

T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTELERİN KENT EKONOMİLERİNE
ETKİLERİ: KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HASAN KALKAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SERKAN DİLEK

KASTAMONU - 2019

**T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTELERİN KENT EKONOMİLERİNE ETKİLERİ:
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Hasan KALKAN

Danışman Doç. Dr. Serkan DİLEK

Jüri Üyesi Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK

Jüri Üyesi Doç. Dr. Hayrettin KESKİNGÖZ

KASTAMONU - 2019

TEZ ONAYI

Hasan KALKAN tarafından hazırlanan "**Üniversitelerin Kent Ekonomilerine Etkileri: Kastamonu Üniversitesi Örneği Üzerine Bir İnceleme**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **İktisat Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Serkan DİLEK
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Hayrettin KESKİNGÖZ
Karabük Üniversitesi

02.05.2013

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Hasan KALKAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTELERİN KENT EKONOMİLERİNE ETKİLERİ: KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hasan KALKAN

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Serkan DİLEK

Üniversiteler, bütün toplumlarda bilimsel gelişmenin yanında sosyo-ekonomik kalkınmanın ve sanayileşmenin de en önemli araçlarındandır. Tarihsel olarak bilimsel bilginin üretildiği merkezler olan üniversiteler, 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulusal ve yerel ekonomide yarattıkları dönüştürücü etkilerle de önemli bir kurum haline gelmiştir. Bölgesel gelir dağılımı ve ulusal kalkınma konusunda sorunlar yaşayan Türkiye’de üniversiteler son yıllarda yerel kalkınmanın en önemli araçlarından birisi olmuştur.

Üniversitelerin ekonomi üzerindeki etkileri dinamik ve statik etkiler olarak ele alınabildiği gibi dolaylı ve dolaysız etkiler olarak da ele alınmaktadır. Yabancı ve yerli literatürdeki çok sayıda araştırma, üniversitelerin yerel çevrenin kalkınmasında önemli bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bir çok araştırmaya göre üniversitelerin yarattığı bu katkılara rağmen özellikle öğrencilerin barınma, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına yönelik alt yapı yetersizlikleri söz konusudur.

Kastamonu Üniversitesi’nin ekonomik etkilerinin yanında üniversitede öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeyini de ölçmeyi amaçlayan bu araştırmanın bulgularına göre gerek Üniversite’nin kurumsal harcamaları gerekse üniversite çalışanları ve öğrencileri, Kastamonu ekonomisine doğrudan ve dolaylı yollardan önemli ekonomik katkılar sağlamaktadır. Ancak öğrencilerin başta barınma imkanları ve maliyetler ile esnafın tutumu olmak üzere bir konuda sorunlarının olduğu da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversitelerin ekonomiye etkileri dolaylı gelir etkisi, dolaysız gelir etkisi.

ABSTRACT

Master Thesis

THE EFFECTS OF THE UNIVERSITIES ON THE URBAN ECONOMIES: AN INVESTIGATION ON THE CASE OF KASTAMONU UNIVERSITY

Hasan KALKAN

Kastamonu University

Institute for Social Science

Department of Economy

Supervisor: Associate Professor Serkan DİLEK

Universities are one of the most important tools of socio-economic development and industrialization besides scientific development in all societies. Historically, universities, the centers where scientific knowledge is produced, have become an important institution with the transformative effects they have created in the national and local economy since the second half of the 20th century. Regional income distribution is having problems at universities and national development in recent years Turkey has become one of the most important tools for local development.

The effects of universities on the economy can be considered as dynamic and static effects and they are also considered as indirect and direct effects. Numerous studies in the foreign and domestic literature show that universities play an important role in the development of the local environment. However, in spite of these contributions by universities, there is a lack of infrastructure especially for students' shelter, social and cultural needs.

In addition to the economic impacts of Kastamonu University, the results of this study aiming to measure the satisfaction level of the students studying at the university, as well as the university's corporate expenditures and the university employees and students provide important economic contributions directly and indirectly to the economy of Kastamonu. However, it is also seen that students have problems on a subject, especially housing and costs and the attitude of the shopkeepers.

Key Words: effects of universities on economy, indirect income effect, direct income effect.

2019,111 pages

ÖNSÖZ

Tez içeriğinin oluşturulmasında, okunmasında ve düzeltmelerde desteğini eksik etmeyen, bilgi ve deneyimi ile her zaman destek olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Serkan DİLEK'e çok teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca emeği geçen tüm kıymetli hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Tez yazımda benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen annem Serpil KALKAN'a, babam Ahmet KALKAN'a ve kardeşim Hakan KALKAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Hasan KALKAN

Kastamonu,2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ	XI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. ÜNİVERSİTELER VE TARİHSEL GELİŞİMİ	6
1.1.Üniversite Kavramı, Tanımı.....	6
1.2. Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi	7
1.2.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi	8
1.2.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi	9
1.3. Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci	11
1.3.1. Cumhuriyet Döneminden Önce Üniversiteler	11
1.3.2. 1923-1950 Döneminde Üniversiteler.....	12
1.3.3. 1350-1980 Döneminde Üniversiteler.....	13
1.3.4. 1980-1990 Döneminde Üniversiteler.....	15
1.3.5. 1990 Ve Sonrası Üniversiteler.....	16
İKİNCİ BÖLÜM.....	18
2. ÜNİVERSİTELERİN EKONOMİ ÜZERİNE ETKİSİ.....	18
2.1. Eğitim Ve Bireye Kazandırdıkları.....	18
2.2. İktisat Bilimi Ve Eğitim	19
2.3. İçsel Büyüme Modelleri	20

2.4. Üniversitelerin Ekonomik Katkıları	21
2.5. Üniversitelerin Yerel Ve Bölgesel Ekonomi Üzerindeki Etkileri	26
2.6. Üniversitelerin Sosyo-Ekonomik Gelişimdeki Temel İşlevleri	29
2.7. Türkiye’de Üniversitelerin Ekonomik Etkileri İle İlgili Araştırmalar	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
3. KASTAMONU ÜNİVERSİTESİNİN KENT EKONOMİSİNE ETKİSİ.....	47
3.1. Kastamonu İlinin Nüfus Ve Ekonomik Yapısı.....	47
3.1.1. Kastamonu’nun Nüfusu	47
3.1.2. Kastamonu’nun Yaşam Endeksi Göstergeleri	48
3.2. Kastamonu İlinin Ekonomik Yapısı	49
3.3. Kastamonu Üniversitesinin Kent Ekonomisine Etkisi	51
3.3.1. Kastamonu Üniversitesi.....	51
3.3.2. Kastamonu Üniversitesi’nin Personel Sayısı.....	53
3.3.3. Kastamonu Üniversitesi’nin Öğrenci Sayısı.....	53
3.3.4. Kastamonu Üniversitesinin Bütçe Harcamaları.....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	56
4. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE BULGULAR.....	56
4.1. Araştırma Yöntemi	56
4.2. Araştırma Evren ve Örneklemi.....	56
4.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	56
4.4. Araştırmada Uygulanan İstatiksel Analizler	57
4.5. Kastamonu Üniversitesi Çalışanları Ve Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama.....	57
4.5.1. Öğrencilerle İlgili Bulgular.....	57
4.5.1.1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı	57
4.5.1.2. Öğrencilerin Yaşamlarına İlişkin Bulgular	59
4.5.1.3. Öğrencilerin Gelirlerine İlişkin Bilgiler	61
4.5.1.4. Öğrencilerin Esnaf Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bilgiler	62
4.5.1.5. Öğrencilerin Fiyatlar Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı.....	64
4.5.1.6. Öğrencilerin Tanınma Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı	65
4.5.1.7. Öğrencilerin Ekonomik Katkı Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı.....	66

4.5.2. Üniversite Çalışanları İle İlgili Bulgular	67
4.5.2.1. Üniversite Çalışanlarının Demografik Bilgileri Dağılımı	67
Tablo 4.8. Üniversite Çalışanlarının Demografik Bilgileri.....	68
4.5.2.2. Üniversite Çalışanlarının Harcamalarının Dağılımı	69
4.5.2.3. Üniversite Çalışanlarının Esnaf Hakkındaki Düşüncelerinin	71
4.5.2.4. Üniversite Çalışanlarının Tanınma İle İlgili Düşünceleri	72
4.5.2.5. Üniversite Çalışanlarının Ekonomik Katkı İle İlgili Düşünceleri	74
4.5.3. Öğrenci ve Üniversite Çalışanlarının İfadelere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması	74
4.5.4. Üniversitelerin Şehir Ekonomisine Katkıları.....	76
4.5.4.1. Statik Katkılar	77
4.5.4.1.1. Direkt Statik Etkiler.....	77
4.5.4.1.2. Dolaylı Statik Etkiler.....	78
4.5.4.1.3. Uyarılmış etkiler	85
4.5.4.2. Dinamik Etkiler	87
4.6. Kastamonu Üniversite'sinin Kastamonu Ekonomisine Toplam Etkisi.....	87
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	88
TARTIŞMA	88
SONUÇ	98
KAYNAKLAR	101
EKLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZ GEÇMİŞ	111

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Üniversitelerin ekonomik katkıları	22
Şekil 3.1. Kastamonu üniversitesi'nin yıllara göre öğrenci sayısı.....	54
Şekil 4.1. Üniversitelerin şehir ekonomilerine katkıları.....	77

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Türkiye’de yıllara göre üniversite sayıları.....	17
Tablo 3.1. Kütüğe göre Kastamonu ilinin nüfusu.....	47
Tablo 3.2. Kastamonu’nun bazı ölçülere göre Türkiye sıralamasındaki yeri	49
Tablo 3.3. Kastamonu’nun yıllara göre üretim rakamları (1.000 TL)	50
Tablo 3.4. Kastamonu’nun Türkiye ekonomisi içindeki yeri	51
Tablo 3.5. Kastamonu üniversitesi’nin yıllara göre akademik birimleri	53
Tablo 4.1. Öğrencilerin demografik özellikleri.....	58
Tablo 4.2. Öğrencilerin yaşamlarına ilişkin bulgular.....	60
Tablo 4.3. Öğrencilerin gelirlerine ilişkin bulgular	62
Tablo 4.4. Öğrencilerin esnaf hakkındaki düşüncelerinin dağılımı	63
Tablo 4.5. Öğrencilerin fiyatlar hakkındaki düşüncelerinin dağılımı	64
Tablo 4.6. Öğrencilerin kentin tanıtımı hakkındaki düşüncelerinin dağılımı	65
Tablo 4.7. Öğrencilerin ekonomik katkı hakkındaki görüşlerinin dağılımı.....	66
Tablo 4.8. Üniversite çalışanlarının demografik bilgileri	68
Tablo 4.9. Üniversite çalışanlarının harcamalarının dağılımı	69
Tablo 4.10.Üniversite çalışanlarının esnaf hakkındaki düşünceleri.....	71
Tablo 4.11.Üniversite çalışanlarının tanınma ile ilgili düşünceleri	73
Tablo 4.12.Üniversite çalışanlarının ekonomik katkı ile ilgili düşünceleri	74
Tablo 4.13.Esnaflar hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması	75
Tablo 4.14.Tanınma hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması	75
Tablo 4.15.Ekonomik katkı hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması ...	76
Tablo 4.16.Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin gelirleri.....	79
Tablo 4.17.Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin harcama kalemleri.....	80
Tablo 4.18.Üniversitenin dolaylı statik gelir etkisi.....	83
Tablo 4.19.Dolaylı statik istihdam etkisi hesabı.....	84
Tablo 4.20.Uyarılmış etkiler	87

KISALTMALAR DİZİNİ

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

GSYİH : Gayri Safı Yurtiçi Hasıla

OECD : Organization for Economic Cooperation and Development

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Üniversiteler, bir ülkedeki diğer bütün eğitim öğretim kurumlarından farklı olarak bilimsel çalışma odaklı faaliyet gösteren, tarihsel nitelikli ve yapısı tarihi süreç içerisinde şekillenmiş eğitim öğretim kurumlarıdır. Üniversiteler, bağımsız düşünce ve özgün fikirleri bünyesinde barındırma özellikleri ile diğer eğitim kurumlarından farklılaşmaktadır. Evrensel değerlerin öğretildiği ve kazandırıldığı kurumlar olarak üniversiteler, eğitim öğretim faaliyetlerinin yanında araştırma faaliyetlerini de bağımsızca yürütmektedirler. Üniversiteler, toplumların değişimlerine öncülük etmesinin yanında toplumsal değişimlerle de kendini yenileyen değiştiren kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Varış,1974:345).

Bütün ülkelerde üniversitelerin temel fonksiyonları bilimsel araştırmalar yapmak, bu araştırmaların sonuçlarını çeşitli şekillerde toplumla paylaşmak, eğitim-öğretim faaliyetleri ile kişisel gelişime ve bireysel entellektüelizme katkı sağlamak ve hem toplumun hemde iş çevrelerinin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücü kaynağını hazır etmektir. Üniversiteler bireysel ve toplumsal işlevlerinin yanında bir çok açıdan ekonomik roller de üstlenmektedir. Bir yandan kuruldukları çevrenin ekonomik yapısını değiştirirken diğer yandan uzun vadede ülkelerin kalkınmasında etkili olmaktadır (Yayar ve Demir, 2013: 107).

Üniversitelerin nicel ve nitel kapasitesi, toplumlar için ifade ettiği bu önemi nedeniyle ülkelerin en önemli gelişmişlik göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Gerek ülkelerdeki üniversite ve öğrenci sayısı gerekse üniversitelerin bilimsel çalışmalarının sanayi girdilerine dönüşme kapasitesi bu gelişmişliğin temel kaynakları olarak öne çıkmaktadır. Özellikle üniversitelerin yapmış olduğu bilimsel çalışmaların lisans, patent gibi fikri mülkiyet haklarına dönüşerek ülkenin yerli sanayisinin üretim ve rekabet gücünü artırması bu gelişmişliğin ana kaynaklarından biridir. Bu ve diğer işlevleri dolayısıyla ülkelerin üniversitelerin gelişimi konusunda önemli çabalar içerisine girdiği görülmektedir. Türkiye de 1990'lı yıllardan itibaren üniversiteler konusunda önemli adımlar atmış devam eden yıllarda ise üniversitelerin ekonomik işlevleri de hesaba katılarak her ile en az bir üniversite kurulmuştur.

Toplumlardaki eğitim göstergeleri, önemli ölçüde toplumsal refah göstergeleri ile paralellik göstermektedir. Türkiye’de eğitim göstergelerindeki artışın kişi başı geliri ve refahı artırdığı görülmektedir (Varsak ve Bakırtaş, 2009: 58). İktisadi açıdan karma bir mal olmasına karşın sosyal etkilerinin fazlalığı nedeniyle özel mal niteliğinden ziyade kamusal mal niteliği ön plana çıkarılan eğitim, kaynak dağılımına ve bireylerin gelecekteki potansiyel gelirlerine de önemli ölçüde olumlu etkiye bulunmaktadır. Öte yandan eğitim, toplumların beşeri sermaye kapasitesine etkisi nedeniyle en önemli sosyal yatırım türlerinden birisini de oluşturmaktadır (Gölpek, 2012: 49-50).

Üniversitelerin eğitim öğretimle ilgili temel işlevlerinin yanında ekonomik gelişme üzerindeki etkilerinin de fark edilmesi ile birlikte bir çok ülkede üniversite-ekonomik büyüme ve kalkınma ilişkisi üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı artmıştır. Hükümetlerin de bu ilişkinin farkına varması ile bir çok ülkede üniversitelerin ekonomik büyümeyi ve bölgesel gelir dağılımını düzenlemeyi sağlayan rolüne yönelik adımlar atılmıştır (Kotosz vd., 2015).

1991 yılına kadar Türkiye’de toplam 29 üniversite varken 1992 ve 1993 yıllarında kurulan yeni üniversite ve enstitülerle bu sayı 55’e yükselmiştir. Ancak bu yıllardaki üniversite sayısının halen gelişme ve kalkınma yolunda büyük çabalar sarf eden Türkiye için oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü hem yetişmiş insan kaynağının hazırlanması hem doğrudan ekonomik büyüme etkileri bakımından dikkate değer etkileri olan üniversite sayısı bakımından bu yıllarda Türkiye, dünyanın gelişmiş ülkelerine göre oldukça geride kalmış bir görünüm sergilemektedir. Üniversite kurma konusunda vakıfların önünün açılmasıyla 2000’li yıllara doğru çok sayıda üniversite açılmış ancak bu üniversitelerin hemen hepsi İstanbul ve Ankara gibi merkezi şehirlerde kurulmuştur. Dolayısıyla Türkiye’de üniversitelerin dağılımında belirgin bir kümelenmenin olduğu görülürken bir çok ilde henüz bir üniversitenin olmadığı görülmektedir. Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti)’nin 2002 yılında iktidara gelmesiyle yeni hükümet tarafından her ile bir üniversite politikası benimsenmiştir (Arslan, 2016: 1104).

Devam eden yıllarda kurulan üniversitelerle Türkiye’deki üniversite sayısı hızla artarken üniversitelerin çeşitli birimlerinin ekonomik kalkınmayı özendirici bir şekilde küçük illere dağıtılmasıyla yükseköğrenim kurumlarının yerel ekonomiler üzerindeki etkileri, hissedilir derecede olumlu sonuçlar yaratmıştır.

Üniversitelerin çeşitli şekillerde kent ekonomilerine önemli ekonomik katkılar sağladığı literatürde genel kabul görmüştür. Türkiye’de de bu durumun potansiyel etkilerini taşıraya yayarak ülke içi gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik olarak son yıllarda her ile en az bir üniversite kurulmuştur. Fakat üniversitelerin bu etkilerinin her zaman ve her kentte/bölgede aynı şekilde geçerli olduğunu ileri sürmek hatalı bir düşüncedir. Her üniversitenin etkisini ölçebilmek için birbirinden ayrı çok sayıda araştırma yapılmalıdır.

Bu araştırma, üniversitelerin kuruldukları kentlere sağladığı ekonomik katkı ve bu katkının boyutlarının araştırılması ihtiyacından doğmuştur. Bu araştırmada Kastamonu ilinde yerleşik Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin ve üniversite personelinin harcamaları baz alınmıştır. Bu çerçevede araştırma problemini aşağıdaki şekilde tanımlamak mümkündür;

- ✓ Öğrenci harcamalarının bölge/kent ekonomisine katkısı nedir? Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin kent ekonomisine sağladığı ekonomik katkısı kent ekonomik büyüklüğüne nazaran ne düzeydedir?
- ✓ Araştırmanın hareket noktasını oluşturan bu ana problem soruları çerçevesinde aşağıdaki alt problem cümlelerinin cevapları da cevaplanmak istenmiştir;
- ✓ Kastamonu Üniversitesi’nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin demografik yapısı,
- ✓ Kastamonu Üniversitesi’nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin aileleri ile ilgili temel bilgiler,
- ✓ Kastamonu Üniversitesi’nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin toplam harcamaları, bu harcamaların harcama kalemlerine göre dağılımı,
- ✓ Kastamonu Üniversitesi’nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin maliyetler hakkındaki düşünceleri,

- ✓ Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin harcama alternatifleri hakkındaki düşünceleri.

Bütün ekonomilerde kıt kaynakların nasıl dağıtılacağı önemli bir sorundur. Kaynakların dağıtımında yapılacak yatırım ve harcamaların doğrudan çıktılarının yanında dolaylı etkileri de karar verme sürecini etkilemektedir. Eğitim yatırımları pozitif dışsallıklar sağlamaktadır ve bir eğitim yatırımının planlanmasında sadece doğrudan çıktılar göz önüne alınmaz. Çünkü eğitime yapılan yatırımlar her şeyden önce ülkenin beşeri sermaye kaynağını geliştirirken toplumun niteliğinde değişim ve dönüşümlere de yol açmaktadır. Ekonomik olduğu kadar sosyal bir yatırım olan eğitim yatırımları bütün ekonomiler için gelişmenin ana dinamiklerinden birisini oluşturmaktadır. Eğitim yatırımları ile mevcut kaynakların hem coğrafi dağılımına müdahale edilmekte hem ekonomik bakımdan dezavantajlı bölgelerin çeşitli fırsatlar yakalamasının önü açılmaktadır (Gölpek, 2012: 44-48). Ayrıca eğitim yatırımları ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyüme performansı yakalamasına katkıda bulunmaktadır.

Üniversitelerin bulundukları kentlerin ekonomisi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, birçok akademik araştırma tarafından tespit edilmiştir. Özellikle yerel ekonomik çevredeki toplam harcamaları artıran yönüyle üniversiteler ve genel olarak eğitim yatırımları, refah artırıcı etkilerinin yanında bölgesel gelir dağılımının yeniden düzenlenmesinde de önemli bir işlev üstlenmektedir. Bir çok ülke gibi Türkiye’de de üniversite yatırımları, bölgesel gelir dağılımının düzenlenmesi açısından önem taşımaktadır. Özellikle 2008 Küresel Ekonomik Krizi’nden sonra bir çok ülkede üniversitelerin yerel ekonomiler üzerindeki etkisinin önemi fark edilmiştir. Türkiye’de de 2006 yılından itibaren hızlı bir üniversiteleşme görülmüş ve çok sayıda ilde açılan yeni üniversitelerle hem yetişmiş işgücü kaynağı geliştirilmek istenmiş hem üniversiteler yoluyla yerel ekonomilerin canlanması amaçlanmıştır (Çalışkan, 2010: 170).

Ülke ekonomilerinin sıkıntılı bir dönemde geçtiği zamanlarda üniversitelerin genel olarak ekonomideki ve özel olarak yerel ekonomideki beklenen ekonomik nitelikli işlevlerinin önemi daha da artmaktadır. Çünkü gerek bir kamu kurumu olması nedeniyle üniversitelerin esnek olmayan harcamaları hem üniversite nedeniyle kente

gelmiş olan öğrencilerin harcamaları, daralan kent ekonomilerinin ayakta kalması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Üniversiteler böylesi dönemlerde kent ekonomileri için adeta bir can simidi görevi üstlenebilmektedir.

Bu tez araştırmasının amacı, Kastamonu Üniversitesi'nin kent ekonomisine katkılarını incelemektir. Bu amaca uygun olarak bu üniversitede öğrenim gören öğrencilerin ve çalışanların kent ekonomisine sağladıkları katkı da ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırmada görüşlerine başvuru alan üniversite öğrencilerinin ve çalışanların kendilerine yöneltilen sorulara doğru cevaplar verdikleri kabul edilmiştir. Araştırmanın hazırlanması sırasında resmi kurumların yayınladığı rapor ve diğer resmi belgelerden de yararlanılmıştır, bu kaynaklardan elde edilen sayısal veriler hesaplamalarda sıklıkla kullanılmış olup bu verilerin doğru olduğu kabul edilmiştir.

Araştırma, Kastamonu Üniversitesi'ne ait sayısal veriler ve bu üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile çalışanlardan rastgele seçim yöntemiyle oluşturulan örneklemden elde edilen verilerle hazırlanmıştır. Bu nedenle bu araştırmada elde edilecek verilerden ulaşılabilecek bulgu ve sonuçlar bu verilerin doğruluğu ile paralel olup bütün üniversiteler için genelleştirilemez.

Her ilin kendine özgü koşulları söz konusu olduğu için bir üniversiteye ilişkin elde edilen sonuçların başka üniversite ve kentler için de birebir geçerli kabul edilmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle bu araştırmada elde edilecek bilgiler/sonuçlar, Kastamonu ili ile sınırlı olup fikir verici bir niteliğe sahip olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÜNİVERSİTELER VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.Üniversite Kavramı, Tanımı

Üniversite 2547 sayılı kanuna göre Yükseköğretim: Milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim ve öğretimin tümüdür. Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde bilimsel araştırma, eğitim ve öğretim, danışmanlık ve yayın yapan yüksekokul, fakülte, enstitü ve benzeri birimler ve kuruluşlardan oluşan bir yükseköğretim kurumudur. Üniversiteler hiçbir zaman çağın gerisinde kalamazlar. Çünkü üniversiteler günümüzün en önemli kurumlarından olup topluma yön verirler.

Eğitimle ilgili literatür tarandığında eğitimin hangi sebeplerden toplumlar için önemli olduğuna dair bir çok ayrıntıya ulaşmak mümkündür. Eğitimin genel olarak taşıdığı bu öneme karşın bir ülkenin kalkınması ve iktisadi sektörlerin en verimli ve iyi bir şekilde yürütülmesi için gerekli olan yaratıcı ve üretken iş gücünün yetiştirilmesi açısından yükseköğretimin ayrı bir önemi vardır. Yükseköğretim, diğer eğitim kademelerinden farklı olarak öğrencilere hazır bilgiyi vermekle yetinmez, öğrencilerin ülke sorunlarını kavrayacak, analiz edecek, çözümleyecek bir zihin yapıya kavuşmasını sağlarken topluma liderlik edecek bireyleri hazırlar ve bilimsel araştırmaları yaparak yeni bilgileri üretecek insan kaynağını yetiştirir. Buna bağlı olarak yükseköğretim, toplumların gelişme ve kalkınmasında önemi tartışılmaz olan bilimsel bilgi ve teknolojinin de temelini atıldığı eğitim kademesi olarak diğer eğitimlerden farklılaştırmaktadır (Çakmak, 2008: 38).

Türkçe'ye “evren kent” olarak çevrilen üniversite kelimesi, Batı dillerindeki universite, university gibi kelimelerden türetilmiş bir kelime olup yüksek düzeyde eğitim öğretim veren kurumları ifade etmektedir. Günümüzde fakülte, enstitü, yüksekokul gibi farklı birimler altında yükseköğretimin yanında bilimsel araştırma

ve yayınların da yapıldığı örgütlenme olarak üniversiteler, geçmişten günümüze toplumların en hayati kurumlarından birisi olmuş, siyasi erkten ve ekonomik güçlerden bağımsız olarak araştırma, inceleme ve üretkenliğin merkezi haline geldi (Çatalbaş, 2007: 94).

Üniversiteler, toplumların ihtiyaç duyduğu bilginin üretilmesinde en önemli role sahip kurumlardandır. Tarihsel süreç içerisinde 19. Yüzyıla kadar temel işlevi bilginin üretilmesi ve eğitim olan üniversitelerin bu dönemden itibaren akademik bilgi üretimi odaklı kurumlar haline geldiği görülmektedir. Bu değişimin arkasında yatan başlıca faktör, Sanayi Devrimi ile birlikte akademik bilgiye duyulan ihtiyacın artması ve toplumların gelişmesinde akademik bilgi üretmeye yönelik araştırmaların önem kazanmasıdır. Buna bağlı olarak üniversiteler de eğitim fonksiyonundan ziyade uygulamalı ve sanayi odaklı bilgi üretimi ve çalışmaların merkezi olmuştur (Kiper: 2010: 19).

Son yıllarda üniversitelerin makroekonomik yapı üzerindeki etkilerinin yanında yerel ekonomik çevre üzerindeki etkileri üzerine çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Son yıllarda Türkiye gibi gelişmekte olan ve gelir dağılımı bozukluğunu düzeltmede üniversitelerin taşra illerine yayılmasını bir politika aracı olarak kullanan ülkelerde özellikle üniversite-yerel ekonomi ilişkisine olan ilgi artmıştır. Ancak literatürdeki öncü niteliğindeki bazı çalışmalarda üniversitelerin geniş kapsamlı etkilerinin olduğu belirtilirken günümüzde odaklanılan ekonomik etkilerinin ötesinde kısa ve uzun döneme yayılan çok sayıda etkisinin olduğu belirtilmektedir.

1.2. Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de üniversitelerin kuruluş süreçlerini doğru algılayabilmek için üniversitelerin tarihsel gelişimini incelemek gerekmektedir. Üniversiteler tarihsel gelişimi içerisinde üç başlık altında sınıflandırılmakta ve Türkiye’deki gelişim de bu sınıflandırmaya koşut olan bir gelişim seyri izlemektedir. Bu gelişim seyrinin günümüzde yeni üniversite kurulma kararlarına etkilerinin olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme, ancak bu tür bir sınıflandırma yapıldıktan sonra irdelenmiştir (Kavilli Arap, 2008: 3).

1.2.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Yüzyıllar önce Batı Avrupa’da sıradan bir katedral okulu olarak hayata adım atan üniversiteler, zamanla gelişmiş ve kapsayıcı bir alan oluşturmuştur (Kılıçbay, 1999: 11). Üniversite kurumunun 900 yıllık tarihi içindeki gelişimi tarihsel olarak üç farklı üniversite yapısının ortaya çıkışı ve birbirine dönüşümü üzerinde durularak tanımlanmaktadır. Bu üç aşama: 1.Ortaçağın Kilise Merkezli Üniversitesi, 2.Ulus devletler dünyasının üniversitesi (Humbolt Üniversitesi) ve 3.Bilgi toplumu Üniversitesi (Multiversite, Girişimci Üniversite) biçiminde ayrılmıştır (Tekeli, 2003: 128; Türel, 2004: 153-154).

Bunlardan kilise merkezli üniversite, 12-15. yüzyıllarda öğrenci ya da öğretmen loncaları olarak biçimlenen kurumlar (Tekeli, 2003: 129) olarak tanımlanmaktadır. Bu kurumlarda belirlenmiş bir programa göre eğitim yapılmakta ve bilimsel, siyasal ve teolojik bilgiler aktarılmaktadır. Bir yandan dini otoriteyi temsil eden Papalık, diğer yandan sivil otoriteyi temsil eden Kutsal Roma İmparatorluğu olmak üzere, iki güç odağının etkisi altındaki bir ortamda Bologna ve Paris’te doğduğu belirtilen üniversitenin üzerindeki kilise etkisi 16. yüzyıldan itibaren azalarak yerini devletin etkisine bırakmaya başlamıştır. Hazırlanan programlar ruhban sınıfını eğitmekten çok, kamu yöneticilerini yetiştirmeye yönelik olarak düzenlenmeye başlandı (Gürüz vd., 1994: 57-58).

17. yüzyıla gelindiğinde, üniversite öğrenciliği neredeyse asillerin ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiştir. Üniversitenin toplumun her kesimine açılarak, kişilerin yeteneklerine göre toplumda yükselmelerinin aracı haline gelmesinin felsefi temelleri ise, 19. yüzyıl başlarında atılmıştır (Gürüz, 2001: 77). 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında birçok Kıta Avrupası üniversitesi, Napoleon tarafından kapatılmıştır. Fransız üniversiteleri devletin bir organı haline getirilmiş ve üniversitelerin amacı, merkezi hükümetin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Böylece, Avrupa’nın üniversite sistemi, ülkelerin milli yükseköğretim sistemleri olarak biçimlenmeye başlamıştır. (Gürüz vd., 1994: 61-62; Gürüz, 2001: 78-79).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD’de yaygınlaşmaya başlayan (Krücken vd., 2007: 7) bu üniversitelerin temel iki özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Bunlar: 1-Temel bilimsel ve uygulamalı araştırmalar ile “toplum” hizmetlerinin, üniversitenin temel işlevleri arasına girmesi, 2- Mesleki öğretimin önem kazanması ve üniversitenin işlevlerinin yürütülmesi için kamu ve özel kaynaklardan giderek artan miktarlarda harcama yapılmasına başlanması olarak sınıflandırılmaktadır (Gürüz vd., 1994: 64-66).

Yükseköğretimin kitleselleşerek her bireye öğretim hakkının verilmesi (Krücken vd., 2007: 7) de bu dönemin gelişmelerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemle birlikte kürsüler yerini daha esnek olan bölümlere bırakmıştır (Tekeli, 2003: 128). Girişimci üniversite, beşeri kaynak oluşumu ve araştırma gibi geleneksel akademik işlevlerin yanı sıra, üçüncü işlev olarak, teknoloji transferi, yenilik, ekonomi ve topluma katkıda bulunmayı da üniversitenin görevleri arasında sayılmaktadır (Martin/Etzkowitz, 2000:28).

Devlet artık üniversite hizmetlerinin sağlayıcısı olmaktan çok düzenleyicisi olma işlevini üstlenmeye doğru bir eğilim sergilerken, bunun doğal sonucu olarak üniversiteler de mali sorunlarını gidermek için ihtiyaçlarını “kullanan öder ilkesi” gereği sağlanan eğitim için öğrencilerden ve girişimci üniversite olmanın gereği olarak üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilim üretimi karşılığı piyasadan karşılamaya başladı (Kavili Arap, 2007: 284). Bu dönemde uluslararası geçerliliği ve saygınlığı olan diploma önemini yitirmeye başlamış, gelişen teknolojinin ve yaşanan değişimin hızına yetişebilmek için ömür boyu öğretim kavramı ön plana çıkmıştır (Tekeli, 2003: 133-134).

1.2.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de üniversitenin tarihsel gelişimine bakıldığında sırasıyla Fransa, Almanya, Avusturya ve ABD’nin etkili olduğu görülmektedir. Üniversite kavramı temel olarak Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem halinde ele alınmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun üniversitesi olan, 1845 tarihinde ortaya çıkan ve “bilim yurdu” anlamına gelen darülfünun (Timur, 2000: 81; Koçer, 1987) ilk olarak 1863’te

açılmıştır (Akyüz, 2006: 168). Defalarca açılıp kapanan darülfünun 1923'ten 1932'ye kadar geçen süre içinde de varlığını sürdürmüş, daha sonra Cumhuriyet yönetim ve ilkelerine ayak uyduramadığı belirtilerek 1933'de 2252 sayılı Yasa'yla kapatılmış ve yerine Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Tanilli, 1991: 379-380).

Üniversite sözcüğü ülkemizde ilk kez 1933 yılında yapılan hukuksal düzenleme ile birlikte kullanılmıştır. Bu dönemde üniversite özerk değildir (Ataunal, 1993:40; Hatiboğlu, 2000: 114; İnönü, 2005). 1933 yılı başında Nazi baskısı nedeniyle Almanya'dan gelen 40 kadar bilim adamının İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlamalarıdır (Hatiboğlu, 1995: 97-101; İnönü, 2005). Üniversitelere ilişkin ikinci köklü değişiklik 1946 tarihli 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'dur. Yasa'da üniversiteler "Yüksek araştırma ve öğretim birlikleri" olarak tanımlanmıştır. Bu yasa ile üniversitelerin bilimsel ve yönetsel anlamda özerkliği yeniden getirilmiş, tüzel kişiliği tanınmıştır. Ancak tam bir yönetsel özerklik söz konusu olmamıştır (Gök, 1998: 76; Ortaylı, 2001: 79).

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversite tanımında ağırlık öğretime, öğretimin hedefi de "milli" değerlere yönelmeye başlamıştır. Yasanın denetim işlevini ise radikal bir yenilik olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile ilgili hükümler oluşturmuştur (Timur, 2000:291- 293). Üniversitelerin özerkliğinin zedelendiği (Tanilli, 1991: 380) bir düzenleme olarak belirtilen bu süreç, bir üniversitenin başvurusu üzerine, Kanun'un YÖK ile ilgili maddesinin, Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile 1975 yılında kaldırılmasıyla sonuçlandı (Doğramacı, 2000).

İlk kez 1750 sayılı Yasa'da yer alan üniversite kuruluşuna ilişkin düzenlemeler 1983'te çıkarılan 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda yer almış, bir üniversite açılırken hangi bölümlerin bulunması gerektiği tespit edilmiştir. Buna göre, birisi fen, edebiyat ya da fen edebiyat olmak üzere en az üç fakülte bulunması koşul olarak konulmuştur. Ancak 2008 yılında Yasa'nın üçüncü maddesinde yapılan bir değişiklikle fen, edebiyat ya da fen-edebiyat fakültesinin bir üniversitenin açılabilmesi için bulunması gereken üç fakülteden birisi olma koşulu kaldırılmıştır.

Türkiye’de üniversitelerin tarihsel gelişimi genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, Cumhuriyet döneminde üniversitenin gelişiminde Alman ve ABD etkisinin varlığı görülmektedir. Türkiye’de üniversite sisteminin ABD’dekine benzer biçimde “şirket” gibi çalışmasını, “modern işletmecilik teknikleri” ile yönetilmesini, yeni liberal anlayışı benimsenmesini isteyen çevrelerde üniversite reformunun ana eğilimi olarak özel girişimi ön plana alan, kamu müdahalesini kaynak sağlamak, kimi düşünceleri sınırlamak ve gerektiğinde tasfiye yapmakla sınırlayan Amerikan modelin Türkiye koşullarına aktarılması öne çıkarılmıştır (Timur, 2000: 351-353, 366).

1.3. Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci

Cumhuriyetin ilanı ve eğitim alanında yapılan devrimlerle birlikte, eğitimin bütün aşamalarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Öncelikle Arap alfabesinden Latin alfabesine geçilmiş ve her kesimi kapsayan bir eğitim seferberliği başlatılmıştır. Bu gelişmelerin doğal sonucu olarak, eğitim alanında ortaya çıkan gelişmeler yüksek öğretime de yansımıştır. Ancak bu gelişmeler dönemler itibariyle farklılıklar göstermiştir. Eğitimciler ve eğitim tarihi üzerine çalışan aydınlar tarafından farklı şekillerde ele alınsalar da, Türk yüksek öğretiminde belirgin yapısal değişiklikleri de ifade etmekte olan bu dönemler genellikle, 1923-1946 dönemi; 1946-1981 dönemi ve 1981 sonrası dönemi yüksek öğretim, şeklinde sınıflandırılmıştır. Ancak bu çalışmada olayın bu yüzünden ziyade, üniversitelerin sayısal gelişimi ve dağılımı üzerine odaklanıldığı için, sayısal değerlerin belirginleştiği dönemlere göre tasnifleme yapılmıştır (Sargın, 2007: 135).

1.3.1. Cumhuriyet Döneminden Önce Üniversiteler

Türkiye’de Batılı anlamda yüksek öğretim kurumlarının tarihsel gelişimi, batı ülkelerinde görülen sürece göre oldukça yenidir. Batı’da modern anlamda ilk üniversite 1088 yılında kurulmuş olan Bologna Üniversitesi’dir. Bunu 1160 yılında kurulan Paris Üniversitesi ve 1167 yılında kurulan Oxford Ünivesitesi izlemiştir. Bu üç üniversite, yaklaşık olarak aynı dönemlerde şekillenen Montpellier, Padua,

Orleans ve Cambridge Üniversiteleri ile birlikte, halen faaliyetini sürdüren en eski yedi üniversitedir. Avrupa’da üniversitenin önemi, her biri için farklı nedenlerin geçerli olmasına rağmen, Papalık, imparatorluk, krallık, prenslikler ve şehir yönetimleri tarafından kavranmış ve üniversiteler özellikle İtalya, Fransa ve İspanya’da kısa sürede hızla yayılmıştır.

14. yüzyılın ortalarına kadar, Oxford ve Cambridge dışındaki üniversitelerin büyük bir kısmı İtalya, İspanya ve Fransa’daydı (Gürüz, 32001, 6). Bu bölgeler dışında kurulan ilk üniversiteler, Kutsal Roma İmparatorlarının doğrudan kurduğu Prag (1347) ve Krakow (1364) üniversiteleridir. Bu yayılma 14. yüzyıl sonları ile 15. yüzyıl başlarında hızlanmış ve yeni üniversitelerin açılmasıyla 15. yüzyılda Avrupa’da üniversite sayısı 58’e ulaşmıştır. (Sargın, 2011: 137)

Türkiye’de Batı tarzında ilk üniversitenin açılışı ile ilgili farklı tarihler olduğu görülmektedir. Erdoğan’a göre 1863 yılında fizik, kimya, astronomi, coğrafya ve jeoloji gibi konularda halka açık olarak başlatılan konferanslarda ilk üniversitenin (Darülfunun) temelleri atılmış oldu ve 1869 Maarif-i Umumiyesi’nde bölümleri ve çalışma şekli ortaya konmuş olan Darülfunun 1870 yılında kendi binasında törenle açıldı. Ekim 1919 Nizamnamesi ile “ilmi muhtariyet” e kavuşan Darülfununa 1924 yılında da “tüzel kişilik” tanındı (Erdoğan, 2004, 4). Özarslan'a göre Batı tarzı ilk yüksek öğretim kurumu, Osmanlı Donanması’nın Çeşme önlerinde ağır bir yenilgiye uğratılmasından sonra 1773 yılında kurulan ve kısa bir süre sonra faaliyete geçen Mühendishane-i Berr-i Hümayun ile günümüzdeki İstanbul Teknik Üniversitesinin kökenini oluşturan Mühendishane-i Bahr-i Hümayundur. Daha sonra kurulan Tıbbiye (1827) ve Harbiye (1834), Batı türü yüksek öğretim kurumlarının ülkemizdeki ilk örneğidir (Özarslan ve vd., 1998, 39).

1.3.2. 1923-1950 Döneminde Üniversiteler

Cumhuriyetin ilanından sonra başlayan eğitim seferberliği döneminde Ankara’da 1925 yılında Hukuk Mektebi, 1926 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü, 1930 yılında Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. 1932 yılında Cenevre Üniversitesinden A. Malche, İstanbul’da Darülfununun 1933’de yeniden yapılandırılmasına zemin hazırlayacak

bir rapor hazırlamıştır (Erdoğan, 2002,6). Bu raporun ardından, Büyük Millet Meclisi 1933’de Darülfununun yerini almak üzere, 18 Kasım 1933’te açılan İstanbul Üniversitesini 2253 Sayılı Yasa ile kabul edilmiştir (Gürüz, 2001, 229).

1933 yılında yapılan üniversite reformlarının ardından, günümüzde de kullanılan akademik unvanlar kullanılmaya başlanmıştır. 1944 yılında yine İstanbul’da İstanbul Teknik Üniversitesi kurulmuştur. Bu dönemde Ankara’da da önemli gelişmeler olmuş ve yukarıda değinilen bazı yüksek okullara ilave fakülteler kurulmuştur. Bunlar Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi (1937), Fen Fakültesi (1943) ve Tıp Fakültesi (1945)’dir. Ayrıca 1935 yılında İstanbul’daki Mülkiye Mektebi, Siyasal Bilgiler Fakültesi adı altında Ankara’ya taşınmıştır. Bu gelişmelerin ardından 12.06.1946 gün ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile Türkiye’nin üçüncü üniversitesi olarak Ankara Üniversitesi kurulmuştur. Bu dönem aynı zamanda Türk yüksek öğretiminde bir reform başlangıcıdır (Sargın, 2007: 138)

1.3.3. 1350-1980 Döneminde Üniversiteler

Türkiye’de 1950 yılına kadar üniversite birimi olarak sadece İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi bulunmaktadır. Ancak bu dönemin ardından 1955-1957 yılları arasında çok geniş kapsamlı bir eğitim hamlesi yapılarak İstanbul ve Ankara dışındaki yerleşmelere de üniversiteler kurulmaya başlanmıştır. İşte bu dönemde Karadeniz Bölgesi’nin önemli merkezi olan Trabzon’da, 20.05.1955 gün ve 6594 Sayılı Kanun ile Karadeniz Teknik Üniversitesi, aynı yıl Ege Bölgesi’nin önemli merkezi İzmir’de 1955 yıl ve 6595 Sayılı Kanun ile Ege Üniversitesi kurulmuştur. Bundan iki yıl sonra Doğu Anadolu Bölgesi’nin önemli merkezi Erzurum’da 31.05.1957 gün ve 6990 Sayılı Kanun ile Atatürk Üniversitesi ve 1959 yılında 7307 Sayılı Kanunla yine Ankara’da Orta Doğu Teknik Üniversitesi kurulmuştur. Bilindiği gibi bu dönem Türkiye’de nüfus artışının çok yüksek olduğu bir dönemdir. Kırdan şehre göç olayının da başladığı bir dönemde kurulan bu üniversiteler ile bu şehirlerimiz, yüksek öğrenim yapmak isteyenler veya çocuklarına yüksek öğrenim yaptırmak isteyen aileler için de bir çekim merkezi olmuşlardır. Tabii yine bu dönemde gelişmeye başlayan sanayi sektöründe çalışacak uzman, teknik eleman ve yetişmiş nitelikli iş gücü ihtiyacı bu üniversitelerin

kurulmasının en öncelikli sebepleri içerisinde yer almaktadır. Bu dönem aynı zamanda, ülkenin çeşitli yerlerinden üniversite eğitimi almak için büyük şehirlere gelen genç nüfusun mezun olduktan sonra iş imkânlarının da bu büyük şehirlerde olmasından dolayı, bu şehirlere yerleştikleri dönem olmuştur.

1959 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kurulmasından sonra geçen 8 yıl boyunca yeni bir üniversite kurulmamıştır. 1959-1970 döneminde kurulan tek üniversite, 1967 yılında Ankara’da açılan Hacettepe Üniversitesidir. Bu tarihten sonra 1971 yılında İstanbul’da Boğaziçi Üniversitesi kurulmuştur. Aradan iki yıl geçtiğinde, bu sefer Güneydoğu Anadolu’nun önemli merkezi Diyarbakır’da Dicle Üniversitesi, Akdeniz Bölgesi’nin önemli merkezi Adana’da Çukurova Üniversitesi ve Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi kurulmuştur. Yukarıda görüldüğü gibi cumhuriyetin kurulduğu dönemden itibaren geçen 50 yıllık süre içinde, yani 1973 yılında, Türkiye’de toplam 12 üniversite vardır. Bunların üçü İstanbul’da, üçü Ankara’da, biri Trabzon’da, biri Erzurum’da, biri İzmir’de, biri Diyarbakır’da, biri Adana’da ve biri Eskişehir’dedir. Bunların bölgesel dağılımına baktığımızda dört üniversite İç Anadolu Bölgesi’nde, üç üniversite Marmara Bölgesi’nde bulunmakta, bunların dışında kalan her bir bölgede bir üniversite açılmıştır (Sargın, 2007: 140).

1973 yılından 1980 yılına kadar geçen süreçte de Türkiye’de farklı bölgelerde bulunan şehir merkezlerinde yeni üniversiteler açılmaya devam etmiştir. Bu merkezler aynı zamanda içinde bulundukları bölgelerin gelişimine katkı sağlayacak, çevrelerinde bulunan diğer şehirlerin gelişimini etkileyecek merkezler olarak düşünülmüştür. Türkiye’de Üçüncü Beş Yıllık Plan Dönemi (1973-1977)’nin ve Dördüncü Beş Yıllık Plan Dönemi (1978-1982)’nin uygulandığı bu süreçte, bölgeler arası gelişmişlik farkları dikkate alınarak, farklı bölgelerde farklı şehirlere yeni üniversiteler kurulmuştur. İç Anadolu Bölgesi’nin 5. üniversitesi olarak 1974 yılında Sivas’ta Cumhuriyet Üniversitesi açılmıştır. Bu tarihten bir yıl sonra 11.04.1975 yılında 1873 Sayılı Kanun ile 5 üniversite aynı anda kurulmuştur Doğu Anadolu Bölgesi’nin 2. üniversitesi olarak 1975 yılında Malatya’da İnönü Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi’nin 3. üniversitesi olarak Elazığ’da Fırat Üniversitesi, Karadeniz Bölgesi’nin 2. üniversitesi olarak Samsun’da 19 Mayıs Üniversitesi, İç Anadolu Bölgesi’nin 6. üniversitesi olarak Konya’da ’da Selçuk Üniversitesi, Marmara

Bölgesi'nin 4. üniversitesi olarak Bursa'da Uludağ Üniversitesi'dir. Bunu takip eden süreçte ise İç Anadolu Bölgesi'ne 7. üniversite olarak 18.11.1978 gün ve 2175 Sayılı Kanun ile Kayseri'de Erciyes Üniversitesi kuruldu. (Sargın, 2007: 140)

1.3.4. 1980-1990 Döneminde Üniversiteler

1981 yılı üniversite reformunun yapıldığı yıl olarak, Türk yüksek öğretiminin önemli dönüm noktalarındandır. Reformun gerekçeleri bazı araştırmacılar tarafından detaylı bir şekilde irdelenmiştir (Korkut, 1984; Kaptan, 1986). Bir coğrafyacı olarak reformun gerekçelerinden ziyade, bu dönemde kurulan üniversiteler, kuruldukları yerler, kuruldukları yerlerde meydana gelen olumlu, olumsuz gelişmeler, değişimler bizim önceliklerimizdir. Bu bağlamda irdelediğimizde görülmektedir ki; 20.07.1982 gün ve 2809 Sayılı kanun ile aynı günde 6 ayrı şehrimizde 8 üniversite kurulmuştur. Yeni kurulan bu üniversiteler incelendiğinde görülmektedir ki aslında bu üniversiteler daha önce faaliyet gösteren ve farklı oluşumlara sahip akademi, yüksek okul gibi fiiliyatta var olan kurumların bir çatı altında birleştirilmesi olayıdır. Bu nedenle 1981 yılında kurulan üniversitelerin çoğunluğu, alt yapının hazır olduğu büyük şehirlerde kurulmuştur. Nitekim bu 8 üniversitenin üçü İstanbul'da Yıldız Teknik, Marmara ve Mimar Sinan Üniversiteleridir. Diğerleri; Ankara'da Gazi Üniversitesi, İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi, Antalya'da Akdeniz Üniversitesi, Edirne'de Trakya Üniversitesi, Van'da Yüzüncü Yıl Üniversitesidir. Bu sekiz üniversiteden beşinin üç büyük şehirde kurulmuş olması zaten dengesiz olan dağılımın daha da dengesiz bir hal almasına sebep olmuştur. Her ne kadar görece olarak zaten var olan yüksek öğretim kurumlarının birleştirilmesi söz konusu olmuşsa da, bu kurumların üniversite çatısı altında birleştirilmesinden sonra, bu üniversitelerin gelişimi büyük bir ivme kazanmış, yeni fakülte ve bölümler açılmış, buna bağlı olarak öğrenci sayısı da hızla artmıştır. Bu durum yüksek öğretim hizmeti verme konusunda büyük şehirlerin üstünlüğünü pekiştirmiş ve ülke çapında bozuk olan dengenin, büyük şehirler lehine daha da bozulmasında etkin rol oynadı.

Bu süreçte özellikle Van'da, Edirne'de ve Antalya'da kurulan üniversiteler orta büyüklükteki şehirlerde kurulan üniversiteler olarak önem taşımaktadır. Bu dönemde dikkati çeken diğer bir şey, daha önce kurulmuş olan ve çoğu kurulduğu şehrin

ismiyle anılan üniversitelerin isimlerinin değiştirilmiş olmasıdır. Bu üniversiteler, Bursa’da “Bursa Üniversitesi”- Uludağ Üniversitesi olarak, Kayseri’de “Kayseri Üniversitesi”- Erciyes Üniversitesi olarak, Trabzon’da “Karadeniz Teknik Üniversitesi”- Karadeniz Üniversitesi olarak ve Diyarbakır’da “Diyarbakır Üniversitesi”- Dicle Üniversitesi olarak isim değiştirmiştir. İsim değişikliklerinde her bir şehrin en belirgin coğrafi unsurunun ön plana çıkarıldığı ve isimlerin bu coğrafi kavramlardan seçildiği görülmektedir. Bunlardan Karadeniz Üniversitesi daha sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi olarak tekrar eski ismini aldı. (Sargın, 2007: 140)

Türk yüksek öğretiminin 1981 yılından sonraki yapılanmasında diğer bir dikkat çekici nokta, bu tarihten itibaren “vakıf üniversitelerinin” de kurulmaya başlamış olmasıdır. Nitekim ilk vakıf üniversitesi 12.12.1984 tarihinde YÖK kararı ile yüksek öğretim kurumu olarak kurulmuş olan Bilkent Üniversitesi’dir. Yeni kurulan bu üniversitelerle birlikte, üniversitelerin yerlerine göre dağılımına baktığımızda; 8 üniversitenin Marmara Bölgesi’nde, 9 üniversitenin İç Anadolu Bölgesi’nde, 2 üniversitenin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde, 4 üniversitenin Doğu Anadolu Bölgesi’nde, 2 üniversitenin Karadeniz Bölgesi’nde, 2 üniversitenin Ege Bölgesi’nde ve 2 üniversitenin de Akdeniz Bölgesi’nde olduğunu görüyoruz. Bu tarihten sonra geçen on yıl süresince Türkiye’de kurulan tek üniversite 06.27.1987 gün ve 3389 sayılı kanun ile kurulmuş olan Gaziantep Üniversitesi’dir.

1.3.5. 1990 Ve Sonrası Üniversiteler

1987 yılı itibariyle 29 olan toplam üniversite sayısı 1992 yılında kurulan 24 yeni üniversiteyle (23 devlet üniversitesi ve 1 vakıf üniversitesi) 53’e yükselmiştir. Bu durumda Türk yükseköğretiminde 1992 yılının üniversite sayısında görülen büyüme açısından bir dönüm noktası olduğunu söylemek yanlış olmaz. 1992 yılından sonra 2006 yılına kadar ki sürede görülen toplam üniversite sayısındaki artış vakıf üniversitelerinin sayısında görülen artıştan kaynaklanmıştır. Çünkü 1994 yılı itibariyle 53 olan devlet üniversiteleri sayısında 2006 yılına kadar hiçbir değişim olmazken; 1994 yılında 3 olan devlet üniversitelerinin sayısı 2006 öncesinde 24’e ulaşmıştır.

2006 yılında 15 devlet ve 1 vakıf, 2007 yılında 17 devlet ve 5 vakıf, 2008 yılında 9 devlet ve 6 vakıf, 2009 yılında 9 vakıf, 2010 yılında 8 devlet ve 9 vakıf ve 2011 yılında 1 devlet ve 8 vakıf üniversitesi kurulmuştur. Bir başka ifadeyle; 2006 yılından günümüze kadar 50'si devlet ve 38'i vakıf olmak üzere toplam 88 yeni üniversite kurulmuştur. 2011 yılı itibariyle devlet üniversitesi sayısı 103'e ve vakıf üniversitesi sayısı 62'ye ulaşırken toplam üniversite sayısı 165'e yükselmiştir. Bu durumda 2006 yılından önce 77 olan toplam üniversite sayısı 2006 yılından sonra yaklaşık %115'lik artış göstermiş ve 165'e yükselmiştir. Böylece 1992 yılından sonra 2006 yılının da Türk yükseköğretiminde üniversite sayılarında görülen artış bakımından önemli bir yere sahip olduğu görülebilir. 1933'den 2006 yılına kadar 73 yılda 77 üniversite kurulmuş, ancak 2006'dan 2011 yılına kadar 6 yılda 88 üniversite kurulmuştur. Özellikle İstanbul, vakıf üniversitelerinin en çok tercih ettiği şehir durumundadır (Sargın, 2007: 140).

2018 yılı itibariyle Yükseköğretim Kurulu (YÖK) resmi web sitesinde yer alan üniversiteler sayfasında yer alan bilgilere göre Türkiye'de toplam 201 üniversite bulunuyor.

Tablo 1.1. Türkiye'de yıllara göre toplam üniversite sayıları			
YIL	DEVLET ÜNİVERSİTESİ	ÖZEL ÜNİVERSİTE	TOPLAM
1950 Öncesi	8		8
1950-1980 Arası	19		19
1980-1990 Arası	27	1	28
1990-2000 Arası	53	20	73
2000-2010 Arası	102	54	156
2010 Sonrası	129	72	201
Kaynak: (ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2017-2018).			

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÜNİVERSİTELERİN EKONOMİ ÜZERİNE ETKİSİ

2.1. Eğitim Ve Bireye Kazandırdıkları

Sosyal, kültürel, politik ve bireysel bir çok boyutu olan eğitim, hayat boyu süren bir olgu olduğu için doğrudan tanımlanması zor olan bir kavramdır. Ancak eğitimin insanların ve toplumların standartlarını, inançlarını, yaşam yollarını öğrenmeyi sağlayan süreçlerin toplamı olduğu genel kabul görmüş bir yaklaşımdır. Bireyler eğitim yoluyla yetenek, tutum ve davranış kalıplarını biçimlendirerek geliştirmektedir. Eğitim kendiliğinden olabileceği gibi seçilmiş kontrollü bir çevrenin (başta okullar olmak üzere) etkisi altında bireylerin sosyal yeterliliğini ve yetenek, tutum ve davranışlarını değiştirmesi yoluyla da olabilmektedir. İşlevi ve önemi dolayısıyla eğitim bütün toplumlarda önemli bir konu olarak ele alınmakta ve hükümetler tarafından belirli bir plana ve programa göre yürütülerek bireyler sosyo-ekonomik, politik ve kültürel alanda yaşama hazırlanmaktadır. Hükümet ve devletlerin eğitim konusundaki bu çabaları, başta insana yatırım kavramı olmak üzere ekonomik açıdan da ele alınmakta ve bu yatırımların ekonomik büyüme ve kalkınma ile ilişkisi inceleme konusu yapılmaktadır (Altınışik ve Peker, 2012: 1-4).

Okulda verilen eğitimler çocukluk çağından itibaren bir çok farklı kademeyi içermesine karşın yükseköğretim kademesindeki eğitimin bireye ve topluma dönüş oranı diğer eğitim türlerine göre daha yüksektir. Yüksek öğretim, bireylere sağladığı iş bulabilme güvencesinin yanında eğitim için ilave harcamaların getirisi daha yüksek olan bir eğitim alanıdır. Dolayısıyla toplumlardaki yükseköğretime olan talebin gün geçtikçe artacağını söylemek mümkündür. Özellikle beşeri sermaye etkisi dolayısıyla ekonomilerdeki verimliliğin eğitimle yakın bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan karşılaştırmalı bir analizde Türkiye'nin 1980-2000 dönemindeki büyümesinin % 31'nin beşeri sermaye artışından kaynaklandığı yönündeki bulgular, eğitimin ekonomi açısından taşıdığı önemi ortaya koyar düzeydedir (Türkmen, 2002: 100-103).

2.2. İktisat Bilimi Ve Eğitim

İktisat biliminin batıdaki öncü ismi Adam Smith'ten itibaren üretim ve büyümenin eğitimle ilişkisi inceleme konusu yapılmıştır. Smith, beşeri sermayeyi sabit sermayeye dahil ederken Alfred Marshall ise beşeri sermayeyi geliştiren eğitimi milli bir yatırım olarak kabul etmekte, bütün kapitalin en değerlisi olarak kabul etmektedir. Beşeri sermayeye yapılan yatırımlar eğitim, sağlık ve beslenme olarak üç ana başlıktan oluşsa da beşeri kaynaklara yönelik olarak yapılan yatırımlar kavramından genellikle eğitim yatırımları kastedilmektedir. Eğitimin ilk iktisat kuramlarından itibaren ekonomik büyüme ve gelişme ile ilişkisi kurulmuş olsa da günümüzdeki anlamıyla eğitimin bu hususta araştırma konusu haline getirilmesine iki olay/durum sebep olmuştur. Bunlardan birincisi Sputnik uydusunun uzaya gönderilmesidir. Sovyetlerin uzaya uydu göndermesi, zihinlerde teknik başarıların zenginlikten ziyade eğitim ve araştırma ile ilgili olduğu düşüncesinin güçlenmesine yol açmıştır. İkinci olay ise azgelişmiş ülkelerdeki gelişme sorununu sadece gelir sorunu ile değil aynı zamanda yetişmiş insan gücü ile yakından ilişkili olduğunun anlaşılmasıdır. Sonuç olarak bu iki gelişme, eğitimin büyüme ve kalkınma açısından yeni bakış açısıyla ele alınmasının önünü açmıştır (Bayraktutan, 1992: 85-86). Günümüzde içsel büyüme teorileri ile ekonomik büyümenin eğitim ve beşeri sermayeye olan bağlılığı tartışılmaktadır.

Eğitimin ekonomik etkileri içerisinde ilk dikkati çeken yeri eğitimle üretim arasındaki ilişkidir. Çünkü üretimin ana bileşenlerinden birisi olan emek gücünün nitelikleri, eğitimle değiştirilebilir özelliklerdir ve eğitimin işgücünün nitelikleri üzerindeki etkisinin üretime doğrudan etki edeceği düşünülmektedir. Eğitimin ekonomiyle ilişkisi sorgulanırken öne çıkan bir diğer unsur ise eğitimin gelir etkisidir. Günümüzde eğitilmiş çalışanların eğitimsiz çalışanlara göre daha yüksek ücret gelirleri elde etmesi bu ilişkinin temel hareket noktasını oluşturmaktadır. Eğitim faaliyetleri, üretken ve gelir artırıcı olduğu kadar bir çok kamusal harcamanın yapılmasını da gerektiren faaliyetlerdir. Dolayısı ile üretim ve gelir etkisinin yanında bir harcama etkisi de söz konusudur ve eğitim faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için gerekli olan yatırımlar, personel harcamaları, araç gereç alımları gibi kamu harcamaları bu etkinin odak noktasını oluşturmaktadır. Eğitimin ekonomik etkileri

tartışılırken üzerinde durulan bir diğer husus ise eğitimin uzun dönemde kalkınmayı etkileyeceği düşüncesidir. Eğitimin teknolojik bilgi birikimini artırması, kaynak dağılımını daha etkin ve verimli sağlaması gibi unsurlar aracılığıyla ekonomik kalkınmayı sağlamada önemli bir araç olduğu kabul edilmektedir (Öz, 2014: 35-36).

İktisatçıların bireysel kazançları artırmanın yanında ömür boyu ve nesiller arası etkiler yaratan eğitim yatırımlarını iki nedenden dolayı önemli bularak araştırdığı görülmektedir. Bunlardan birincisi; verilen eğitimlerin eğitim sonrası dönemde bireylerin gelirlerinde ve yaşamlarında kalıcı etkilere yol açmasıdır. İkinci önemli neden ise eğitim yatırımlarının yarattığı ulusal gelir artışının bireysel gelir artışlarına göre daha dikkat çekici düzeyde olmasıdır. Eğitimin bireysel faydalarının yanında ulusal ölçekte yarattığı etkiler nedeniyle ülkeler tarafından bir ulusal yatırım olarak kabul edildiği zaman içerisinde sürekli arttığı görülmektedir (Gölpek, 2012: 44).⁷

2.3. İçsel Büyüme Modelleri

Ekonomi teorilerinin geleneksel üretim faktörleri olan emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimin günümüz ekonomik büyümesini açıklamakta yetersiz kalması, yeni teorik açıklamaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle bilgi ve teknoloji temelinde yaşanan değişimlerin büyüme üzerindeki etkisinin büyüme denklemlerine dahil edilerek yeni bakış açılarının geliştirildiği görülmektedir. Önceleri neoklasik teori tarafından teknoloji dışsal ve değişmez bir girdi olarak ele alınarak ekonomik büyüme açıklanmaya çalışılmış ancak bu modelin de yetersiz kalması ile uzun vadeli büyümenin temelinde beşeri sermayenin olduğunu ileri süren görüşler öne çıkmaya başlamıştır. İçsel büyüme teorileri olarak adlandırılan bu yaklaşımlarda bilginin yanında beşeri sermaye ve teknoloji birer büyüme faktörü olarak ele alınmaktadır. Bilgi ve teknolojinin birer içsel üretim faktörü olarak öne çıktığı bu yeni yaklaşıma dayalı olarak yapılan araştırmaların bulguları, eğitim faaliyetleri temelinde gelişen beşeri sermayenin uzun dönemli pozitif etkilerinin önemli düzeyde olduğunu göstermektedir (Eser ve Gökmen, 2009: 42). İçsel büyüme teorilerinin öne çıkardığı beşeri sermaye, bilgi ve teknolojinin ise arkasında yatan itici güç eğitimidir. Eğitim faaliyetlerinin toplumun sosyal ve kültürel gelişiminin yanında büyüme açısından da önemle ele alınması gereklidir.

Son yıllarda eğitim yatırımlarının büyümede bir araç olarak kullanılmak istenmesinin teorik temeline ilişkin açıklama yaparken Afşar (2009: 86) ile Recepoğlu ve Zuhall (2017: 2-3) de içsel büyüme modellerinin rolüne vurgu yapmaktadır. Neoklasik iktisat modeline yönelik eleştirilerin arttığı bir dönemde kamunun bazı araçları kullanarak ekonomik büyümeye müdahale etmesi yönünde ortaya çıkan görüşler, ihtiyaç duydukları teorik çerçeveyi içsel büyüme modellerinde bulmuştur. Bu modellerde büyümenin temel dinamikleri geleneksel araçlar yerine yeni araçlarla açıklanmış ve bu çerçevede eğitim, sağlık ve teknoloji politikalarının büyüme ile ilişkisi ön plana çıkmıştır. Ayrıca bölgesel, dini ve kültürel faktörlerin de büyüme ile dolaylı ilişkilerinin bu süreçte ele alındığı görülmektedir. Ancak devam eden yıllarda gerek teorik açıklamaların gerekse teorik çerçeveye yönelik ampirik sınamaların odak noktasını eğitim yatırımları oluşturmaya başlamıştır.

Türkiye gibi gelişme aşamalarını henüz tam olarak tamamlayamamış ülkelerin gelişme ve kalkınma yolundaki en önemli problemlerinden biri yeterli beşeri sermaye kaynaklarına sahip olamamasıdır. Kalkınmanın beşeri sermayeyle ilişkisinin iktisadi olarak ölçülmesi ile birlikte bu konuya dair ilgi artmış ve ülkelerin beşeri sermaye stokunu artıran en önemli yatırım olan eğitim yatırımlarına olan ilgi artmıştır. Bilgi ve teknolojinin yarattığı değişimlerin tetiklediği küreselleşme olgusu ile birlikte beşeri sermaye kavramının önemi daha da artmıştır. Küresel rekabetin önemli unsurlarından birisi haline gelen beşeri sermaye, günümüz sanayileşmiş ve gelişmiş toplumlarının bu aşamaya gelmesini sağlayan en önemli itici güçlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Eğitimin beşeri sermaye ve gelişme üzerindeki etkisinin açık bir şekilde anlaşılması ile birlikte geçmişte kamusal bir malın üretilmesi olarak görülen eğitim harcamaları, bir yatırım olarak ele alınmaya başlanmış ve eğitim yatırımlarının etkilerine yönelik araştırmalarda çeşitlenme ve artış ortaya çıkmıştır (Günkör, 2017: 15).

2.4. Üniversitelerin Ekonomik Katkıları

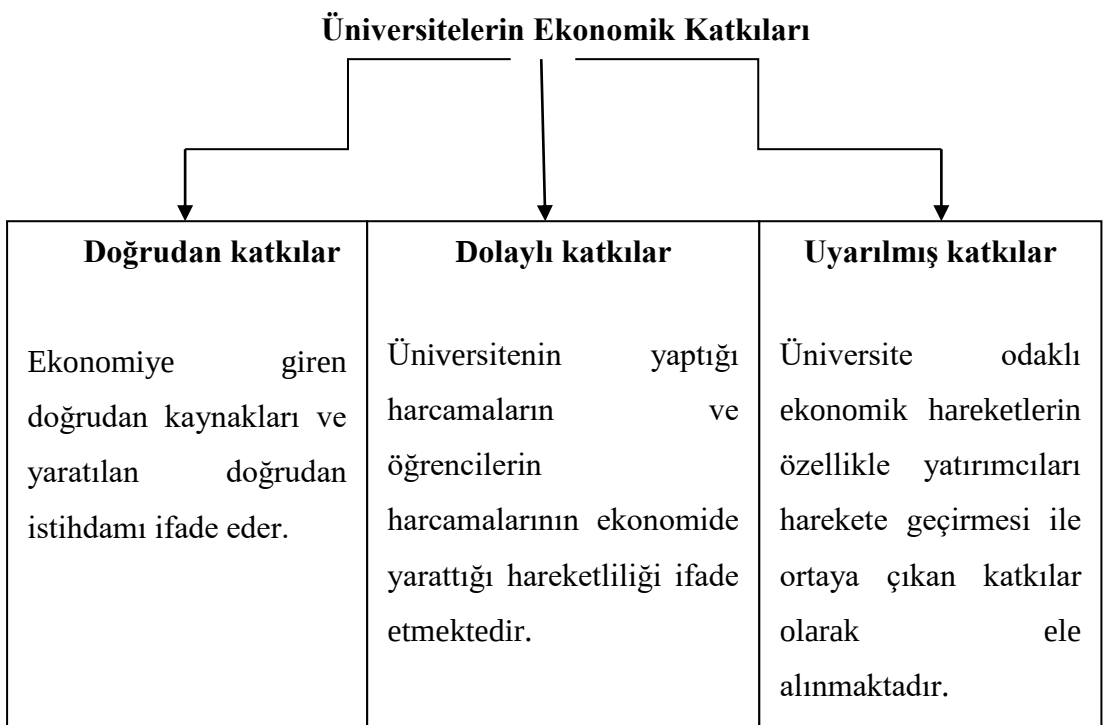
Üniversiteler gerek kurumsal amaçlarla yaptıkları kamu/özel harcamalarla gerekse istihdam ettikleri personelin harcamaları nedeniyle kuruldukları kentlere ve bölgelere önemli düzeyde ekonomik kaynak sağlamaktadır. Bunun yanında üniversitede

öğrenim gören öğrencilerin yaptıkları harcamaların finansmanının da çok büyük kısmının şehir/bölge dışı kaynaklardan sağlanması, öğrenciler aracılığıyla önemli bir kaynak transferinin gerçekleştiğini göstermektedir.

Üniversitelerin kuruldukları yere sağladıkları ekonomik katkılar direkt etkiler, dolaylı etkiler ve uyarılmış etkiler olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmaktadır. Üniversitenin istihdam ettiği kişiler doğrudan etkiler altında ele alınırken üniversitelerin ve üniversite çalışanlarının mal ve hizmet alımları dolaylı etkiler kapsamında ele alınmaktadır. Uyarılmış etkiler ise üniversitelerin yarattığı potansiyel gelirin paylaşılması için bölgede yaşanan ekonomik değişimlerden oluşmaktadır. Uyarılmış etkiler literatürde Keynesçi Çarpan Etkisi olarak bilinen mekanizmayı harekete geçiren etkiler olup iş çevrelerinin geleceğe yönelik yatırımları gibi değişikliklere yol açmaktadır (Atik, 1999: 100-101).

Üniversiteler hem yarattıkları harcama akımları ile hem ülke ekonomisi için gerekli olan nitelikli iş gücünü yetiştirdikleri için yerel ekonomi ve ulusal ekonomi için önemli bir dinamizm kaynağıdır. Üniversitelerin ekonomik katkılarını doğrudan, dolaylı ve uyarılmış katkılar olmak üzere üçe ayırabiliriz. (Çatalbaş, 2007: 95-96).

Şekil 2.1. Üniversitelerin ekonomik katkıları

Üniversitelerin yerel ekonomilere sağladığı katkılar bir çok araştırmada ele alınmış bir konu olup başta istihdam ve tüketim harcamalarının gelir yaratıcı etkileri olmak üzere bir çok alanda üniversitelerin yerel ekonomiye katkı sağladığı kabul edilmektedir. Üniversiteler dolayısıyla yerel çevrede doğrudan istihdam artışlarının yanında uyarılmış etkilere bağlı olarak dolaylı istihdam artışları da olmaktadır. Üniversitenin ve üniversite öğrencilerinin harcamaları toplam talep üzerinde artıcı bir etkiye yol açarken diğer ekonomik faaliyetler üzerinde de uyarıcı bir etkiye yol açmaktadır. Bunun yanında üniversitelerin inovatif etkilerinin yerel ekonomik çevrede yeni ürünlerin üretimini artırarak yenilikçi bir ekonomik hareketliliğin ortaya çıkmasına katkı sağladığı belirtilmektedir (Erkekoğlu, 2010: 211). Üniversiteler sayesinde Araştırma-Geliştirme (AR-GE) faaliyetleri artmakta, yeni lisans ve patentler alınmakta, inovasyon artmaktadır.

Üniversitelerin inovatif etkilerinin temel mekanizması , üniversite-sanayi işbirliği olarak adlandırılan üniversitelerden sanayiye ve sanayiden üniversitelere etkileşimin olduğu çok fonksiyonlu ilişkidir. Üniversiteler bilginin bünyelerindeki araştırma geliştirme merkezleri(AR-GE) ve bu merkezlerde yürütülen araştırma faaliyetleri ile teknolojiye dönüşmesini sağlamakta; sanayi çevresi de üniversitelerdeki bilim adamlarına teorik bakışın dışına çıkarak uygulamalar yapma imkanı elde etmektedir. Bu imkan sayesinde üniversitelerdeki bilim adamları teorik açıklamaların ötesine geçerek bilgilerini sanayideki uygulamalarla pratiğe dökerek sınama fırsatı bulmaktadır. Böylece sanayi çevreleri üniversitelerden bilgi ve yenilik transfer ederken üniversiteler de sanayi çevreleri aracılığıyla teorik bilgiyi uygulamalı olarak sınamakta, öğrencilerin sanayi kuruluşlarındaki öğretici deneyimleri sayesinde de yetişmiş iş gücü havuzunun niteliği artmaktadır (Dura, 1994: 102-105). Yani bu iş birliğinden her iki taraf karlı çıkmaktadır. Bunların yanında üniversite sanayi işbirliğinin karşılıklı olarak bir çok faydasını sıralamak mümkündür ancak bu çalışmanın kapsamı açısından bu hususlara girilmeyecektir. Bu noktada önemli olan üniversitelerin sanayi çevreleri için ifade ettiği önemin anlaşılması ve bu etkinin yerel ekonomi bünyesindeki sanayi çevreleri için de geçerli olduğunun bilinmesidir.

Daha sonra yayınladığı bir başka araştırmasında Dura (1996: 25-26), diğer araştırmalarda yer alan görüşlerden de istifade ederek üretim ile eğitim arasındaki

ilişkiyi eğitimin üretim faktörleri üzerindeki etkisi ile açıklamaktadır. Söz konusu açıklamada üretim faaliyeti, geleneksel tanımlarda olduğu gibi doğal kaynaklar, sermaye, emek ve girişim ve teknik bilgiler toplamı olarak ele alınmaktadır. Öte yandan eğitimin iki değişken (emek ve girişim) üzerindeki yaratıcı etkisine vurgu yapılmaktadır. Eğitim, emek faktörünün niteliğini değiştiren, girişim kavramının içini dolduran bir değişken olarak üretim faaliyetinin yönüne ve çıktı yaratma gücüne etki etmektedir. Ayrıca teknik bilginin ana kaynağının eğitim faaliyetleri olduğu da göz önüne alındığında ekonomik faaliyetlerin eğitimle ilişkisi görünürdeki doğrudan ilişkilerin ötesinde daha geniş ve karmaşık bir alanı içermektedir. Dura(1996)’a göre eğitimin üretim süreçlerindeki etkileri; keşif ve yenilikler, işbölümü ve makineleşme, etkin bileşimler ve hareketlilik, ahlak ve bilgi olmak üzere dört boyutta ele alınabilir.

Bu araştırmada üniversitelerin ekonomik etkileri ele alınmış olsa da üniversitelerin asıl işlevinin bilimsel bilgi üretmek ve yetişmiş işgücü kaynağı yaratmak olduğunu belirtmek gerekir. Bütün toplumların ilerlemesi, yetişmiş insan kaynağına ne düzeyde sahip olduğuna bağlıdır. Bu bakımdan üniversiteler ; bilgi, kültür, teknoloji gibi temel gelişmişlik göstergelerinin bireylerce kazanılmasında en önemli kurumlardandır. Üniversiteler, teorik bilginin kazanılmasının yanında mesleki pratiklerin çeşitli yollarla edinilmesinde de önemli bir işleve sahip olup iş gücü piyasalarının ihtiyaç duyduğu yetişmiş işgücü kaynağının yaratılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Bunun yanında ülkedeki bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin temel alt yapısını bünyesinde barındıran üniversiteler, teknolojik gelişmelerin yaratılmasında öncü kurumlar olarak rol üstlenmekte, sanayi kuruluşlarının iş gücü kaynağının yanında teknoloji ihtiyacının karşılanmasında da önemli görevler üstlenmektedir (Çalışkan, 2010: 170-171).

Üniversitelerin ülke ve bölge ekonomisine katkısı konusunda genel bir görüş birliği olmasına karşın Kotosz vd. (2015) bu konuda bir hususa dikkat çekmektedir. O da gördüğü ilgiye karşın bir üniversitenin etkileri ile ilgili olarak dört önemli sorunun varlığı ve bunlarla ilgili elde kesin kanıtların olmayışdır. Bu konuda öncelikli olarak “etki”nin tanımlanması sorunu vardır. İkinci sorun ise ölçme, tahmin etme ve çift sayımla ilgili sorunlardır. Bu durum bir üniversitenin yerel ekonomiye sağladığı girdilerin kesin olarak ölçülmesini imkansız hale getirmektedir. Bu nedenle

yapılacak hesaplamalar kesin olmaktan ziyade yaklaşık bir tahmin olarak görülmelidir. Üçüncü sorun ise üniversite aracılığıyla yapılan harcamaların çarpan değerini doğru tahmin etmekte yaşanan zorluklardır. Dördüncü problem ise üniversitenin görev ve faaliyetlerinin nicelleştirilmesi ile ilgili zorluklardır.

Kotosz vd. (2015)'in dikkat çektiği hesaplama zorlukları, bu tür yaygın etkileri inceleyen araştırmalar için dikkate alınması gereken sorunlardır. Çünkü üniversite bütçesi veya öğrencilerin toplam bütçesi her şeyi ile söz konusu ilin ekonomisine doğrudan dahil olmamakta, yapılan harcamaların dikkate değer bir kısmı çeşitli şekillerde kent dışı ekonomik birimlere doğru bir sızıntı şeklinde akabilmektedir. Bu durumu özellikle üniversite dolayısıyla o kentte yaşamaya başlayan kişilerin harcama seçeneklerini tam olarak karşılayamayan küçük yerel çevrelerde daha fazla görmek mümkündür. Türkçe literatürdeki bazı çalışmalarda da bu durum belirgin bir şekilde gözlenmekte; öğrenciler istedikleri gibi harcama yapabilecekleri yerlerin olmayışından şikayet ederken ihtiyaçlarının bir kısmını komşu kentlerde karşıladığını belirtmektedir. Diğer hesaplama zorlukları için de kendi kavramsal çerçevesi içerisinde benzer açıklamalar yapmak mümkündür. Dolayısı ile bir üniversite aracılığıyla ortaya çıkan mali kaynakların bütünüyle o kent ekonomisi içerisinde döndüğü şeklinde değerlendirme yerine yaklaşık tahminlerde bulunmak daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

Yukarıdaki paragraflarda yer alan araştırmaların tespitlerinde de görüldüğü üzere üniversiteler bir çok açıdan bireysel ve toplumsal etkilere yol açmakta, yürüttükleri faaliyetlerin etkileri yerel düzeyin ötesine geçerek kimi zaman uluslararası bir hal alabilmektedir. Araştırmaların tespitleri, üniversitelerin sosyal, kültürel, demografik, politik ve ekonomik bakımdan bir çok etkiye yol açtığı şeklindedir. Genel bir değerlendirme ile üniversitelerin bulundukları yörelere ve bölgelere toplumsal ve ekonomik etkilerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Köse, 2017: 1012);

1. Mal ve hizmet arzı yoluyla bölge üretimini artırmak,
2. Kuruldukları yerlere nitelikli işgücünün gelmesini sağlamak,
3. Yerel iş gücünün bilgi birikimini artırırken aldıkları ürünlerle yerel iş ortamına destek olur,

4. Bölgede mal ve hizmet talebini artırır,
5. İstihdam yaratır ve ücret gelirleri ödeyerek gelir yaratır,
6. Üniversitenin düzenlediği etkinlikler başka şehirlerden ziyaretçi gelmesini sağlarken kentin tanıtımına katkıda bulunur,
7. Üniversite kaynaklı talep artışı yeni iş alanları ve işletmelerin doğmasına yol açar,
8. Üniversiteler ekonomik hareketliliği artırarak vergi gelirlerinde de artışa yol açar,
9. Kültürel çeşitliliği artırır,
10. Sosyal hayatın gelişmesini sağlar.

Eğitim harcamalarının ekonomik etkileri ile ilgili olarak bir hususa daha değinmek gerekir. O da bu harcamaların her ülke ya da bölgede aynı etkileri yaratmayabileceği ihtimalidir. Nitekim Durmuş (2017: 16)'nın karşılaştırmalı analizinin bulguları bu duruma işaret etmektedir. Söz konusu araştırmada Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, İran ve Güney Kıbrıs'ın eğitim harcamalarının, ekonomik büyüme ile arasındaki ilişkisi incelenmiş ve Türkiye ve İran için anlamlı, pozitif yönlü, Güney Kıbrıs için anlamlı negatif yönlü bir ilişki tespit edilirken diğer ülkeler için istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya göre eğitim harcamaları karşılığında en büyük verimi Türkiye'nin aldığı görülmektedir. Diğer ülkelerde anlamlı bir ilişkinin çıkmaması ise bu ülkelerin eğitim harcamalarının nispeten daha düşük olması ile izah edilmektedir. Bu noktada daha yüksek oranda harcama yapan Türkiye'de verimliliğin daha yüksek çıkmasının altı çizilmelidir. Bu durum artan eğitim harcamaların çıktı verimliliğini artıracığına işaret etmektedir.

2.5. Üniversitelerin Yerel Ve Bölgesel Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Yerel ekonomi, genel olarak bir ülke içindeki bir şehir ya da bölge çevresinin ekonomisini ifade etmektedir. Bunun yanında bazen bir ülke ekonomisi de daha geniş bir ekonomik çevre içerisinde yerel ekonomi niteliği arz edebilmektedir. Bu bakımdan yerel ekonomi, geniş bir ekonomik çevre içerisindeki daha küçük ölçekteki (mikro nitelikli) ekonomik çevreyi ifade etmekte ve sıklıkla bölgesel ekonomi kavramının yerine kullanılmaktadır.

Bölgesel gelişme farklılıkları ile mücadelede, bölgesel gelişmenin önemli bir belirleyicisi olan kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi gerekli olup, bunun için bölgeler arasında önemli farklar gösteren altyapı ve gerekli hizmetler modern standartlara yükseltilmelidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı 2014:73). Bu konuda Keskingöz ve Dilek (2016:188), TR82 (Kastamonu, Çankırı ve Sinop) bölgesinin hedeflenen kalkınma düzeyine ulaşması için, özellikle ulaşım, eğitim ve altyapı gibi alanlarda yatırım yapılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır.

İktisadi gelişmenin gelir değişkenine bağlı olarak tek boyutlu ölçülmesi yaklaşımı terkedilmiş ve ülkelerin gelir yanında gelişmenin farklı boyutlarında sağladığı başarıları yansıtan endeksler iktisadi gelişmenin ölçülmesi için kullanılmaya başlanmıştır. Bu endeksler toplumsal gelişmeyi çok boyutlu yansıtmaya imkânına sahip oldukları için, aynı zamanda toplumun sahip olduğu refah düzeyinin ölçüsü olarak da değerlendirilmektedir. Bu endeksler sayesinde bölge ya da ülkeler arası refah düzeyi karşılaştırmaları yapılabilen dolayısıyla politika yapımcıların başarıları daha kolay analiz edilebilmektedir (Kandemir ve Kürkcü. 2016:23).

Yerel kalkınma, ülke içinde sadece dar bir bölgenin kalkınma problemi gibi görülse de yerel ekonomilerdeki gelişmeler, makro ekonomik kalkınmanın temelini oluşturmuştur. Özellikle yerel kalkınma yaklaşımının önem kazanması ile birlikte yerel çevrelerin ekonomik büyümesi, pasif anlamlardan uzaklaşarak tarihsel, kültürel ve bölgeye özgü unsurların makro ekonomik yapıya dinamizm kazandırdığı aktif bir anlama kavuştu. Günümüzde yerel ekonomilerin en önemli sosyal kurumlarından birisi olarak kabul edilen üniversiteler; şehrin sosyal, kültürel, siyasal, bilimsel ve fiziki çevresiyle yakın bir etkileşim içerisinde olmanın yanında bölge ekonomisinin de en önemli aktörlerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Çatalbaş, 2007: 91) .

Kalkınma, klasik ekonomik anlamda refahla açıklanmaya çalışılmış ve bu refah, sanayileşmeyle eşdeğer tutulmuştur. Fakat kalkınmayı bu kadar dar bir çerçevede ele almak hatalı olmaktadır. Bu anlamda literatürde yeni ortaya çıkan tanımlarda, kalkınmanın temelinde teknoloji ve birey yer almaktadır ve beşeri sermaye, kalkınma yolunda önemli bir yatırım unsuru olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla kalkınma

sadece ekonomik büyümeyi değil, insanların hayat standartlarını artıran diğer faktörleri de kapsayan bir anlama kavuşmuştur (Çelik ve Erkan, 2010).

Üniversiteler, küresel ve ulusal ölçekteki etkilerinin yanında yerel ölçekte de önemli etkilere yol açan kurumlardır. Her ne kadar üniversitelerin asli fonksiyonları bilimsel araştırmalar yapmak, ülkenin insan gücü kaynağını geliştirmek olsa da faaliyette bulundukları bölgelerin dinamikleri üzerinde önemli etkilere yol açmaktadır. Bu etkiler kültürel, sosyal ve siyasal unsurların yanında ekonomik dinamikleri de etkileyerek bölgesel ölçekte değişim ve gelişmeye öncülük edebilmektedir. Öyle ki üniversitelerin yarattığı bu ekonomik hareketlilik bazen bulundukları bölgenin tüm sanayi kesiminin piyasa büyüklüğü kadar olabilmektedir. Burdur'un Bucak ilçesindeki meslek yüksek okullarının ilçeye sağladığı ekonomik katkının 2008-2009 yılı rakamları ile ilçedeki tüm sanayi kesiminin büyüklüğü kadar bir büyüklüğe sahip olmasını bu duruma bir örnek olarak vermek mümkündür (Dalğar vd, 2009: 47-48).

Üniversiteler, özellikle az gelişmişliğe yol açan sorunlar nedeniyle dışarıya göç veren kırsal bölgelerde kalkınma dinamiklerini harekete geçiren bir rol üstlenmektedir. Çünkü az gelişmiş ve dışarıya göç veren, geçimin önemli ölçüde tarımsal üretime dayalı bir bölgede üniversite kurulmasıyla birlikte, üniversite çalışanları ve öğrenciler dolayısıyla belirgin bir nüfus artışı yaşanmakta, artan nüfusla birlikte bölgedeki toplam talep artmaktadır. Artan toplam talep nedeniyle bölgeye gelen yatırımlar artmaktadır. Bunun yanında üniversitenin kurulma aşamasında ve sonraki dönemlerde bölge halkından çok sayıda kişi bu yatırımlarda istihdam edilirken bölge halkının ücret gelirleri artmaktadır. Bölgeye kaynak girişi ve istihdam artışının yanında artan nüfusun eğitim, sağlık, ulaşım gibi ihtiyaçlarının karşılanması yeni yatırımları zorunlu kılmaktadır. Süreç içerisinde zincirleme bir şekilde yeni yatırım ve harcamalarla bölgenin gelir ve refah seviyesi artmaktadır. Öte yandan bölgede geçim koşullarının olumlu yönde değişmesi ile birlikte göç olgusu ile ilgili değişiklikler de üniversitelerin özellikle küçük yerleşim yerlerindeki belirgin etkilerinden birisi olarak öne çıkmaktadır (Acaroğlu vd., 2017). Üniversitelerin gelmesi ile beraber az gelişmiş bölge göç veren değil göç alan hale gelebilir.

Üniversiteler, kuruldukları yerlere getirdikleri kaynaklarla bir çok mal ve hizmete yönelik talebi artırırken üniversitenin kendisi de kurulduğu yerlerde yetersiz olan ya da hiç olmayan birçok mal ve hizmetin talebini artırmaktadır. Çünkü üniversiteler, nitelik olarak bulundukları bölgede eğitim seviyesi bakımından daha yüksek bir düzeyi temsil etmektedir ve üniversite bünyesindeki akademisyenler, çalışanlar ve öğrenciler yerel çevreye göre sosyal ve kültürel nitelikli hizmetleri daha fazla talep etmektedir. Başlangıçta üniversite çalışanları ve öğrenciler için bir dezavantaj olan bu durumun giderilmesi için yerel ekonomik dinamikler harekete geçerek bu talebi karşılamaya yönelik girişimlerde bulunurlar. Böylece yerel çevrenin başta sosyo-kültürel yapısı olmak üzere bir çok özelliği değişim geçirir (Çatalbaş, 2007: 94).

2.6. Üniversitelerin Sosyo-Ekonomik Gelişimdeki Temel İşlevleri

Üniversiteler son yıllarda bölgesel kalkınmanın önemli bir aracı olarak düşünülmekte; yerel çevreye ekonomik katkılar sağlamakta; yapısal değişim ve dönüşümlere yol açmaktadır. Üniversiteler öncelikle insan sermayesinin niteliğini değiştirmekte, sağladığı imkanlarla yaşam kalitesini artırmaktadır. Ayrıca kentleri bir çekim merkezi haline dönüştürüp mekanın niteliğini de olumlu yönde etkilemektedir. Özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde üniversitelerin kentlere çeşitli değerler kattığı kabul edilmektedir. Bu kentlerde üniversiteler yoluyla ekonomik yapının değiştiği, öğrenme kültürüyle birlikte ilişkisel ve kurumsal adaptasyonun arttığı, kentlerin mekânsal özelliklerinin yeniden şekillendiği görülmektedir (Binici ve Koyuncu, 2015: 115).

Üniversite yatırımları, özellikle sanayi ve turizm gibi sektörlerin gelişmediği şehirlerde gelişime öncülük eden yatırımlardır. Çünkü üniversite yoluyla kente gelen öğrenciler ve çalışanlar kent ekonomisine canlılık kazandırırken yeni yatırımların önünü açmakta, şehirlerin çekiciliğini artırmaktadır. Öğrencilerin yakınları, akrabaları ve öğrencilerden şehrin özelliklerini dinleyenler şehri ziyaret etmekte ve turizm faaliyetleri artmaktadır. Buna bağlı olarak üniversitenin kurulmasıyla başlayan hareketlenme şehrin ekonomisinde sürekliliği olan bir dinamizme kaynaklık etmektedir. Ayrıca üniversitenin açılması ile birlikte yeni iş kolları ortaya çıkmakta,

bir çok bakımdan şehrin imajı güçlenirken ve yaşam kalitesi artmaktadır (Gümüş vd., 2015: 293-296).

Eğitim yoluyla uzun vadede bireylerin elde ettiği getiriler, özel getiriler olarak ele alınmaktadır. Bu getiriler eğitim gören bireyin eğitimle elde ettiği kazanımlar olup doğrudan topluma yansımayan getirilerdir. Fakat bu getiriler sayesinde eğitim gören bireyler gelecekte iş bulmakta daha az sorun yaşamakta, daha iyi işler bulabilmekte ve diğer çalışanlara göre daha yüksek istihdam geliri elde edebilmektedir. Eğitimin bireyin kazancı üzerinde yarattığı bu etki onun daha fazla tüketmesini sağlamaktadır. Literatürde bireylerin elde edeceği bu getiriler özel maliyetlerle karşılaştırılarak özel getiri oranı olarak adlandırılmaktadır. Eğitimin sağladığı özel getiri oranı ülkeden ülkeye önemli farklılık gösterirken ülkelerin gelişmişliğinin ve verilen eğitimlerin kalitesinin bu farklılığın ortaya çıkmasında önemli olduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmalarda Afrika ülkelerinde eğitimin özel getiri oranı ortalama olarak % 32 civarında iken Latin Amerika ülkelerinde ise % 23 civarında bulunmuştur. Bu oranın gelişmiş ülkelerde % 12 civarında OECD üyesi bazı ülkelerde ise % 7-19 arasında değişmektedir. Türkiye’de ise bu oranın % 19 seviyesinde olduğu belirtilmektedir. Çeşitli ülkelerde eğitilmiş işgücünün kazançları ile ilgili araştırmaların tespitlerine göre eğitilmiş işgücü diğer işgücüne göre belirgin düzeyde yüksek kazanç elde etmektedir (Gölpek, 2012: 46-47). Diğer yandan eğitim sayesinde iş gücüne katılım oranı artmaktadır. Türkiye’de özellikle kadınların iş gücüne katılım oranı oldukça düşüktür. Eğitim bu sorunun çözülmesinde önemli role sahiptir.

Eğitim ve eğitim yatırımları, ekonomiler için önemi gittikçe artan beşeri sermayeyi artıran bir faktör olarak kabul edilmektedir ve son yıllarda bu yöndeki araştırmaların sayısı artmaktadır. Beşeri sermaye, üretime katılan iş gücünün sahip olduğu bilgi ve becerilerin toplamını ifade eden bir kavram olarak ele alınmaktadır. Beşeri sermaye, pozitif nitelikli özellikler olan bilgi, tecrübe, üretken yetenekler, dinamizm gibi kavramların bir bileşimi olarak kabul edilmektedir. Beşeri sermaye, hem kişisel ve sosyal gelişimi sağlayan hem toplumun ekonomik refahını artıran, işgücüne dahil olanların nitelikleri olarak da ele alınmaktadır. Bir toplumdaki mevcut beşeri sermayenin kaynağını, geçmişte yapılan yatırımlar oluşturmaktadır. Yatırımlarla ortaya çıkan bir birikim olarak beşeri sermaye, önemsenip geliştirmek üzere yatırım

yapıldıkça ortaya çıkan bir özelliktir. Beşeri sermayeyi geliştiren yatırımlar, bireylerin kendilerine yaptığı yatırımların yanında ailesi, işvereni ya da devlet tarafından yatırımlar olmak üzere çeşitli düzeylerde vardır. Beşeri sermaye, fiziksel sermayeden farklı olarak hem üretimi artırmakta hem bireylerin yaşam kalitesini artırmaktadır. Fiziksel sermaye gibi stoklanabilir bir sermaye olmamasına karşın beşeri sermayenin kullanılmadığı zamanlarda fiziksel sermayenin aksine bir kayıp anlamına gelmektedir. Bir diğer önemli husus ise beşeri sermaye, fiziksel sermayenin de üretkenliğine etki eden bir faktördür. Özellikle teknolojinin üretim sürecinde etkin bir şekilde kullanılmasında işgücünün bilgi ve beşeri sermaye niteliklerinin önemi büyüktür. Bütün toplumlarda beşeri sermayeyi geliştiren en önemli yatırımlar ise eğitim yatırımlarıdır. Beşeri sermayeyi geliştiren sağlık yatırımları gibi diğer faktörler de söz konusudur ancak eğitimin beşeri sermayenin niteliğini ve niceliğini geliştirme konusundaki etkisi diğer faktörlerden daha belirgindir (Eser ve Gökmen, 2009: 43-46).

Eğitim, işgücünün niteliklerini artırarak daha iyi imkanlarda iş bulmasını sağlar. Öte yandan günümüz koşullarında ekonomilerin yapısı değişirken tamamen bilgi teknolojilerine dayalı sektörler ortaya çıkmakta ve bu sektörlerin ekonomiler içindeki önemi artmaktadır. Gelişmiş iletişim teknolojileri, televizyon, internet ve bilgisayarlar tüketicilere daha kolay ve ucuz enformasyon elde etme olanakları vermektedir. İnternet sayesinde Dünya'nın en uzak köşelerindeki bireyler eş zamanlı olarak haberleşebilmektedirler. Bilgisayar, haberleşme ve iletişim endüstrisinde meydana gelen bu gelişmeler ekonomik hayatı olduğu kadar toplumsal kuralları da etkilemiş ve değiştirmiştir. Ekonomide yaşanan değişimler sonucunda “Yeni Ekonomi” kavramı, toplumsal hayatta yaşanan değişimler sonucunda ise yeni bir toplum ortaya çıkmıştır (Dilek, 2010: 64).

Geleneksel sektörlerden farklı olarak bu sektörlerin istihdam ihtiyacı tamamen eğitilmiş işgücüne dayanmaktadır. Siber ekonomi kavramının sıklıkla telaffuz edildiği günümüzde eğitim bile tek başına yeterli olmamakta ve kendisini günün koşullarına göre yetiştirmiş işgücünün bir adım öne geçtiği görülmektedir. Ekonomilerin ve işletmelerin rekabet gücü açısından avantajlarını korumanın ve avantaj elde etmenin tek yolu ise eğitime yapılan yatırımlardır. Bu bakımdan eğitim, günümüzde daha

önemli ve ayırt edici bir kavram halini almaktadır. Eğitim, işletmelere ve ekonomiye ihtiyaç duyulan iş gücünü sağlarken bireylerin kendilerine de daha yüksek gelir elde etme imkanları sağlamaktadır. Bunun yanında eğitilmiş toplumlarda medeni değerlerin öneminin artması, bilimsel gelişmenin etkisiyle sağlık hizmetlerinde iyileşme, toplumun entelektüel birikiminin artması gibi bir çok gelişmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde eğitim, beşeri sermaye yoluyla ekonomik kalkınmaya destek olurken toplumun niteliğini ve yaşam kalitesini artırmaktadır (Günkör, 2017: 18-19).

Eğitim, bir toplumun bireylerinin belirli amaçlara uygun davranışsal kalıplar geliştirmesini amaçlayan bir etkinliktir. Buna karşın eğitim, ekonomik anlamda tüketim ve üretim kavramları ile ilişkili olarak ele alınmaktadır. Eğitim ve eğitim yatırımları tek dönemde fayda yaratan bir yatırım türü olmadığı için tüketim malı sınıfına değil yatırım malı sınıfına girmektedir. İktisatçılar tarafından eğitim bir yatırım malı olarak kabul edilmesine karşın eğitim alan kişiyle ilişkili olarak tüketim malı olarak da kabul edilmektedir. Ancak uzun dönemli etkileri çok daha fazla ve çeşitli olduğu için üzerinde durulan asıl niteliği yatırım malı niteliğidir. Eğitimin bireylerin ve toplumun gelecekteki üretim ve verimlilik kapasitesini artırırken gelirler üzerinde de etki yaratmaktadır. Eğitim yatırımlarının hem bireysel kazançlarda hem ulusal gelirde artışlara yol açması, eğitimin yatırım özelliği ile ilgili olarak en çok üzerinde durulan konulardan birisidir. Nitelikli işgücü kapasitesinin artması ve eğitim yoluyla nitelik kazanan işgücünün gelecekteki potansiyel gelirlerinin artması da eğitimin yatırım özelliğini pekiştiren bir husus olarak öne çıkmaktadır (Gölpek, 2012: 44-45).

Florax (1992), Garrido-Iserte (1994) ve Gallo-Rivera (1995) gibi araştırmalarda üniversitelerin gerek ülke açısından gerekse bölgeler ve yerel çevreler açısından bir çok etki mekanizmasının kaynağı olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmalara göre üniversiteler doğrudan ekonomik etkilerinin yanında politik, demografik, yapısal, eğitim, kültür, çekicilik yaratma gibi alanlarda bir çok etkisi söz konusudur. Diğer bir deyişle eğitimin diğer bireylere pozitif dışsallık sağlayacak biçimde etki ettiği görülmektedir. Bu araştırmalara göre bu etkileri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (aktaran Kotosz, 2013: 45-46):

- ✓ Siyasi etkiler: Üniversitelerce verilen eğitim öğretim vatandaş bilincinde gelişme sağlarken vatandaşların siyasi katılımında artış yaratmakta, ülkedeki siyasi süreçlerin örgütlenmesinde önemli iyileşmelerin sağlanmasına kaynaklık etmektedir.
- ✓ Demografik Etkiler: Üniversiteler dolayısıyla bir çok kişi istihdam ya da eğitim-öğretim amacıyla ülke içinde yer değiştirmekte, üniversitelerin olduğu şehirlerin nüfusunda önemli bir artış meydana gelirken diğer şehirlerin nüfusunda da aynı nispette azalmalar olmaktadır.
- ✓ Ekonomik Etkiler: Üniversitelerin ülke ve bölge ekonomilerine doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere katkı sağlamaktadır.
- ✓ Yapısal Etkiler: Üniversiteler dolayısıyla başta konut, trafik, alt yapı, sağlık hizmetleri gibi bir çok alanda yapısal dönüşümler gerçekleşmektedir.
- ✓ Çekicilik Etkileri: Üniversiteler, ülkelerin ve bölgelerin (şehirlerin) imajını olumlu yönde etkilerken yerel kimliğin gelişerek yerel çevrenin bir çekim merkezi olmasını sağlamaktadır.
- ✓ Kültürel Etkiler: Üniversiteler dolayısıyla kültürel çıktılara olan talep artmakta ve üniversitelerin yer aldığı çevrelerde kültürel değişimler meydana gelmektedir. Bunun yanında üniversiteler farklı kültürlerde insanları bir araya getirdiği için kültürler arası geçişler/ilişkiler de artmaktadır.
- ✓ Sosyal Etkiler: Üniversiteler dolayısıyla yerel bölgenin imajı değişirken sosyal yaşam da değişime uğramakta, çevrenin yaşam kalitesi yükselmektedir.

Florax (1987: 51-55) yaptığı makro ölçekli değerlendirmede üniversitelerin ülkeye ve bölgelere olan katkılarını dört ana başlık altında aşağıdaki şekilde toplamıştır;

- ✓ Bölgesel Katkılar: Üniversiteler, kurulduğu bölgenin gelir seviyesinde değiştirmekte; bölge ekonomik yapısının değişmesi ve iş gücü hareketliliğinde artış yaratmaktadır.
- ✓ Fiziki Altyapı Katkıları: Üniversiteler yarattığı yeni ihtiyaçların karşılanması yoluyla ülkedeki ve kuruldukları bölgelerdeki konut, sağlık imkanları, iletişim ve ulaşım başta olmak üzere temel alt yapı olanaklarının gelişmesini sağlamaktadır.

- ✓ Sosyo-Kültürel Değişim: Üniversiteler, kültürel etkinliklerin artmasını sağlarken yaşam kalitesinin de yükselmesi konusunda etkili olmaktadır.
- ✓ Eğitim ve Demografik Katkılar: Üniversiteler yoluyla ülkenin ve bölgenin eğitim seviyesi yükselirken nüfus hareketlilikleri, ölüm/doğum oranlarının değişmesi gibi mekanizmalarla demografik yapının değişmesine katkı sağlamaktadır.

Eğitim öğretim, bireylerin kişisel gelişimlerinin yanında toplumsal gelişmenin de temel dinamiklerinden birisidir. Eğitim öğretim ile bireyler, kişisel beceri ve yetenekleri konusunda ilerlerken toplumsal tabakalaşmada dikey bir hareketliliğe yol açmaktadır. Toplum yapısının da bir dinamizm kazanması sağlanmaktadır. Toplumdaki eğitim öğretim görmüş bireylerin sayısının artması ile toplumun beşeri sermaye nitelikleri gelişirken gerek toplumsal dönüşümün dinamikleri bakımından gerekse toplumun güncel ilerlemeler konusunda yeterli insan gücü kaynağının elde edilmesi mümkün olmuştur (Arslan, 2016: 1105-1106). Türkiye'nin bu konuda son yıllarda kayda değer bir atılım içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle üniversite sayısının 2000'li yıllardan itibaren artması ile birlikte toplumdaki yüksek öğrenim görenlerin oranı hızlı bir artış göstermiş, iş gücü piyasalarının ihtiyaç duyduğu yetişmiş iş gücü havuzunun güçlendirilmesi bakımından önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Üniversitelerin ekonomik etkileri bir çok ülke için önemle ele alınan bir konudur. Dünyanın dört bir yanından yüz binlerce öğrenciyi üniversitelerine çeken İngiltere bu tip ülkelere birisi olarak dikkat çekmektedir. İngiltere'deki üniversitelerin ekonomiye katkılarını inceleyen bir raporun tespitlerine göre ülkedeki üniversitelerin hem ekonominin geneli hem yerel ekonomik çevreler için önemli bir ekonomik etki kaynağıdır. Raporda ülkedeki tüm yükseköğrenim kurumlarının % 83'ünü oluşturan 130 yükseköğrenim kurumuna ait veriler incelenmiş ve bu üniversitelerin 2010-2011 yılı için ülke ekonomisine 23,3 milyar sterlin (tüm yükseköğrenim kurumları katkısı ise toplam 27,9 milyar sterlin) ekonomik katkı sağladığı belirtilmektedir. Bu üniversiteler toplam 262 binden fazla kişiyi istihdam ederken ülke çapına yayılmış 2 milyondan fazla öğrenciye de öğrenim imkanı sağlamaktadır. Ülkedeki üniversitelerle ilgili yapılan araştırmalara göre üniversitelerin doğrudan gelir yaratıcı

katkılarının yanında bireylerin üretkenliğinin artmasını ve nitelikli iş gücünün yaratılmasını sağladığı görülmektedir. Araştırmada üniversitelerin yeniliklere öncülük ettiği, bir innovasyon üssü görevi gördükleri ve ülkenin rekabet gücünü destekleyen işlevlerinin olduğu da dile getirilmektedir (Kelly vd., 2014: 1-2). Ayrıca üniversitelerde yetişen gençler ülkelere döndüklerinde, İngiltere'nin gönüllü temsilcisi gibi çalışmakta ve uluslararası ilişkiler açısından İngiltere'ye fayda sağlanmaktadır. İngiltere'nin bu ülkeler ile olan ticari ilişkilerinin gelişmesi bu gençler sayesinde gerçekleşmektedir.

Üniversiteler, sürdürülebilir bir bölgesel kalkınmanın sağlanmasında önemli roller üstlenmektedir. Özellikle üniversitelerin yenilikçi bir yüze sahip olması, bölgedeki yenilikçi adımların artmasına katkı sağlamaktadır. Buna bağlı olarak teknolojik yeniliklerin de dahil olduğu bir hareketliliğin bölge ekonomisini etkisi altına aldığı görülmektedir. Üniversitelerin yenilikçilik ve ekonomik kalkınmanın sağlanması konusundaki olumlu etkilerine yönelik bir çok araştırma mevcuttur. Bu araştırmalarda olumlu nitelikte bulgular elde edilmiş olmasına karşın bu konuda üniversite-kalkınma ilişkisine yönelik somut bir bulgunun olmadığı yönünde görüş bildiren araştırmalar da vardır. Özellikle diğer alt yapı yatırımlarının eksik kaldığı durumlarda üniversitelerin ekonomik büyüme ve kalkınma üzerindeki olumlu etkilerinin nötr kalabildiğine işaret edilmektedir (Acaroğlu vd., 2017).

Üniversiteler, yarattığı sosyo-ekonomik etkilerle kurulduğu kentlerin çehresini önemli ölçüde değiştirmektedir. Bu etkiler sadece ekonomik olmayıp mekânsal yapıda ve demografik yapıda değişimlere de yol açmaktadır. Hatta üniversitelerin kuruldukları bölgede yarattıkları ilk değişim, demografik yapıyla alakalıdır. Çünkü üniversitenin faaliyete geçmesi ile birlikte kente başka yerlerden çok sayıda üniversite çalışanı ve üniversite öğrencisi gelmektedir. Bu nüfus değişimi kentin büyüklüğüne göre farklı etkilere yol açarken kentlerin net göç durumuna da etki etmektedir. Öte yandan üniversite ile birlikte kentteki öğrenci yoğunluğunun artması, kentin öğrencileşmesine yol açmakta bunun sonucunda öğrenim dönemi boyunca hareketlenen kent, öğrencilerin tatile girdiği dönemlerde terk edilmiş bir görüntü sergilemektedir (Yavuzçehre, 2016: 238). Öte yandan kent nüfusunun ortalama yaşı düşmektedir.

Araştırmalarda üniversitelerin etkileri genellikle ekonomik etkiler bağlamında ele alınmasına karşın üniversitelerin nüfus yapısını değiştirdiği, kentlerde yeni sosyal ve kültürel gelişmelere yol açtığı da görülmektedir. Kente gelen öğrencilerin ve çalışanların ihtiyaçlarının göz önüne alınarak kentte yeni yaşam alanlarının, eğlence ve dinlenme mekanlarının, kütüphane, sosyal tesis, spor tesisi gibi bir çok yeni imkanların kent yaşamına dahil olduğu görülmektedir. Bunun yanında üniversitelerin yürüttüğü faaliyetlerle kentlerin sosyo-kültürel yaşamına çeşitlilik kattığı, görülmektedir. Çeşitli konferans, çalıştay, öğrenci etkinlikleri olmak üzere bir çok alanda kent yaşamında yeni bir hareketlilik ortaya çıkmaktadır (Yavuzçehre, 2016: 241-242).

2.7. Türkiye’de Üniversitelerin Ekonomik Etkileri İle İlgili Araştırmalar

Türkiye’de üniversiteler 1990’lı yıllara kadar İstanbul, Ankara, İzmir gibi merkezi ve büyük kentlerde kümelenmişken 21. Yüzyılın başlangıcından itibaren bir çok ilde yeni üniversiteler açılmış ve günümüze gelinen süreçte her ilin bir üniversitesi olmuştur. Özellikle ekonomik bakımdan geri kalmış kentlerde üniversitelerin açılması ile bu kentlerde açılan üniversitelerin kent ekonomisine katkısı ile ilgili çalışmalarda artış görülmeye başlanmıştır. Bu illerin önemli bir kısmının aynı zamanda yoğun bir şekilde göç veren iller olması bu araştırmaların önemini artırmaktadır. Üniversiteler sayesinde eskiden göç veren iller göç alır hale gelebilmektedir.

Üniversitelerle ilgili çalışmalara geçmeden önce genel olarak eğitim düzeyindeki artışın toplumsal refahta yarattığı artışa vurgu yapmakta yarar vardır. Bu yönde yapılmış araştırmalar toplumların ekonomik büyüme ve kalkınması ile eğitimin pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Aynı durum Türkiye için de geçerli olup eğitim göstergelerindeki yükselme, toplumun gelir düzeyi ve refahında artmaya yol açmaktadır. Hatta toplumdaki gelir artışının önemli bir kısmı eğitim farkının yarattığı kişisel gelir artışından kaynaklanmaktadır (Varsak ve Bakırtaş, 2009: 58). Bunun yanında eğitimin beşeri sermaye kaynaklarını geliştirmesi, ekonomideki üretkenlik ve verimi artırmakta ve eğitimin ekonomi üzerinde uzun dönemli pozitif etkileri olmaktadır. Türkiye’nin 1980-2000

dönemindeki büyümesinin yaklaşık üçte birinin beşeri sermaye kaynaklarını gelişimi ile ilgili olduğu yönündeki bulgular bunu teyit etmektedir(Türkmen, 2002: 100-103).

Üniversitelerin kuruldukları bölge ve şehirlerin hem ekonomisine hem sosyal gelişmesine önemli bir hareket getirdikleri için bir çok araştırmada üniversite-ekonomik gelişme ilişkisi ele alınmıştır. Ancak bu araştırmalarda ekonomik boyuta odaklanılırken üniversitelerin sosyal etkilerinin genellikle göz ardı edildiği de görülmektedir. Atik (1999: 108) bu durumu sosyal etkilerin sayısal/kantitatif olarak ölçmenin zorlukları ile ilişkilendirmektedir. Harcamalar ve istihdam gibi ekonomik nitelikli değişimleri ölçmek ve sayısal olarak izlemek daha kolay olduğu için akademik araştırmalarda harcama ve istihdam verilerinin kullanılması tercih edilmektedir. Bunun yanında uyarılmış etkilerin hesaplanması da zor olduğu için bu alanda da fazla çalışmanın olmadığı görülmektedir. Atik (1999)'in araştırmasında Erciyes Üniversitesi'nin 1997 yılı rakamları ile Kayseri ekonomisine etkileri incelenmiş ve ilgili üniversitenin doğrudan ve dolaylı olarak kent ekonomisine önemli katkılarının olduğunu tespit etmiştir.

Selçuk Üniversitesi'nin Konya ekonomisine katkılarını inceleyen Görkemli (2009: 182-183)'nin araştırmasına göre üniversitenin kent ekonomisine direkt, dolaylı ve uyarılmış etkiler olmak üzere üç ayrı kalemde etkilerinin olduğu görülmektedir. 2002-2003 yılı verilerine göre hazırlanan araştırmanın bulgularına göre üniversite 4.205 kişiye direkt istihdam sağlarken 41 milyon TL direkt gelir yaratmıştır. Üniversite, bütçe harcamalarına bağlı olarak 13,98 milyon ve öğrenci harcamalarına bağlı olarak 182,96 milyon TL dolaylı gelir etkisi yaratırken bütçe harcamaları ile 559 kişiye öğrenci harcamaları ile de 7.315 kişiye dolaylı istihdam yaratmıştır. Bunlara ek olarak üniversiteye bağlı çeşitli birimler aracılığıyla 40,6 milyon TL dolaylı gelir ve 1623 kişilik dolaylı istihdam etkisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Üniversitenin kent ekonomisine sağladığı uyarılmış katkılar ise çok daha yüksek düzeylerde. Araştırmanın analizlerine göre üniversitenin 852,58 milyon TL uyarılmış gelir etkisi ve 34.085 kişilik uyarılmış istihdam etkisi söz konusudur.

Yavuzçehre (2016: 246-247)'nin bir sanayi kenti olan Denizli'deki Pamukkale Üniversitesi ile ilgili olarak yaptığı araştırmaya göre, üniversite kent ekonomisinde

sürükleyici bir rol üstlenmese de kentin sanayici kimliğini tamamlama işlevi görmektedir. Üniversite dolayısıyla kurulan kampüsler ve çeşitli hizmet merkezleri, kentte yeni cazibe merkezleri yaratmış, kent ekonomisine olumlu katkılar sağlamıştır. Ayrıca üniversitenin mekânsal yapısı, kentin mekânsal yapısı içinde iyi düzenlenmiş bir rekreasyon alanı işlevi görmektedir. Bunun yanında üniversitenin ve öğrencilerin gerçekleştirdiği birçok etkinlikten halkın da yararlanabiliyor olması kentin sosyo-kültürel zenginliğini artırmaktadır.

Üniversitelerin yarattığı uyarılmış etkileri, yatırımlar üzerinden ele alan Dağ ve Özen (2012: 154, 168-169)'in bu alanda yapılmış nadir çalışmalardan birisi olan araştırması; küçük kentlere yapılan üniversite yatırımlarının kent ekonomisine kaynak sağlamanın yanında kentteki girişimcilerin geleceğe yönelik beklentilerini olumlu yönde etkileyerek yatırımları uyardığını ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre üreticiler Keynes'in ifade ettiği gibi beklentileri dikkat almakta ve üniversite birimlerinin kentte gelecekte yaratacağı potansiyel gelişmeleri göz önüne alarak üretimlerini artırmakta ya da yeni üretim faaliyetlerine girişmektedir. Araştırmanın bulgularına göre küçük yerleşim birimlerinde kurulan üniversite birimleri, o bölge için bir otonom yatırım işlevi görmektedir. Bu otonom yatırımların kent ekonomik yapısını değiştireceğini düşünen girişimciler, gelecekteki yeni yapı içerisinde yer alabilmek için yatırım konusundaki düşüncelerini gözden geçirerek yatırım yapma yönünde harekete geçmektedir. Yatırımcıların bu kararlarını etkileyen en önemli husus ise kurulan üniversite biriminin büyüklüğü ve okula gelecek öğrenci sayısının ilçe nüfusuna göreli oranıdır. Çünkü yatırımcılar kente gelecek olan üniversite çalışanları ve öğrencilerin kent ekonomisinde ne düzeyde bir genişleme yaratacağını göz önüne almakta ve buna göre karar vermektedir. Özellikle daha küçük yerleşim birimlerinde beklentilerin daha fazla olduğu da görülmektedir. Bir diğer önemli husus ise kente gelecek öğrenci sayısı ne kadar yüksek olursa planlanan yatırım miktarının da o ölçüde büyük olmasıdır. Araştırmanın bulguları ekonomisi durağan bir yapı arz eden küçük yerleşim birimlerine kurulacak üniversite birimlerinin kente kent ölçeğine göre hatırı sayılır bir kaynak girişi sağlayacağını ve bu durumun da girişimcileri harekete geçireceğini ortaya koymaktadır.

Üniversite yatırımlarının özellikle küçük kentlerde ekonomiyi harekete geçirerek yeni yatırımlara yol açtığına işaret eden başka araştırmalar da söz konusudur. mümkündür. Kaşlı ve Serel (2008: 107-108)'in Balıkesir Gönen ilçesindeki Gönen MYO ile ilgili araştırması bunu teyit eder niteliktedir. Araştırmaya göre öğrencilerin kentte gerçekleştirdiği harcamalara bağlı olarak kafeterya, internet kafe gibi sosyal kullanıma uygun iş yerlerinin sayısında artış gerçekleşmiştir. Öte yandan öğrencilerin 2006-2007 akademik dönemi rakamlarıyla aylık olarak 518 TL harcama yaparak yıllık toplam 2,3 trilyon kaynak yarattığı görülmektedir. Diğer çalışmaların bulgularında da görüleceği üzere Türkiye genelinde öğrencilerin en çok şikayet ettiği konu barınma maliyetlerinin yüksekliğidir ve öğrenciler gelirlerinin büyük kısmını bu kaleme ayırmak zorunda kalmaktadır. Ancak Gönen'deki öğrencilerin gelirlerinin % 34'ünü eğlenceye ayırırken sadece % 23'ünü barınma ve barınma ile ilgili olan elektrik, su harcamaları gibi harcamalara ayırdığı görülmektedir.

Orta Anadolu'nun en büyük illerinden birisi olan Sivas'ta yerleşik Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas kent ekonomisine etkilerini inceleyen bir araştırmaya göre üniversite, kent ekonomisi için 1998-1999 verilerine göre 2170 kişiye direkt istihdam sağlarken 4,6 trilyon TL de gelir sağlamıştır. Bunun yanında üniversitenin bu rakamlardan daha fazla dolaylı istihdam ve gelir yarattığı da görülmektedir. Öte yandan aynı yılda üniversitenin Sivas'ın GSYİH'sı içindeki payı % 41 ve kent istihdamı içindeki payı ise % 1,6'dır. Dolayısıyla üniversitenin kent ekonomisinin çok büyük bir kesimini temsil ettiği ancak istihdam rakamlarının gelir rakamları ile belirgin bir uyumsuzluk gösterdiği görülmektedir (Erkekoğlu, 2000: 226-227).

Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine katkısı ile ilgili olarak yapılan yakın dönem çalışmalardan birisi olan Erilli (2018: 89-92)'nin çalışmasına göre üniversitenin merkez kampüsündeki Sivaslı öğrencilerin Sivas ekonomisine yıllık katkıları 133 milyon TL civarındadır. Sivas dışından gelen öğrencilerin katkısı ise 184,65 milyon TL civarındadır. Bunun yanında ilçelerdeki öğrencilerin toplam katkısı ise (Sivaslı ve Sivas dışından gelen öğrenciler toplamı) 41 milyon TL civarındadır. Sivaslı ve Sivas dışından gelen öğrencilerin harcamalarına öğrencilerin Sivas'ı çeşitli nedenlerle ziyaret eden akrabalarının da harcamaları dahil edildiğinde üniversitenin 2017 yılı rakamlarıyla Sivas ekonomisine toplam katkısı 479 milyon

TL'dir. Öğrencilerin harcamalarının yarıdan fazlası barınma harcamalarına giderken beslenme ve giyim harcamaları diğer en fazla harcama yapılan kalemlerdir.

Uşak Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kent ekonomisine katkılarını inceleyen bir araştırmaya göre öğrencilerin kentte yaptıkları harcamaların toplamı yıllık olarak 50 milyon TL'yi geçmektedir (2008/2009 öğretim yılına ait harcama rakamlarıyla). Araştırmaya göre erkek öğrenciler, ortalama olarak aylık 560 TL harcama yaparken kız öğrenciler ise daha tutumlu hareket ederek 539 TL aylık harcama yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 11'i devlet yurtlarında kalırken % 35'i özel yurt ve misafirhanelerde, % 46'sı ise konutlarda ikamet etmektedir. Öğrencilerin sadece % 8'inin ailesi ile birlikte kalıyor olması, kentteki öğrencilerin çok büyük bir kısmının kent dışından geldiğini, dolayısıyla da öğrencilerin yaptığı harcamaların da kent dışından kente giren kaynaklarla yapıldığını göstermektedir. Öğrencilerin yaptığı harcamaların % 54'ten fazlasını barınma ve beslenme harcamaları oluştururken diğer harcama kalemlerine yapılan harcamaların barınma ve beslenme harcamalarına oranla çok daha düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir (Çalışkan, 2010: 174-179). Özellikle barınma harcamalarının yüksek bir orana sahip olduğu dikkat çekmektedir. Barınma harcamalarının yüksek olması, konut sahiplerinin ve özel yurt sahiplerinin üniversite aracılığıyla önemli bir gelir elde ettiğine işaret ederken bu durumun kentteki konut piyasasının canlılığı açısından da önem taşıdığını söylemek mümkündür.

Öğrenciler için konut maliyetleri neredeyse bütün illerde en temel sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle küçük yerleşim birimlerinde açılan üniversiteler veya üniversite birimleri dolayısıyla öğrencilere yönelik konut arzının oldukça yüksek maliyetlerle yapıldığı görülmektedir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ne bağlı Sivrihisar ilçesindeki üniversite öğrencilerinin kent ekonomisine etkilerini inceleyen araştırma bulgularında bunu görmek mümkündür. Öğrencilerin % 45'ten fazlası için konut maliyetleri yüksek gelmektedir. Araştırmanın diğer bulgularına gelince; öğrencilerin ayda 583 TL yiyecek-içecek harcaması yaparken 412 TL eğlence sınıfına giren harcama yapmaktadır. Öğrencilerin aylık kırtasiye harcamaları ise 122 TL civarındadır (Acaroğlu vd., 2017).

Akademik çalışmaların çoğunluğuna göre barınma giderleri, üniversite öğrencilerinin en önemli şikayetlerinden birisi olarak öne çıkmaktadır. Sivas ilindeki öğrencilere yönelik olarak yapılan bir araştırmada öğrencilerin % 54'ten fazlası şehirdeki yurt ücretlerini makul bulmazken mesken tipi yerlerde konaklayan öğrencilerin ise % 72'den fazlası konut bulmakta zorlandıklarını ve konut ücretlerinin kendileri için çok yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin diğer ihtiyaçlarını karşılamak için şehirde yeterli sayıya ve imkanlara sahip mağaza ve alışveriş merkezi bulunmadığını dile getirdiği de görülmektedir. öğrencilerin yaptığı harcamaların kente sağladığı katma değerın dağılıma gelince, araştırmaya göre öğrenciler paralarının önemli bir kısmını barınma, yiyecek, içecek ve ulaşım harcamaktadır. Öğrencilerin bu alanlarda yaptığı harcamaların büyük bir kısmı kent ekonomisi içerisinde yapılırken sportif ve kültürel faaliyetler, kitap, elbise gibi harcama kalemlerinde ise kent ekonomisi dışında yapıldığı görülmektedir. Öte yandan öğrencilerin kentte yaşadıkları sorunlara bağlı olarak son zamanlarda alışverişlerini başta internet üzerinden alışveriş olmak üzere kent imkanlarının dışına taşıdığı görülmektedir (Arslan, 2016: 1114-1116). Öğrencilerin kent dışı imkanları kullanarak yaptıkları harcamalar, esasında öğrenciler üzerinden kent ekonomisi içerisinde bazı kalemlerde toplam talebin arttığını ancak kent imkanlarının bu talebi karşılama özelliği taşımadığını göstermektedir. Bunun yanında araştırmanın tespitlerine göre öğrenciler kette bir çok durumdan rahatsız olmakta ve harcamalarını imkanlar ölçüsünde kent dışına kaydırmaktadır.

Yayar ve Demir (2013: 112, 119-121)'ın Tokat ilindeki Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerine yönelik olarak yaptığı araştırmanın bulguları üniversitelerin kentlerin ekonomileri için önemli boyutlarda kaynak yarattığını ortaya koyar niteliktedir. Öğrencilerin % 33'ü konutlarda, % 24,8'i özel yurtlarda, % 20'si devlet yurtlarında kalırken geri kalan öğrenciler aile ve akraba yanında kalma seçeneklerinden birisine sahiptir. Araştırmada yapılan hesaplamalara göre üniversitenin kent ekonomisine toplam etkisi 2012 yılı rakamları ile 252 milyon TL civarındadır. Bu rakamın 112 milyon TL'si öğrenci harcamalarından oluşurken geri kalan üniversitenin kurumsal bütçesinden çıkan rakamların çeşitli yollarla kent ekonomisine akması ile gerçekleşmektedir.

Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu'nun Beypazarı ilçe ekonomisine katkısını inceleyen Köksal ve Özşen (2017: 419)'in tespitlerine göre ilçedeki MYO'da öğrenim gören öğrencilerin (toplam 1013 öğrenci üzerinden hesaplama yapılmıştır) aylık harcaması ortalama olarak 532 TL olup öğrencilerin ilçe ekonomisine aylık katkısı toplam 539,5 bin TL, yıllık olarak ise 4,3 milyon TL'dir. MYO'nun ilçe ekonomisine dikkate değer bir katkı sağladığı ancak buna karşın öğrencilerin barınma maliyetleri başta olmak üzere fiyat ve maliyetlerden memnun olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin ilçede okumaktan memnun olmadığı ve başkalarına tavsiye etmekten yana olmadıkları da görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin bu okulu tercih etmelerinin okulun niteliklerinden ziyade puanı ve memleketlerine yakın olması ile ilgili olduğu görülmektedir.

Dalğar vd. (2009: 47-48)'in Burdur ili Bucak ilçesinde yer alan yüksek öğretim kurumları ile ilgili olarak yaptığı araştırmanın bulgularına göre bu kurumların ilçeye ekonomik katkısı ilçede kurulu sanayi kesiminin ekonomik katkısı ile boy ölçüşür düzeydedir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler 2008-2009 öğretim yılı rakamları ile aylık olarak ortalama 468 TL harcama yapmakta, bütün öğrencilerin toplam aylık harcaması 1,8 milyon TL'yi aşmaktadır. Ayrıca üniversite çalışanlarının ve üniversite birimlerinin kurumsal harcamaları da yıllık olarak 2,34 milyon TL'yi aşmaktadır. Üniversite birimlerinin ve öğrencilerinin ilçeye sağladığı yıllık katkı toplamda 17 milyon TL'yi aşmaktadır. Araştırmada yapılan hesaplamalara göre Keynesyen Çarpan Mekanizması ile ortaya çıkan ekonomik etki de hesaba katıldığında üniversitenin ilçeye ekonomik katkısı yıllık olarak 45 milyon TL'yi aşmaktadır. Bu arada üniversite aracılığıyla ilçeye giren kaynakların doğrudan ekonomik etkileri çarpan mekanizması ile ortaya çıkan etkilerin altında görünmektedir. Bu da üniversitenin ekonomik katkısının ilçe ekonomisinin dinamizmine dikkate değer bir katkı sağladığına işaret etmektedir.

Bitlis Üniversitesi'nin kent ekonomisine katkısını 2012-2013 yılı verileri üzerinden inceleyen Binici ve Koyuncu (2015: 123)'nin araştırmasına göre, üniversitenin kent ekonomisine önemli düzeyde ekonomik katkısı vardır. Araştırmanın tespitlerine göre öğrencilerin aylık harcaması ortalama olarak 405 TL civarındadır. Bu ortalamadan hareketle öğrencilerin aylık toplam 2 milyon TL civarında yıllık toplamda ise 17

milyon TL harcama yaptığı tespit edilmiştir. Öte yandan bu rakamlardan hareketle çarpan katsayısının etkisiyle üniversitenin Bitlis ekonomisine yıllık 74,8 milyon TL katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Artvin Çoruh Üniversitesi'nde eğitim öğretimine devam eden üniversite öğrencilerinin 2016-2017 eğitim öğretim dönemindeki harcamalarına yönelik olarak yapılan incelemede, üniversitenin ve öğrencilerin kent ekonomisine önemli katkılarının olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin aylık olarak kişi başına 640 TL civarında harcama yaptığı, üniversitede eğitim öğretimine devam eden 6.398 öğrencinin ilk ekonomisine yıllık olarak 36,9 milyon TL katkı sağladığı görülmektedir. Harcamaların dağılımı ile ilgili olarak yapılan analizlere göre öğrencilerin harcamalarının yarısından fazlasını barınma ve gıda harcamaları oluşturmaktadır (Beşballı ve Öztürk, 2017: 153-155).

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne bağlı Erciş Meslek Yüksek Okulu'nun Erciş ekonomisine katkısını inceleyen Kızıldere (2014: 114)'nin araştırmasına göre ilçedeki üniversite biriminin ilçe ekonomisine önemli bir katkısı vardır. Öğrencilerin ve üniversite çalışanlarının gelirlerinin büyük bir kısmı ilçe ekonomisine dahil olurken bu kaynakların hızlandıran mekanizması yoluyla kent ekonomisine belirgin bir canlılık kazandırdığı görülmektedir. Araştırma, 2010 yılı verileri ile hazırlanmış olup öğrencilerin % 50'sinin aylık geliri 200-300 TL arasında geri kalanının aylık geliri ise 500-1.000 TL arasındadır. Öğrencilerin gelirlerinin % 60 kadarı ailesinden gelirken bu gelirin önemli bir kısmı barınma harcamalarına gitmektedir. Gıda harcamaları ikinci sırada gelirken elde edilen gelirin diğer kısmı diğer harcamalara gitmektedir. Araştırmaya göre personelin % 40'ının aylık geliri ortalama olarak 2.000-2.500 TL arasındadır. Personelin % 80'den fazlası gelirin tamamını ilçede harcamaktadır. Araştırmada ayrıca esnaflardan da veri toplanmış olup esnaflara göre öğrencilerin olduğu dönemlerde ekonomik canlılık artmaktadır.

Yayar vd. (2018: 47-48)'in Amasya Üniversitesi'nin Amasya ekonomisine katkısını 2015-2016 akademik dönemi rakamları ile incelediği araştırmasına göre öğrencilerin aylık 704 TL gelir elde ettiği bunun 697 TL'sini harcadığı görülmektedir. Öğrencilerin yıllık toplam harcamaları 72,65 milyon TL olup üniversitenin kurumsal

harcamaları ise yıllık toplam 85 milyon TL civarındadır. Öğrencilerin en fazla harcamayı barınma harcamalarına yaptığı ve barınma maliyetlerini çok yüksek bulduğu da görülmektedir.

Tatlı (2014: 86-93)'nın Bingöl Üniversitesi'nin Bingöl ekonomisine katkılarını incelediği araştırmaya göre, 2013-2014 yılı rakamları ile öğrenciler aylık 436 TL harcama yapmakta olup öğrencilerin il ekonomisine aylık katkısı toplamda 3,73 TL ve yıllık toplamda da 29,86 milyon TL'dir. Öğrencilerin en çok barınma harcamalarının yüksekliğinden şikayetçi olduğu diğer konularda memnuniyetlerinin normal düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gelirlerinin önemli bir kısmını harcadığı, çok az öğrencinin tasarruf yaptığı, Bingöl Üniversitesi'ni büyük ölçüde memleketine yakın olduğu için tercih ettiği ve başkalarına tavsiye etmeyeceği görülmektedir.

Yılmaz ve Kaynak (2011: 68-70)'in araştırmasında Bayburt halkının Bayburt Üniversitesi'nin kente etkisi ve üniversiteden beklentilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre katılımcılar üniversitenin şehrin ekonomik yaşamına canlılık getirirken yeni işyerlerinin açılmasını sağlamakta ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yanında katılımcılar üniversitenin kentin hoşgörü ve demokrasi kültürüne katkılar sağlarken sosyal hayatı canlandırmakta, şehrin yaşam kalitesi ve imajına olumlu katkılar sağlarken kente bir çekicilik kazandırmaktadır.

Manyas MYO'nun kent ekonomisine etkilerini inceleyen Aydın vd. (2016: 324-324)'nin araştırmasına göre hem öğrenci harcamalarının hem MYO'nun gerçekleştirmiş olduğu kurumsal harcamaların kent ekonomisine önemli katkıları vardır. Araştırmaya göre öğrencilerin 2015 yılı Ocak ayı rakamlarına göre aylık ekonomik katkısı ortalama olarak 723 TL'dir. Bu rakamlara MYO'nun gerçekleştirmiş olduğu personel ve diğer harcamaları eklendiğinde yıllık olarak 5 milyon TL'lik bir doğrudan ekonomik katkı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan öğrencilerin yapmış olduğu harcamaların dağılımına bakıldığı zaman en yüksek harcama kaleminin toplam harcamalar içerisinde % 28 pay alan barınma harcamaları olduğu görülmektedir. Beslenme harcamalarının payı % 16,6 iken giyim harcamalarının payı ise yaklaşık olarak % 12 hesaplanmıştır.

Bülent Ecevit Üniversitesi'nin Zonguldak ekonomisine etkilerini inceleyen Köse vd. (2017: 1025)'in araştırmasına göre üniversitenin doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkilerinin yarattığı ekonomik büyüklük, Zonguldak ili GSYİH'nın % 16,7'sine ulaşmaktadır. Üniversite öğrencileri ve personelinin harcamalarının sektörel bazda incelendiği araştırmaya göre öğrenci ve personel harcamalarının yıllık toplamı sürekli artış göstermektedir. 2010 yılında 189,99 milyon TL olan harcamaların sürekli artarak 2019 yılında 973 milyon TL'ye ulaşacağı hesaplanmaktadır. Harcamaların dağılımına bakıldığında zaman barınma harcamaları en yüksek payı alırken gıda, giyecek ve ulaşım harcamaları diğer önemli harcama kalemleri olarak öne çıkmaktadır.

Eğitim öğretim yatırımlarının bölge ve kent ekonomileri ile ilişkisi üzerine literatürün son yıllarda önemli ölçüde zenginleştiği görülmektedir. Araştırmaların önemli bir kısmı kent ve üniversite bazında yapılan çalışmalar iken bazı araştırmalar ise ulusal ekonomi temelinde yapılmış araştırmalardır. Bunlardan birisi olan Recepoğlu ve Zuhail (2017: 9-10)'nın kapsamlı çalışmasına göre Türkiye genelinde gerçekleştirilen eğitim yatırımları ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi vardır. Öte yandan illerin gelişmişlik düzeyine göre gruplandırıldığı çalışmada İstanbul'un merkezde yer aldığı 1. Grup illerde eğitim yatırımları ile ekonomik büyüme arasında anlamlı bir ilişki görülürken 1. Grup illerin art alanı olarak tanımlanan 2. Grup illerde yapılan eğitim yatırımları ile ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin olmadığı gözlenmektedir. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan iller olmak üzere 3. Grupta yer alan daha az gelişmiş illerde yapılan eğitim yatırımlarının ekonomik büyüme ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre 3. Gruptaki illere daha fazla yatırımın yapılması gerekmektedir.

Bu araştırmalara benzer çok sayıda araştırmadan bahsetmek mümkündür. Bunların yanında bu araştırmanın konusunu oluşturan Kastamonu Üniversitesi'nin Kastamonu ekonomisine katkılarını çeşitli bakımlardan inceleyen araştırmalardan da bahsedilebilir. Aşağıda bu araştırmalardan bir kaçının bulgularına kısaca değinilmiştir.

Gümüş vd. (2015: 309-310)'un araştırmasından elde ettiği bulgulara göre Kastamonu Üniversitesi, kent ekonomisine önemli düzeyde ekonomik katkı sağlamaktadır. 2014-2015 akademik yılı için üniversitesi öğrencilerinin aylık katkısı 14,57 milyon TL (yıllık toplam 125,39 milyon TL) katkı sağladığı bunun 39,55 milyon TL'sinin doğrudan katkılardan oluştuğu görülmektedir. Ayrıca üniversiteye farklı şehirlerden, çevrelerden ve kültürlerden gelen öğrencilerin şehrin sosyal ve kültürel yaşamına değer kattığı da ifade edilmektedir. Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar, üniversitenin şehre değer kattığı, şehrin başta yatırımlar olmak üzere bir çok konuda Kastamonu'nun çekiciliğini artırdığı ve Kastamonu'nun markalaşmasına katkı sağladığını göstermektedir.

Gümüş ve Ekiz (2017: 113-114)'ün araştırmasına göre Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin 2016-2017 akademik yılı için Kastamonu ekonomisine aylık katkısı yaklaşık olarak 19,5 milyon TL olup yıllık katkı ise yaklaşık olarak 173 milyon TL'dir. Barınma harcamaları öğrencilerin en önemli harcama kalemini oluştururken öğrenciler barınma maliyetlerini yüksek, yiyecek içecek fiyatlarını ise normal bulmaktadır. Öğrenciler en fazla sosyal ve kültürel etkinlikler konusunda yetersizlikler olduğunu düşünmekte, alışveriş imkanları ile ulaşım imkanları konusunda da eksikliklerin olduğu yönünde görüş belirtmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KASTAMONU ÜNİVERSİTESİNİN KENT EKONOMİSİNE ETKİSİ

3.1. Kastamonu İlinin Nüfus Ve Ekonomik Yapısı

Kastamonu ili nüfus ve ekonomik yapısı hakkındaki bilgiler aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir.

3.1.1. Kastamonu'nun Nüfusu

Yüzölçümü 13.136 km² olan Kastamonu ilinde kilometrekareye 28 insan düşmektedir. Diğer bir deyişle Kastamonu nüfus yoğunluğu 28/km² dir. Kastamonu nüfusunun %58,06'lık kısmı il ve ilçe merkezlerinde, %41,94'lük kısmı ise köy ve beldelede yaşamaktadır (<http://www.kastamonu.gov.tr/nufus>,).

Tablo 3.1. Kütüğe göre Kastamonu ilinin nüfusu			
Yıllar	Kastamonu İli Toplam Nüfusu	Kastamonu Kütüğüne Kayıtlı nüfus	Kütüğü Başka İllere Kayıtlı Nüfus
2008	360 315	323 098	37 217
2009	359 705	319 907	39 798
2010	361 083	318 487	42 596
2011	359 163	316 136	43 027
2012	358 439	313 636	44 803
2013	366 264	317 381	48 883
2014	366 004	314 972	51 032
2015	366 760	315628	51 132
2016	371 699	315 681	56 018
2017	367 470	312 790	54 680
Kaynak: TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059			

Kastamonu nüfusu 2008 yılında 360.315 iken 2016 yılında 371.699'a çıkmış, 2017 yılında ise biraz gerileyerek 367.470'e inmiştir. Kastamonu nüfusu 2008 yılına göre 2017 yılında yüzde 2 civarında artış göstermiştir. Dikkat çeken nokta ise 2017 yılında Kastamonu kütüğüne kayıtlı nüfusun 2008 yılına göre azalması, kütüğü başka

illere kayıtlı nüfusun ise artmasıdır. Bu sonuçta üniversite ve diğer devlet kurumlarında çalışmak üzere diğer devlet kurumlarından şehire gelen nüfusun payı vardır.

Kastamonu, çevre ve doğası bakımından Türkiye'nin en önde gelen illerinden birisidir. TÜİK'in ([http://www.tuik.gov.tr/Veri Bilgi.do?alt_id=1106](http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1106)) yapmış olduğu çevre endeksi sıralamasında Türkiye genelinde 1. Sırada olan Kastamonu, genel yaşam endeksi sıralamasında 36. Sırada yer alırken genel endeksi oluşturan alt endekslerin birçoğu bakımından oldukça geri sıralarda yer almaktadır. Kastamonu'nun bazı endeksler bakımından tüm iller içerisindeki sıralaması ile bilgiler aşağıdaki şekildedir;

3.1.2. Kastamonu'nun Yaşam Endeksi Göstergeleri

Bölge sınıflamasında TR82 Bölgesi'nde yer alan Kastamonu, Sinop ve Çankırı nispeten zayıf göstergelere sahiptir. Gerek Kastamonu ilinin gerekçe bu bölgede yer alan Sinop, Çankırı illerinin göstergelerine bakıldığında zaman alt yapı hizmetlerine erişim, sağlık, çalışma hayatı, yaşam memnuniyeti, sosyal yaşam gibi yaşam endeksi göstergeleri Türkiye ortalamalarının altındadır (Kandemir ve Kürkçü, 2016: 28-32).

TÜİK'in yaptığı sınıflamaya göre 2015 yılı verileri ile Kastamonu yaşam endeksi genel puanı bakımından Türkiye'de 36. Sırada yer almaktadır. Yaşam endeksi içinde konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre güvenlik, alt yapı hizmetlerine erişim gibi temel göstergeler yer almaktadır. Kastamonu'nun Türkiye genelinde en iyi olduğu gösterge çevre göstergesidir. Batı Karadeniz Bölgesi'nde oldukça geniş bir coğrafi genişliğe sahip olan Kastamonu, çevre bakımından Türkiye'nin en önde gelen ili olarak dikkat çekmektedir. Konut endeksi bakımından Türkiye genelinde 16. Sırada yer alan Kastamonu, çalışma hayatı, sağlık, eğitim, alt yapı hizmetlerine erişim gibi insan yaşamını doğrudan ilgilendiren temel göstergeler bakımından oldukça gerilerde kalmaktadır. Kastamonu açısından en kötü gösterge 44 sırada yer aldığı çalışma hayatı göstergesidir. TÜİK verilerine göre Kastamonu'nun Türkiye genelindeki durumunu gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.2. Kastamonu'nun bazı ölçülere göre Türkiye sıralamasındaki yeri		
Endeks Adı	Türkiye Sıralaması	Endeks Puanı
Çevre	1	0,8111
Konut	16	0,8448
Sivil Katılım	33	0,4401
Yaşam Endeksi Genel Puanı	36	0,5673
Eğitim	37	0,5897
Gelir Ve Servet	38	0,4505
Güvenlik	39	0,6344
Sosyal Yaşam	40	0,4210
Alt Yapı Hizmetleri Erişim	40	0,4210
Yaşam Memnuniyeti	43	0,5036
Çalışma Hayatı	44	0,5744
Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1106		

3.2. Kastamonu İlinin Ekonomik Yapısı

Kastamonu ilinin Gayrı Safi Yurt İçi Hasıla hesaplamalarına göre 2017 yılı itibarıyla toplam 10,56 milyar TL'dir. Kastamonu'nun Türkiye ekonomisinden aldığı pay ise sadece % 0,34 olup bu değer, Türkiye ekonomisinin yaklaşık olarak 1/300'ü kadardır. Bu rakamlara bakıldığı zaman Kastamonu ilinin ekonomik büyüklüğünün 81 ilden oluşan Türkiye ekonomisi ölçeğinde oldukça küçük olduğunu söylemek mümkündür.

Kastamonu ilinin ekonomik büyüklüklerine bakıldığı zaman il genelinde üretilen toplam katma değer yarısından fazlası hizmet sektörü tarafından üretilmektedir. İl genelinde 2017 yılı için toplam üretim değeri, 9,37 milyar TL iken bunun 5,29 milyar TL'sini hizmet sektörü, 2,25 milyar TL'sini sanayi sektörü ve geri kalan 1,80 milyar TL'sini ise tarım sektörü üretmektedir. Kastamonu'nun toplam hasılasının 1,2 milyar TL'si ise devletin sağladığı vergi-sübvansiyon farkından gelmektedir.

Kastamonu ekonomisinin 2004 yılından itibaren hızlı biçimde büyüdüğü, GSYİH'sının her yıl artış kaydettiği görülmektedir. 2004-2007 yılları arasında Kastamonu GSYİH ortalama artışı yıllık ortalaması %11,7'dir. Bu süre zarfında tarım kesimi GSYİH'sı 720.883'den 1.803.495'e çıkmış yani %150 artmıştır. Sanayi kesimi GSYİH'sı 256.423'den 2.256.182'ye çıkmış yani %779 artmıştır.

Sanayi kesiminin artış hızının daha yüksek olduğu görülmektedir. Böylece 2004 yılında ikinci sıradaki ekonomik faaliyet olan tarım, sanayinin gerisine düşüp 3. Sırada yer almıştır. Hizmetler sektörü ise 156.741’den 5.298.265’e çıkmış yani %358 artış kaydetmiştir. 2004 yılında tarımın sektör toplam içindeki payı %33,8; sanayinin %12 ve hizmetlerin %54,2’dir. 2017 yılında ise sanayinin payının hızlı biçimde artarak %24,1’e çıktığı tarımın ise payının hızlı biçimde azalarak %19,27’e düştüğü görülmektedir. Hizmetler sektörünün payı ise ufak bir artışla %56,61’e çıkmıştır.

Tablo 3.3. Kastamonu’nun yıllara göre üretim rakamları (1.000 TL)

Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Sektör toplamaları	Vergi-sübvansiyon	GSYH	Yıllık Artış
2008	862 393	576 811	1 918 480	3 357 684	413 792	3 771 477	12,96
2009	864 600	573 355	1 998 878	3 436 833	416 969	3 853 803	2,18
2010	1 096 493	718 978	2 132 268	3 947 739	542 294	4 490 034	16,50
2011	1 217 132	953 284	2 508 593	4 679 009	639 971	5 318 980	18,46
2012	1 199 325	1 103 531	2 859 104	5 161 960	686 539	5 848 499	9,9
2013	1 125 127	1 256 582	3 271 861	5 653 569	800 210	6 453 780	9,37
2014	1 336 013	1 485 234	3 670 080	6 491 328	848 221	7 339 549	12,06
2015	1 528 308	1 632 180	4 047 296	7 207 784	972 081	8 179 864	10,27
2016	1 539 692	1 850 520	4 621 086	8 011 297	1 079 010	9 090 307	11,13
2017	1 803 495	2 256 182	5 298 265	9 357 941	1 203 109	10 561 050	16,18
Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/UsMenu.do?metod=temelist							

Kastamonu ekonomisinin Türkiye ekonomisi içindeki payının son yıllarda önemli bir gerileme gösterdiği söylenebilir. Kastamonu’nun toplam gelirinin Türkiye ekonomisine oranı 2004 yılında % 0,42 (on binde 42) iken bu oranın yıldan yıla bir gerileme gösterdiği ve 2017 yılına gelindiğinde bu değerin % 0,34’e (on binde 34) kadar düştüğü görülmektedir. Kastamonu GSYİH’sı 2004 yılından 2017 yılına dek artış kaydetmiştir, ancak GSYİH artışının gerisinde kalmıştır. Bu nedenle de Kastamonu ekonomisinin Türkiye ekonomisi içindeki payı azalmıştır.

Tablo 3.4. Kastamonu'nun Türkiye ekonomisi içindeki yeri (1.000 TL)			
YILLAR	GSYH(.000TL)	TÜRKİYE GSYH(.000TL)	KASTAMONU PAYI (%)
2008	3 771 477	994 782 858	0,38
2009	3 853 803	999 191 848	0,39
2010	4 490 034	1 160 013 978	0,39
2011	5 318 980	1 394 477 166	0,38
2012	5 848 499	1 569 672 115	0,37
2013	6 453 780	1 809 713 087	0,36
2014	7 339 549	2 044 465 876	0,36
2015	8 179 864	2 338 647 494	0,35
2016	9 090 307	2 608 525 749	0,35
2017	10 561 050	3 106 536 751	0,34
Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/UsMenu.do?metod=temelist			

TÜİK'in 2015 yılı verilerine göre Kastamonu ilinde işsizlik oranı % 6,2'dır ve çalışanların % 81,8'i işinden memnun olup çalışanların günlük ortalama kazancı 55,9 TL'dir. İldeki mevcut hanelerin % 38,5'i orta ve üstü gelir grubuna dahil olup temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını beyan eden hanelerin toplam hane sayısına oranı % 47,1'dir. İldeki nüfusun kişi başına tasarruf mevduatı tutarı 3.555 TL'dir (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1106).

3.3. Kastamonu Üniversitesinin Kent Ekonomisine Etkisi

3.3.1. Kastamonu Üniversitesi

01 Mart 2006 yılında 5467 Sayılı Kanunla kurulan Kastamonu üniversitesi, genç bir üniversite olmasına karşın kurulduğu günden bugüne hızla gelişen ve büyüyen bir üniversitedir. Daday Yolu 3. Km'deki ana kampüs olan Kuzeykent Külliyesi'nin yanında Eğitim Fakültesi ve uygulama anaokulunu barındıran ikinci Külliye bulunmaktadır. Kastamonu Üniversitesinde, 13 fakülte, 2 enstitü, 3 yüksekokul, 13 meslek yüksek okulu (MYO) ve 19 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. Yakında açılması planlanan Tıp fakültesi de üniversitenin üçüncü külliyesidir. Ayrıca üniversiteye ait konferans salonu, kapalı spor salonları, kondisyon salonu, laboratuvarlar, araştırma ve inceleme gemisi, sosyal tesisler, uygulama anaokulu ve uygulama oteli olmak üzere çok sayıda tesis ve eklentiler de vardır. Üniversiteye

bağlı bu tesislerin yanında Kredi ve Yurtlar Kurumu'na ait 5 ayrı binada hizmet veren kamu öğrenci yurtları da üniversitenin bir uzantısı olarak hizmet vermektedir. Ayrıca Kastamonu'da ve üniversite birimlerinin bulunduğu diğer ilçelerde çok sayıda özel öğrenci yurdu da eğitim öğretim faaliyetlerine destek olmaktadır. Dünyadaki çok sayıda üniversite ile protokol imzalamış olan Kastamonu Üniversitesi'nde yabancı uyruklu öğrenciler de öğrenim görürken üniversite bünyesinde bilimsel, sosyal ve kültürel etkinliklere yönelik olarak faaliyet gösteren çok sayıda birim vardır (<https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/universitemiz-tr/hakkimizda-tr>, Erişim: 04.01.2019).

Kastamonu Üniversitesi'nin gelişim süreci ve günümüzdeki durumunu aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (<https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/menu-oidb-istatistikler-tr/27-kategori-oidb-tr/2127-makale-oidb-2016-yilil-fakulte-yuksekokulu-meslekyo-sayilari-tr>, Erişim: 04.01.2019);

- ✓ Kastamonu Üniversitesi, 2018-2019 Eğitim Öğretim akademik yılı itibarıyla toplam 32 akademik birimde toplam 33.136 öğrencisi ile eğitim öğretimine devam etmektedir.
- ✓ Üniversitenin son yıllardaki akademik birim sayıları ve öğrenci sayıları, yıldan yıla bir büyümenin olduğunu göstermektedir. 2006-2007 Akademik yılında toplam 6 akademik birime sahip olan üniversitenin 2017-2018 akademik yılı itibarıyla toplam 32 akademik birime ulaştığı görülmektedir. Bu dönemde enstitü sayısı 0'dan 3'e çıkarken fakülte sayısı 3'ten 13'e, yüksekokul sayısı 2'den 3'e, meslek yüksekokulu sayısı 1'den 13'e yükselmiştir.

Akademik birimlerin sayısındaki değişime bakıldığı zaman en fazla artışın meslek yüksek okulu(MYO) düzeyinde olduğu görülmektedir. Bunun arkasında yatan başlıca faktör ise son yıllarda taşra kentlerinde üniversite birimlerini yaygınlaştırma politikası yatmaktadır. Bu politikaya bağlı olarak üniversite birimlerinin merkez şehirlerin yanında ilçelere de yayılması yönünde adımlar atılarak Türkiye genelinde hemen her ilçede bir meslek yüksekokulunun açılmasına çaba gösterilmiştir.

Kastamonu Üniversitesi için de aynı durum geçerli olup meslek yüksekokulların büyük kısmı Kastamonu'nun ilçelerinde yer almaktadır.

Tablo 3.5. Kastamonu üniversitesi'nin yıllara göre akademik birimleri					
Akademik Yıl	Enstitü	Fakülte	Yüksekokul	Meslek Yüksekokulu	Toplam
2006-2007	0	3	2	1	6
2007-2008	2	3	2	3	10
2010-2011	2	3	2	6	13
2011-2012	2	5	4	7	18
2012-2013	2	7	4	7	20
2014-2015	2	8	4	11	25
2015-2016	2	11	4	11	28
2016-2017	2	13	3	13	31
2017-2018	3	13	3	13	32
Kaynak: https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/menu-oidb-istatistikler-tr/27-kategori-oidb-tr/2127-makale-oidb-2016-yilil-fakulte-yuksekokulu-meslekyo-sayilari-tr , Erişim: 04.01.2019.					

3.3.2. Kastamonu Üniversitesi'nin Personel Sayısı

Akademik kadronun ünvanlara göre dağılımına bakıldığında zaman zaman Kastamonu Üniversitesi'nde 52 profesör, 75 doçent, 266 Dr. Öğretim Üyesi, 241 öğretim görevlisi, 6 Öğretim görevlisi Dr., 35 okutman, 153 araştırma görevlisi, 3 Araştırma görevlisi Dr. ve 10 uzman görev yapmaktadır. Toplamda 796 Akademik personel görev yapmaktadır. İdari personel sayısına bakıldığında 266 daimi işçi ve 385 idari personel bulunmaktadır. (Kastamonu Üniversitesi Abis Kayıtları,10,03,2019).

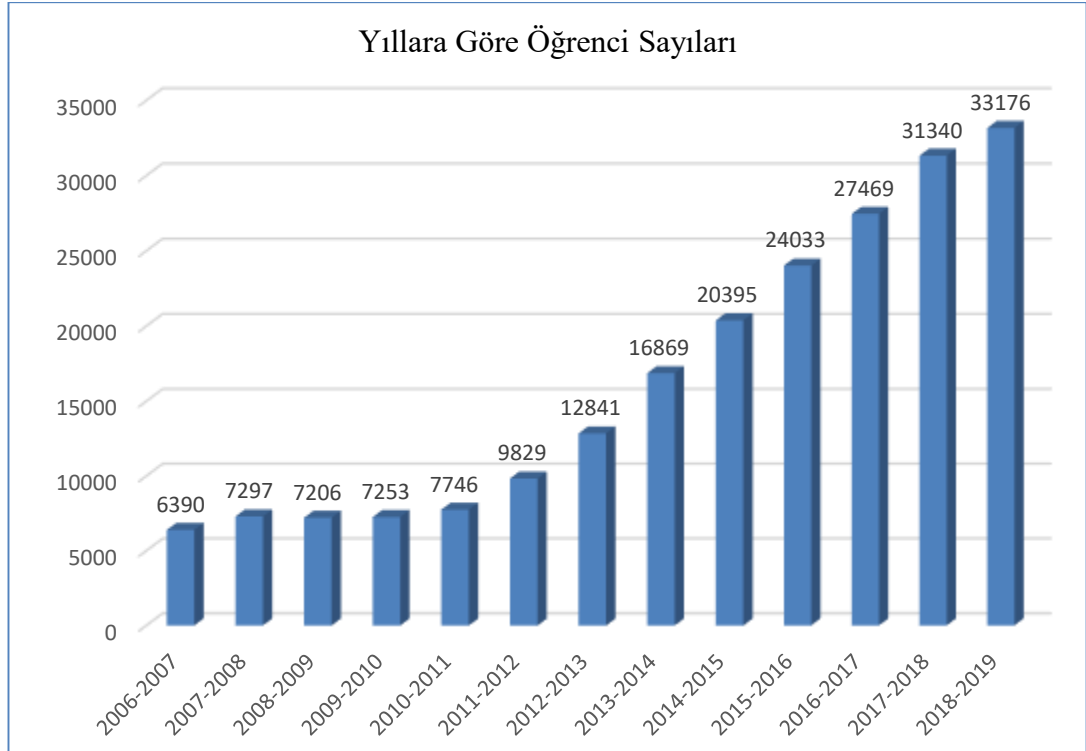
Üniversitede çalışan akademik ve idari personel sayısının toplamı üzerinden hesaplandığında üniversitede toplam 1.447 kişi çalışmaktadır.

3.3.3. Kastamonu Üniversitesi'nin Öğrenci Sayısı

Üniversitelerin öğrenci sayısı her yıl değişmektedir. Bu değişkenlik dolayısı ile Kastamonu Üniversitesi'nin öğrenci sayısı, Üniversite'nin resmi web sitesinde yer alan bilgilere göre verilmiştir. Elde edilen istatistiklere göre Üniversite'nin öğrenci sayısı yıldan yıla artış göstermektedir. 2006-2007 yılında 6390 olan öğrenci sayısı %14,1 artış göstererek 2007-2008 yılında 7297'e çıkmıştır. 2008-2009 yılında ise

geçen yıla bakarak %0,98 düşüş olmuştur ve öğrenci sayısı 7206'ya düşmüştür. Bu yıldan itibaren Kastamonu Üniversitesi devamlı artışa geçmiştir. 2009-2010 yılında %0,65 artış ile 7253'e, 2010-2011 yılında %6,79 artış ile 7746'ya, 2011-2012 yılında %26,89 artış ile 9829'a, 2012-2013 yılında %30,64 artış ile 12841'e, 2013-2014 yılında %31,36 artış ile 16869'a, 2014-2015 yılında %20,90 artış ile 20395'e, 2015-2016 yılında %17,83 artış ile 24033'e, 2016-2017 yılında %14,29 artış ile 27469'a, 2017-2018 yılında %14,09 artış ile 31340'a, 2018-2019 yılında %5,85 artış ile 33176 olmuştur. Düzenli bir artışın olduğu Üniversite'de 2006-2007 yılında 6.390 olan öğrenci sayısının 2018-2019 akademik yılında 33.176'ya ulaştığı görülmektedir.

Şekil 3.1. Kastamonu Üniversitesi'nin yıllara göre öğrenci sayısı

Kaynak: <https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/menu-oidb-istatistikler-tr/27-kategori-oidb-tr/2113-makale-oidb-istatistikler-2016-yili>, Erişim: 04.01.2019.

3.3.4. Kastamonu Üniversitesinin Bütçe Harcamaları

Kastamonu Üniversitesi, sürekli büyüyen bir üniversite görünümünde olup bir yandan akademik, idari birimlerin sayısı artarken diğer yandan diğer tesislere sürekli

harcama yapılmaktadır. Üniversitenin bu şekilde bir gelişme içerisinde olması üniversite bütçesinden yapılan harcamaların da yıldan yıla artmasına yol açmaktadır.

Üniversitenin içinde olduğu bu gelişmeyi 2017 yılı ödenekleri ve gerçekleşen harcama rakamlarından görmek mümkündür. 2017 yılı bütçesine göre Kastamonu Üniversitesi'ne 2017 yılı için toplam 130,75 milyon TL gider bütçesi ayrılmışken artan kaynak ihtiyaçlarına bağlı olarak bütçe ödenekleri toplamı yıl sonuna kadar toplamda 162,17 milyon TL'ye ulaşmış ve bu bütçenin 155,96 milyon TL'si harcanmıştır. 2017 yılında gerçekleşen bütçe harcamalarının dağılımına bakıldığı zaman (Kastamonu Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu ; 88-89);

Personel Giderleri : 76.492.337 TL

SGK Devlet Primi Giderleri : 10.168.161 TL

Mal ve Hizmet Alım Giderleri : 26.697.228 TL

Cari Giderler : 3.339.820 TL

Sermaye Giderleri : 39.269.859 TL

TOPLAM BÜTÇE HARCAMASI : 155.967.405 TL

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE BULGULAR

4.1. Araştırma Yöntemi

Araştırma, betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Betimsel araştırmalarda incelenen olgu/konu, müdahale etmeksizin açıklanır ve betimsel istatistiklerle nicel olarak ortaya konulur. Araştırmada çalışanların ve öğrencilerin çeşitli özelliklerini taramaya yönelik bilgiler de elde edildiği için araştırma aynı zamanda tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmada Kastamonu Üniversitesi ile ilgili olarak kullanılan veriler, Kastamonu Üniversitesi'nin resmi web sitesinde yer alan bilgi ve belgelerden elde edilirken öğrencilerle ilgili veriler ise anketler yoluyla elde edilmiştir.

4.2. Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Kastamonu Üniversitesi'nde eğitim öğretime devam eden üniversite öğrencileri ile aynı üniversitede çalışan idari personeller oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini 430 üniversite öğrencisi ile 460 üniversite çalışanı oluşturmaktadır.

4.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrenciler ve idari çalışanlar için ayrı ayrı hazırlanmış olan anketler kullanılmıştır.

Her iki ölçek de beşli Likert tipinde hazırlanmış olup katılımcıların kendilerine en uygun olacak şekilde “Kesinlikle Katılıyorum, Katılmıyorum, Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden birisini işaretlemeleri istenmiştir.

4.4. Araştırmada Uygulanan İstatiksel Analizler

Araştırmada anketlerle toplanan veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Analizlerde yüzde/frekans hesaplamaları, ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılırken öğrencilerle çalışanların görüşleri arasındaki farklılıkların ölçümünde t testi uygulanmıştır. Elde edilen bulguların anlamlılık düzeyini belirlemek olarak p değeri kullanılmış ve ölçümler sırasında $p < 0,05$ değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu kabul edilmiştir.

4.5. Kastamonu Üniversitesi Çalışanları Ve Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama

Araştırmanın bu kısmı, ölçeklerle toplanan verilerin çeşitli testlerle analiz edilmesine bağlı olarak elde edilen bulguların açıklandığı kısımdır. Araştırmada öğrencilere ve üniversite çalışanlarına yönelik olarak iki ayrı ölçek kullanılmış olup analiz bulguları da öğrenciler ve üniversite çalışanları için ayrı ayrı açıklanmıştır.

4.5.1. Öğrencilerle İlgili Bulgular

4.5.1.1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Öğrenci katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili bulgular aşağıda tablo halinde verilmiş olup öne çıkan hususlar açıklanmıştır.

Tablo 4.1. Öğrencilerin demografik özellikleri			
		n	%
Yaş	18 yaş altı	15	3,5
	19-20	113	26,3
	21-22	165	38,4
	23-24	68	15,8
	25-26	37	8,6
	26 ve üzeri	32	7,4
	Toplam	430	100,0
Cinsiyet	Erkek	185	43,0
	Kadın	245	57,0
	Toplam	430	100,0
Eğitim Görülen fakülte/bölüm	İİBF	60	14,0
	Eğitim	72	16,7
	İlahiyat	22	5,1
	İletişim	30	7,0
	Fen-Edebiyat	20	4,7
	Güzel Sanatlar	5	1,2
	Mühendislik-Mimarlık	32	7,4
	Orman	7	1,6
	Sağlık Bilimleri	9	2,1
	Su ürünleri	9	2,1
	MYO	80	18,6
	Turizm	14	3,3
	BESYO	42	9,8
	Sivil Havacılık	28	6,5
	Toplam	430	100,0
Medeni Durum	Bekar	417	97,0
	Evli	13	3,0
	Toplam	430	100,0
Ailenin Aylık Geliri	1600 TL den az	22	5,1
	1601-2500	82	19,1
	2501-3500	154	35,8
	3501-4500	99	23,0
	4501-5500	47	10,9
	5501-6500	23	5,3
	6500+	3	,7
	Toplam	430	100,0

Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde; 18 yaş altı kişilerin oranı %3,5, 19-20 yaş grubu kişilerin oranı %26,3, 21-22 yaş grubu kişilerin oranı %38,4, 23-24 yaş grubu kişilerin oranı %15,8 olup 25-26 yaş grubu kişilerin oranı %8,6 olup 26 ve üzeri yaş grubu kişilerin oranı %7,4'tür. En büyük katılımcı grubu 21-22 yaş grubundadır. Katılımcıların %43'ü erkek, %57'si ise kadındır.

Bölgelere göre dağılım incelendiğinde; İİBF bölümü öğrencileri oranı %14, eğitim fakültesi öğrencileri oranı %16,7, ilahiyat öğrencileri oranı %5,1, iletişim öğrencileri oranı %7, Fen-Edebiyat öğrencileri oranı %4,7, güzel sanatlar öğrencileri %1,2, mühendislik-mimarlık öğrencisi oranı %7,4, orman bölümü %1,6, sağlık bilimleri %2,1, su ürünleri %2,1, MYO öğrencileri oranı %18,6, turizm %3,3, BESYO %9,8 sivil havacılık öğrencileri oranı %6,5'tir. En kalabalık birimler olan İİBF, Eğitim ve MYO'dan daha fazla sayıda öğrenci üzerinde anket gerçekleştirilmiştir.

Medeni duruma göre dağılım incelendiğinde bekar olanların oranı %97, evli olanların oranı %3'tür. Öğrencilerin aylık geliri incelendiğinde; ailesi 1600 TL den az geliri olanların oranı %5,1, 1601-2500 TL geliri olanların oranı %19,1, 2501-3500 TL geliri olanların oranı %35,8, 4501-5500 TL geliri olanların oranı %10,9, 5501-6500 TL geliri olanların oranı %5,3 iken 6500 TL den fazla geliri olanların oranı %0,7'dir.

4.5.1.2. Öğrencilerin Yaşamlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin eğitim gördükleri kentteki yaşam alanları, Kastamonu Üniversitesi'ni tercih nedenleri ve diğer bazı değişkenlerle ilgili çeşitli değişkenlerle ilgili bilgiler taranmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin yaşamlarına ilişkin bulgular			
		n	%
Kastamonu'da kaldığınız yer	Kendi evim	59	13,7
	Kiralık ev	138	32,1
	Devlet Yurdu	148	34,4
	Özel yurt	63	14,7
	Pansiyon, özel yurt, otel vb.	9	2,1
	Diğer	13	3,0
	Toplam	430	100,0
Kastamonu Üniversitesi'ni tercih nedeniniz	Eğitim kalitesi	31	7,2
	Memlekete yakınlık	145	33,7
	Okuduğum bölümün cazibesi	99	23,0
	Yakın çevremin tavsiyesi	58	13,5
	Fiziki ve sosyal imkânları	7	1,6
	Diğer	90	20,9
	Toplam	430	100,0
Mezun olduktan sonra Kastamonu'ya tekrar gelmek ister misiniz?	Evet	272	63,3
	Hayır	158	36,7
	Toplam	430	100,0
Ailenizin yaşadığı yer	İstanbul	42	9,8
	Ankara	77	17,9
	İzmir	28	6,5
	Marmara Bölgesi	42	9,8
	Ege Bölgesi	14	3,3
	İç Anadolu Bölgesi	44	10,2
	Akdeniz Bölgesi	16	3,7
	Doğu ve Güney Doğu Anadolu Böl.	21	4,9
	Kastamonu	64	14,9
	Karadeniz Bölgesi	73	17,0
	Türki Cumhuriyetler	9	2,1
	Toplam	430	100,0

Öğrencilerin Kastamonu'da kaldıkları yer incelendiğinde; kendi evi olanların oranı %13,7, kiralık evde kalanların oranı %32,1, devlet yurdunda kalanların oranı %34,4'tür. Özel yurttaki kalanların oranı %14,7, Pansiyon, özel yurt, otel vb. yerlerde kalanların oranı %2,1, diğer yerlerde kalanların oranı ise %3'tür. Öğrencilerin Kastamonu üniversitesini tercih nedenleri incelendiğinde; eğitim kalitesinden dolayı

tercih edenlerin oranı %7,2, memlekete yakınlık dolayısıyla tercih edenlerin oranı %33,7, okuduğu bölüm cazibesi ise %23'tür. Yakın çevre tavsiyesi %13,5, fiziki ve sosyal imkânlar dolayısıyla tercih edenlerin oranı %1,6 diğer nedenlerden dolayı tercih edenlerin oranı %20,9'dur. Öğrencilerin %63,3'ü mezun olduktan sonra Kastamonu'ya tekrar gelmek istediğini belirtirken, %36,7'si tekrar gelmek istemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yer dağılımı incelendiğinde; İstanbul %9,8, Ankara %17,9, İzmir %6,5, Marmara Bölgesinde yaşayanların oranı %9,8'dir. Ege Bölgesinde yaşayanların oranı %3,3, İç Anadolu %10,2, Akdeniz %3,7, Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesi %4,9'dur. Kastamonu'da yaşayanların oranı %14,9, Karadeniz %17, Türkiye Cumhuriyetlerde yaşayanların oranı %2,1'dir.

4.5.1.3. Öğrencilerin Gelirlerine İlişkin Bilgiler

Öğrencilerin aylık olarak eline geçen para miktarı, bu gelirlerin kaynakları gibi değişkenlerle ilgili bilgiler taranarak analiz edilmiş ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Öğrencilere ailelerinden gelen aylık para miktarı incelendiğinde; 0-300 TL gelenlerin oranı %23,7, 301-500 TL gelenlerin oranı %18,4, 501-750 TL gelenlerin oranı %32,3, 751-1000 TL olanların oranı %17,2 iken 1000 TL den fazla olanların oranı %10,7'dir. Öğrencilerin çalışarak elde ettiği para miktarı incelendiğinde; 0-300 TL gelenlerin oranı %77,9, 301-500 TL gelenlerin oranı %0,7, 501-750 TL gelenlerin oranı %5,1, 751-1000 TL olanların oranı %5,3 iken 1000 TL den fazla olanların oranı %10,7'dir. Burs, yardım vs yoluyla elde ettikleri aylık para miktarı incelendiğinde; 0-300 TL gelenlerin oranı %36,5, 301-500 TL gelenlerin oranı %57,9, 501-750 TL gelenlerin oranı %5,6'dır. Diğer gelirlerin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin %97'sinin geliri 0-300 TL gelire sahiptir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin gelirlerine ilişkin bulgular			
		n	%
Ailenizden aylık gelen para miktarı	0-300	102	23,7
	301-500	79	18,4
	501-750	139	32,3
	751-1000	74	17,2
	1000+	36	8,4
	Toplam	430	100,0
Çalışarak elde ettiğiniz para miktarı	0-300	335	77,9
	301-500	3	0,7
	501-750	22	5,1
	751-1000	23	5,3
	1000+	46	10,7
	Toplam	430	100,0
Burs, yardım vs. yoluyla elde ettiğiniz aylık para	0-300	157	36,5
	301-500	249	57,9
	501-750	24	5,6
	Toplam	430	100,0
Diğer gelirler	0-300	417	97,0
	301-500	3	0,7
	501-750	8	1,9
	1000+	2	0,5
	Toplam	430	100,0

4.5.1.4. Öğrencilerin Esnaf Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bilgiler

“Esnafın öğrencilere karşı tutumundan memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %20,2, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,2’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,8, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8’dir.

“Kastamonu'daki alışveriş imkânlarından memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,7, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %25,3, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %29,3’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %20,7, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7’dir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin esnaf hakkındaki düşüncelerinin dağılımı										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Esnafla öğrencilere karşı tutumundan memnunum	73	17,0%	87	20,2%	147	34,2%	85	19,8%	38	8,8%
Kastamonu'daki alışveriş imkânlarından memnunum	76	17,7%	109	25,3%	126	29,3%	89	20,7%	30	7,0%
Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunum	69	16,0%	93	21,6%	149	34,7%	81	18,8%	38	8,8%
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) miktarından memnunum	43	10,0%	96	22,3%	135	31,4%	120	27,9%	36	8,4%
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) hizmet kalitesinden memnunum	47	10,9%	101	23,5%	155	36,0%	96	22,3%	31	7,2%

“Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %16, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %21,6, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,7'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %18,8, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8'dir.

“Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) miktarından memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %10, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,3, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %31,4'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %27,9, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,4'tür.

“Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) hizmet kalitesinden memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %10,9, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %23,5, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %36'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,3, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7,2'dir.

4.5.1.5. Öğrencilerin Fiyatlar Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Tablo 4.5. Öğrencilerin fiyatlar hakkındaki düşüncelerinin dağılımı										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Gıda malları fiyatları düşüktür	120	27,9%	104	24,2%	142	33,0%	39	9,1%	25	5,8%
Özel Yurt fiyatları düşüktür	164	38,1%	98	22,8%	105	24,4%	37	8,6%	26	6,0%
Ev kiralari düşüktür	167	38,8%	120	27,9%	77	17,9%	43	10,0%	23	5,3%
Giyim eşyaları fiyatları düşüktür	135	31,4%	108	25,1%	122	28,4%	39	9,1%	26	6,0%
Yiyecek içecek işletmeleri (kafe ve restoran ve benzeri) fiyatları düşüktür	115	26,7%	111	25,8%	136	31,6%	40	9,3%	28	6,5%
Fiyatlar genel olarak düşüktür	141	32,8%	122	28,4%	95	22,1%	48	11,2%	24	5,6%

“Gıda malları fiyatları düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %27,9, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %24,2, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %33’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %9,1, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,8’dir.

“Özel Yurt fiyatları düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %38,1, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %24,4’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,6, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %6’dır.

“Ev kiralari düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %38,8, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %27,9, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,9’dur. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,3’tür.

“Giyim eşyaları fiyatları düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %31,4, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %25,1, ne katılıyorum

ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %28,4'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %9,1, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %6'dır.

“Yiyecek içecek işletmeleri (kafe ve restoran ve benzeri) fiyatları düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %26,7, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %25,8, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %31,6'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %9,3, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %6,5'tir. “Fiyatlar genel olarak düşüktür” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %32,8, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %28,4, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,2, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,6'dır.

4.5.1.6. Öğrencilerin Tanınma Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Tablo 4.6. Öğrencilerin kentin tanıtımı hakkındaki düşüncelerinin dağılımı										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır	54	12,6%	41	9,5%	151	35,1%	123	28,6%	61	14,2%
Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır	41	9,5%	41	9,5%	170	39,5%	122	28,4%	56	13,0%
Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır	39	9,1%	28	6,5%	179	41,6%	121	28,1%	63	14,7%

“Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %12,6, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,5, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %35,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,6, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14,2'dir.

“Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,5, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,5, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %39,5’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,4, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %13’tür. “Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,1, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %6,5, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %41,6’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,1, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14,7’dir.

4.5.1.7. Öğrencilerin Ekonomik Katkı Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Tablo 4.7. Öğrencilerin ekonomik katkı hakkındaki görüşlerinin dağılımı										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kastamonu üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir	34	7,9%	40	9,3%	161	37,4%	144	33,5%	51	11,9%
Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir	38	8,8%	36	8,4%	158	36,7%	138	32,1%	60	14,0%
Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır	38	8,8%	39	9,1%	112	26,0%	154	35,8%	87	20,2%

“Kastamonu üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %7,9, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,3, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %37,4’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,5, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,9’dur.

“Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8,

katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,4, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %36,7'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %32,1, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14'tür.

“Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,1, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %26'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,8, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %20,2'dir.

4.5.2. Üniversite Çalışanları İle İlgili Bulgular

4.5.2.1. Üniversite Çalışanlarının Demografik Bilgileri Dağılımı

Üniversite çalışanlarına ait demografik bilgilerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çalışanların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; 18-25 yaş grubu kişilerin oranı %1,1, 26-35 yaş grubu kişilerin oranı %45,9, 36-45 yaş grubu kişilerin oranı ise %42,6'dır. 46-55 yaş grubu kişilerin oranı %10, 55+ yaş grubu kişilerin oranı ise %0,4'tür. Erkeklerin oranı %44,8 iken kadınların oranı %55,2'dir. Medeni duruma göre dağılım incelendiğinde; katılımcıların %35,2'si bekar, %60'ı evli, %4,8'i ise boşanmıştır. Katılımcıların %20,9'u Kastamonu'da kendi evinde, %75,7'si kiralık evde, %3,5'i ise Yurt, otel, pansiyon ve konuekvinde kalmaktadır. Katılımcıların maaş dağılımları incelendiğinde; 2001-2500 TL maaşı olanların oranı %2,4, 2501-3000 TL maaşı olanların oranı %8,3, 3001-3500 TL maaşı olanların oranı %5,9 olup 3501-4000 TL maaşı olanların oranı %24,3, 4000+ maaşı olanların oranı ise %59,1'dir.

Tablo 4.8. Üniversite Çalışanlarının Demografik Bilgileri			
		n	%
Yaş	18-25	5	1,1
	26-35	211	45,9
	36-45	196	42,6
	46-55	46	10,0
	55+	2	,4
	Toplam	460	100,0
Cinsiyet	Erkek	206	44,8
	Kadın	254	55,2
	Toplam	460	100,0
Medeni Durum	Bekar	162	35,2
	Evli	276	60,0
	Boşanmış	22	4,8
	Toplam	460	100,0
Ailenin Aylık Geliri	1601-2500	11	2,4
	2501-3500	54	11,7
	3501-4500	121	26,3
	4501-5500	126	27,4
	5501-6500	107	23,3
	6500+	41	8,9
	Toplam	460	100,0
Kastamonu'da Kaldığınız Yer	Kendi evim	96	20,9
	Kiralık ev	348	75,7
	Yurt, otel, pansiyon, konukevi	16	3,5
	Toplam	460	100,0
Maaş (TL)	2001-2500	11	2,4
	2501-3000	38	8,3
	3001-3500	27	5,9
	3501-4000	112	24,3
	4000+	272	59,1
	Toplam	460	100,0

4.5.2.2. Üniversite Çalışanlarının Harcamalarının Dağılımı

	0		1-300		301-500		501-800		801-1200		1201-1500		1501+	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	0	0%	10	2,2%	101	22,0 %	211	45,9%	118	25,7%	19	4,1%	1	0,2%
Alkollü içecekler ve tütün mamülleri	72	15,7%	40	8,7%	144	31,3%	129	28,0%	59	12,8%	15	3,3%	1	0,2%
Giyim ve Ayakkabı	18	3,9%	20	4,3%	128	27,8%	201	43,7%	89	19,3%	4	0,9%	0	0,0%
Barınma	84	18,3%	2	0,4%	33	7,2%	267	58,0%	73	15,9%	1	0,2%	0	0,0%
Sağlık	2	0,4%	398	86,5%	58	12,6%	2	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Haberleşme	3	0,7%	420	91,3%	37	8,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Eğlence ve Kültür	7	1,5%	51	11,1%	151	32,8%	198	43,0%	53	11,5%	0	0,0%	0	0,0%
Eğitim	158	34,3%	203	44,1%	74	16,1%	17	3,7%	5	1,1%	0	0,0%	3	0,7%
Ulaşım	17	3,7%	111	24,1%	226	49,1%	100	21,7%	6	1,3%	0	0,0%	0	0,0%
Diğer	77	16,7%	12	2,6%	161	35,0%	162	35,2%	43	9,3%	4	0,9%	1	0,2%
Tasarruf ettiğiniz miktar	99	21,5%	20	4,3%	166	36,1%	129	28,0%	35	7,6%	4	0,9%	7	1,5%

Gıda ve alkolsüz içecekler için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %2,2, 301-500 TL harcayanların oranı %22, 501-800 TL harcayanların oranı %45,9, 801-1200 TL harcayanların oranı %25,7'dir. 1201-1500 TL harcayanların oranı %4,1 iken 1500+ harcayanların oranı %0,2'dir.

Alkollü içecekler ve tütün mamülleri için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %24,3, 301-500 TL harcayanların oranı %31,3, 501-800 TL harcayanların oranı %28, 801-1200 TL harcayanların oranı %12,8'dir. 1201-1500 TL harcayanların oranı %3,3 iken 1500+ harcayanların oranı %0,2'dir.

Giyim ve ayakkabı için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %8,3, 301-500 TL harcayanların oranı %27,8, 501-800 TL harcayanların oranı %43,7, 801-1200 TL harcayanların oranı %19,3'tür. 1201-1500 TL harcayanların oranı %0,9 iken 1500+ harcayanların oranı %0'dır.

Barınma için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %18,7, 301-500 TL harcayanların oranı %7,2, 501-800 TL harcayanların oranı

%58, 801-1200 TL harcayanların oranı %15,9'dur. 1201-1500 TL harcayanların oranı %0,2 iken 1500+ harcayanların oranı %0'dır.

Sağlık için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %87, 301-500 TL harcayanların oranı %13'tür. Haberleşme için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %92, 301-500 TL harcayanların oranı %8'dir.

Eğlence ve kültür için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %12,6, 301-500 TL harcayanların oranı %32,8, 501-800 TL harcayanların oranı %43, 801-1200 TL harcayanların oranı %11,5'tir.

Eğitim için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %78,5, 301-500 TL harcayanların oranı %16,1, 501-800 TL harcayanların oranı %3,7, 801-1200 TL harcayanların oranı %1,1, 1500+ harcayanların oranı ise %0,7'dir. Ulaşım için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %27,8, 301-500 TL harcayanların oranı %49,1, 501-800 TL harcayanların oranı %21,7, 801-1200 TL harcayanların oranı %1,3'tür.

Diğer ihtiyaçlar için aylık harcama tutarı dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL harcayanların oranı %19,3, 301-500 TL harcayanların oranı %35, 501-800 TL harcayanların oranı %35,2, 801-1200 TL harcayanların oranı %9,3'tür. 1201-1500 TL harcayanların oranı %0,9 iken 1500+ harcayanların oranı %0,2'dir.

Aylık tasarruf edilen tutar dağılımı incelendiğinde; 0-300 TL tasarruf edenlerin oranı %25,9, 301-500 TL tasarruf edenlerin oranı %36,1, 501-800 TL tasarruf edenlerin oranı %28, 801-1200 TL tasarruf edenlerin oranı %7,6'dır. 1201-1500 TL harcayanların oranı %0,9 iken 1500+ harcayanların oranı %1,5'dir.

4.5.2.3. Üniversite Çalışanlarının Esnaf Hakkındaki Düşüncelerinin

Tablo 4.10. Üniversite çalışanlarının esnaf hakkındaki düşünceleri										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Esnafın öğrencilere karşı tutumundan memnunum	79	17,2%	133	28,9%	145	31,5%	66	14,3%	37	8,0%
Kastamonu'daki alışveriş imkânlarından memnunum	91	19,8%	167	36,3%	109	23,7%	51	11,1%	42	9,1%
Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunum	87	18,9%	160	34,8%	122	26,5%	52	11,3%	39	8,5%
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) miktarından memnunum	90	19,6%	151	32,8%	129	28,0%	56	12,2%	34	7,4%
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) hizmet kalitesinden memnunum	85	18,5%	156	33,9%	122	26,5%	56	12,2%	41	8,9%

“Esnafın öğrencilere karşı tutumundan memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,2, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %28,9, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %31,5’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14,3, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8’dir.

“Kastamonu'daki alışveriş imkânlarından memnunum” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %19,8, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %36,3, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %23,7’dir.

Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %9,1'dir.

“Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunuz” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %18,9, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,8, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %26,5'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,3, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,5'dir.

“Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) miktarından memnunuz” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %19,6, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %32,8, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %28'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,2, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7,4'tür.

“Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) hizmet kalitesinden memnunuz” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %18,5, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %33,9, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %26,5'tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,2, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,9'dur.

4.5.2.4. Üniversite Çalışanlarının Tanınma İle İlgili Düşünceleri

“Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %3,7, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %12, ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,8'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %32,2, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %17,4'tür. “Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,6, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %12,2 ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %28,3'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,3, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %18,7'dir.

Tablo 4.11.Üniversite çalışanlarının tanınma ile ilgili düşünceleri									
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır	3,7%	55	12,0%	160	34,8%	148	32,2%	80	17,4%
Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır	2,6%	56	12,2%	130	28,3%	176	38,3%	86	18,7%
Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır	2,6%	45	9,8%	160	34,8%	151	32,8%	92	20,0%

“Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,6, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,8 ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,8’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %32,8, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %20’dir. “Kastamonu üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,3, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %33,’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,5, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %21,1’dir.

“Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,6, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %10,7 ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %27,2’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,6, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %20’dir.

4.5.2.5. Üniversite Çalışanlarının Ekonomik Katkı İle İlgili Düşünceleri

Tablo 4.12. Üniversite çalışanlarının ekonomik katkı ile ilgili düşünceleri									
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kastamonu Üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir	1,3%	51	11,1 %	152	33,0%	154	33,5%	97	21,1%
Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir	2,6%	49	10,7 %	125	27,2%	182	39,6%	92	20,0%
Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır	,7%	43	9,3 %	113	24,6%	205	44,6%	96	20,9%

“Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır” ifadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,7, katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %9,3 ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %24,6’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,6, kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %20,9’dur.

4.5.3. Öğrenci ve Üniversite Çalışanlarının İfadelere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Öğrenci ve üniversite çalışanlarının esnaflar, tanınma ve ekonomik katkı hakkındaki düşünceleri 1-5 puan aralığında (1: kesinlikle katılmıyorum,...,5:kesinlikle katılıyorum) skorlandırılmış, ortalamaları alınmış ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir.

Tablo 4.13. Esnaflar hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması						
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Esnafın öğrencilere karşı tutumundan memnunum	Öğrenci	430	2,83	1,187	2,048	0,041*
	Üniversite Çalışanı	460	2,67	1,156		
Kastamonu'daki alışveriş imkânlarından memnunum	Öğrenci	430	2,74	1,176	2,580	0,010*
	Üniversite Çalışanı	460	2,53	1,190		
Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunum	Öğrenci	430	2,83	1,172	3,459	0,001*
	Üniversite Çalışanı	460	2,56	1,167		
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) miktarından memnunum	Öğrenci	430	3,02	1,113	6,222	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	2,55	1,153		
Kastamonu'daki yiyecek içecek işletmeleri (kafe restoran tarzı) hizmet kalitesinden memnunum	Öğrenci	430	2,91	1,086	4,236	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	2,59	1,180		

*p<0,05

Buna göre; esnaf hakkındaki düşüncelerin hepsine katılım düzeyi öğrenci ve üniversite çalışanları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Esnaf hakkındaki tüm düşünceler için öğrencilerin ifadelerine katılım düzeyi üniversite çalışanlarının ifadeye katılım düzeylerinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 4.14. Tanınma hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması						
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır	Öğrenci	430	3,22	1,185	-3,403	0,001*
	Üniversite Çalışanı	460	3,48	1,030		
Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır	Öğrenci	430	3,26	1,103	-4,581	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	3,58	1,010		
Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır	Öğrenci	430	3,33	1,091	-3,573	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	3,58	,999		

Tanınma ile ilgili ifadeler katılımlar düzeyleri incelendiğinde; ifadelerin tümü için öğrenci ve üniversite çalışanlarının ifadeler katılımlar düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Tanınma ile ilgili tüm ifadeler için üniversite çalışanlarının ifadeler katılımlar düzeyleri öğrencilerin ifadeler katılımlar düzeylerinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 4.15. Ekonomik katkı hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması						
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kastamonu üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir	Öğrenci	430	3,32	1,057	-4,374	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	3,62	,980		
Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir	Öğrenci	430	3,34	1,097	-4,228	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	3,64	1,001		
Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır	Öğrenci	430	3,50	1,170	-3,729	0,000*
	Üniversite Çalışanı	460	3,76	,911		

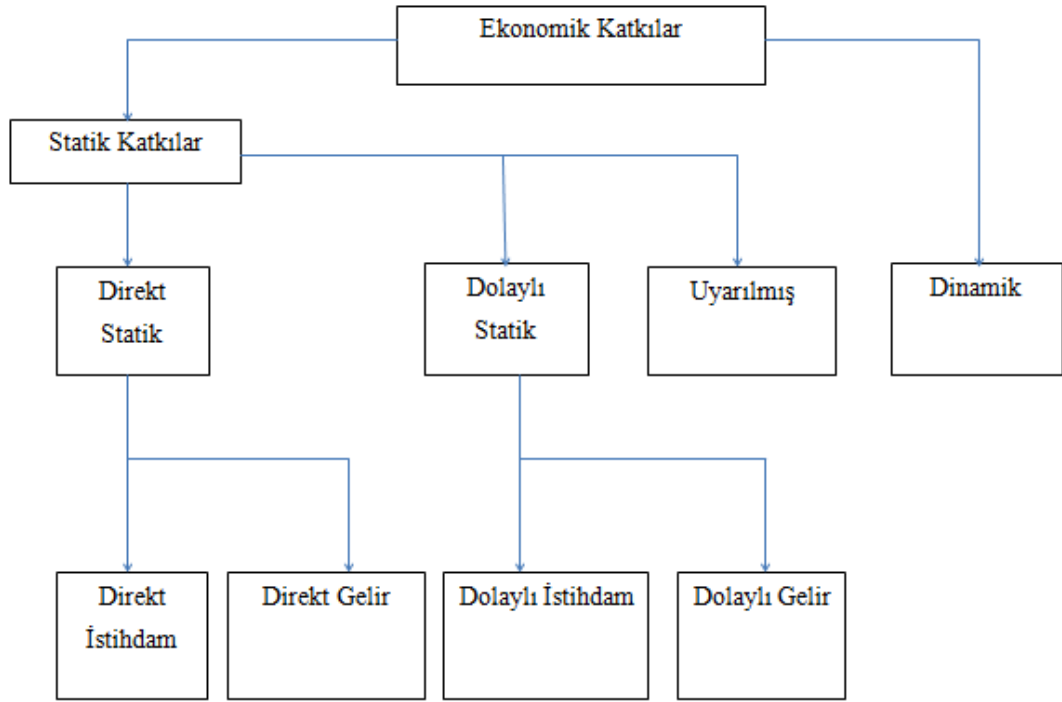
*p<0,05

Ekonomik katkı ile ilgili ifadeler incelendiğinde; tüm ifadeler katılımlar düzeyi üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ekonomik katkı ile ilgili tüm ifadeler üniversite çalışanlarının katılımlar düzeyi üniversite öğrencilerinin katılımlar düzeyinden anlamlı derecede daha yüksektir.

4.5.4. Üniversitelerin Şehir Ekonomisine Katkıları

Üniversitelerin Şehir ekonomisine katkıları aşağıdaki grafikte gösterildiği gibi sınıflandırılabilir.

Şekil 4.1. Üniversitelerin şehir ekonomisine katkıları

Kaynak: Görkemli (2009)

4.5.4.1. Statik Katkılar

Statik etkiler direkt, dolaylı, uyarılmış ve dinamik etkiler olmak üzere dört gruba ayrılır.

4.5.4.1.1. Direkt Statik Etkiler

Direkt statik katkılar kendi içerisinde direkt statik gelir etkisi ve direkt statik istihdam gelir etkisi olmak üzere iki alt gruptan oluşur.

Direkt Statik Gelir Etkisi

Doğrudan statik gelir katkısının içerisinde maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye vs. bulunmaktadır. 2018 yılı içinde Üniversite bütçesinden personele harcanan miktar 98.016.472,10 TL, Döner sermayeden personele harcanan miktar 1.212.330 TL'dır. Ancak bu rakamlar brüt rakamlardır ve personelin eline geçen net rakamı vermemektedir. Üniversite bütçesinden personele harcanan 98.016.472,10 TL'nin 9.049.825,43 TL'si vergi, 13.481.455,41 TL'si SGK kesintisi ve 830.021,78 TL'si da

Damga vergisi olarak kesilmektedir. Dolayısıyla personele üniversite bütçesinden ödenen net ücret ise 74.655.169,48 TL'dir (Kastamonu Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı). Döner sermayeden personele harcanan 1.212.330 TL'nin 256.333 TL'si vergi olarak kesildikten sonra personele ödenen net tutar 955.997 TL olmuştur (Kastamonu Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü). Sonuç olarak Kastamonu Üniversitesi'nin personele ödediği net tutar, üniversite bütçesinden ödenen net tutar (74.655.169,48 TL) ile döner sermayeden ödenen net tutar (955.997 TL) toplamı olan 75.611.166,48 TL doğrudan statik gelir etkisidir.

Direkt Statik İstihdam Etkisi

Üniversitelerin şehir ekonomisine direkt statik istihdam etkisi, üniversitede istihdam edilen personel sayısı olarak ölçülmektedir. Kastamonu Üniversitesi'nde 2018 yılı itibariyle 383 idari personel, 758 akademik personel yer almaktadır. Ayrıca dışarıdan sürekli işçi, güvenlik hizmetleri destek ve büro işçileri biçiminde 266 kişi istihdam edilmiştir (Kastamonu Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı). Toplamda doğrudan Kastamonu Üniversitesinde istihdam edilen kişi sayısı 1407'dir.

4.5.4.1.2. Dolaylı Statik Etkiler

Dolaylı statik katkılar kendi içerisinde dolaylı statik gelir etkisi ve dolaylı statik istihdam gelir etkisi olmak üzere iki alt gruptan oluşur.

Dolaylı Statik Gelir etkisi

Bir üniversitenin şehir ekonomisine olan dolaylı gelir etkisi incelenirken en önemli kalemlerden biri öğrenci harcamalarıdır. Çalışmamızda öğrenci harcamaları 224.564.889 TL olarak bulunmuştur. Dolaylı gelir etkisinin diğer bileşenleri Bütçe Harcamaları, Döner Sermaye harcamaları, Üniversite Vakıf harcamaları, Sağlık Kültür ve spor Dairesi harcamalarıdır (Görkemli, 2009: 177).

Öğrenci Harcamaları

Dolaylı Statik gelir etkisinin incelenmesinde en önemli kalem öğrenci harcamalarıdır. Öğrenci harcamalarının analizi için Kastamonu Üniversitesi

öğrencilerine anket uygulanmış, öğrencilerin gelirleri ve harcamaları hakkında bilgi elde edilmiştir.

Tablo 4.16. Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin gelirleri			
TL	Aileden Para	Çalışarak	Burs, kredi, yardım vb
0	21	338	177
100	3	1	1
200	9	0	3
300	89	0	40
400	106	0	55
500	99	2	102
600	32	5	32
700	22	5	15
800	7	6	4
900	11	5	0
1000	15	25	1
1100	2	3	0
1200	3	0	0
1300	5	1	0
1400	4	0	0
1500	2	4	0
1600	0	26	0
1700	0	3	0
1800	0	0	0
1900	0	2	0
2000	0	3	0
Ortalama	480,70	253,95	278,14
	430	430	430

Tablo 4.16’da Kastamonu Üniversitesi’nde eğitim gören öğrencilerin gelirleri verilmiştir. Öğrencilerin gelirleri; ailelerinin kendilerine verdiği harçlık; çalışarak elde ettikleri gelir ve Burs, kredi ve yardımlar olmak üzere 3 ayrı grupta sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin en önemli geliri ailelerinden gelen para olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilere ailelerinden aylık gelen para ortalama 480,70 TL’dir. Bununla beraber bir işyerinde çalışarak elde ettikleri aylık kazanç ortalama 253,95 TL iken burs, kredi ve yardımlar aracılığıyla elde ettikleri para ise ortalama 278,14 TL’dir. Öğrencilerin ortalama toplam geliri ise 1012,79 TL olarak ortaya çıkmıştır. Yani öğrencilerin geliri 2018 yılı asgari ücret seviyesinin altındadır.

Öğrencilerin elde ettikleri geliri nasıl hangi kalemlere harcadıkları ise Tablo 4.17’de yer almaktadır. Harcama kalemleri ise “TÜİK Hanehalkı Tüketim harcamaları” istatistiklerinden alınmıştır. “Lokanta, yemek hizmetleri ve oteller” harcama sınıfı ise öğrencilerin bu harcamalarını “Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar” ve “gıda ve alkolsüz içecekler” sınıflarında belirtmeleri nedeniyle ele alınmamıştır. Öğrencilerin ortalama toplam harcamaları 895,68 TL olarak bulunmuştur.

Tablo 4.17. Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin harcama kalemleri

TL	Gıda ve alkolsüz içecekler	Alkollü içecekler, sigara ve tütün	Giyim ve ayakkabı	Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar	Sağlık	Haberleşme	Eğlence Kültür	Eğitim hizmetleri	Ulaştırma	Mobilya, ev aletleri ve ev bakım aletleri	Diğer
0	0	205	155	62	262	83	176	293	36	225	286
50	25	54	165	0	110	167	131	70	222	86	105
100	67	63	58	2	73	141	68	39	134	65	20
150	105	51	22	38	3	22	35	26	23	36	8
200	128	29	18	66	2	11	9	2	9	10	7
250	66	10	7	77	0	6	9	0	5	6	3
300	29	8	3	106	0	0	2	0	1	2	1
350	8	8	0	47	0	0	0	0	0	0	0
400	2	2	2	15	0	0	0	0	0	0	0
450	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0
500	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0
550	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
600	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ortalama	181,63	71,98	56,74	234,53	30,33	68,49	54,07	27,21	72,79	50,70	47,21

Öğrenciler en yüksek harcamayı “Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar” harcama kalemi için gerçekleştirmektedir. Zira büyük çoğunluğu KYK, özel yurt veya kiraladıkları evde kalmakta ve dolayısıyla burada barınmak için harcama gerçekleştirmektedir. Öğrencilerin ortalama toplam harcamalarının %26,2’ünü “Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar” harcamaları oluşturmaktadır. İkinci büyük kalem ise doğal olarak “Gıda ve Alkolsüz İçecekler” kalemidir. Öğrenciler gıda ve alkolsüz içecekler için ortalama 181,63 TL harcamışlardır. Bu rakam ise öğrencilerin toplam harcamalarının %20,3’üne denk gelmektedir.

İlk iki harcama kaleminin insanlar için zorunlu ihtiyaçlar sınıfında değerlendirilebilir. Bu iki harcama kalemi toplam harcamaların %46,5’una yani yaklaşık yarısına tekabül etmektedir. Alkollü içecekler, sigara ve tütün kalemine

yapılan ortalama harcama 71,98 TL'dır. Sigara ve alkollü içeceklerin pahalı olması yapılan harcama miktarını etkilemektedir. Ayrıca 205 kişi sigara ve alkol için harcama yapmadığını belirtmiştir, yani 205 kişi tütün ve alkollü ürünler kullanmamaktadır. Giyim ve ayakkabı kalemine yapılan ortalama harcama 56,74 TL'dır. Sağlık harcamalarının oldukça düşük sadece 30,33 TL ortalama harcama yapıldığı gözlenmiştir. Bunun nedeni gençlerin daha az hastalanmaları, Kastamonu'da açılan yeni devlet hastanesi ve sağlık ocakları imkânları görülebilir. Haberleşme için gençlerin sık olarak cep telefonu kullanmasının sonucunda haberleşme kalemi için ortalama 68,49 TL harcama yapılmıştır.

Üniversiteli gençler doğal olarak eğlence ve kültüre meraklı olacağı düşünülmektedir, ancak buna rağmen eğlence ve kültür kalemine çok yüksek olmayan tutarda (54,07 TL) harcama yaptıkları görülmüştür. Fotokopi, kitap, kalem vb. eğitim harcamaları için sadece 27,21 TL harcama yapılması da dikkat çekici bir sonuçtur. Ulaştırma giderleri için yapılan harcama 72,79 TL olarak ortaya çıkmıştır. Kastamonu'da yaygın olarak kullanılan minibüslerin düşük fiyatları, büyük şehirlerdeki ulaşım maliyetlerinden daha az bir maliyete neden olmuştur. Öğrencilerin çoğunun KYK ve özel yurtlarda kalmaları da mobilya ve ev aletleri kalemine yapılan harcamaların 50,70 TL olarak ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin ortalama geliri 1012,79 TL iken ortalama harcamaları ise 895,68 TL olarak bulunmuştur. $Y=C+S$ denklemine bu rakamlar konulduğunda $1012,79 = 895,68 + S$ haline gelen denklem bize tasarrufların $S=117,11$ TL olduğunu vermektedir. Bu ise öğrencilerin gelirlerinin sadece %11,6'sini tasarruf ettiklerini göstermektedir ($117,11/1012,79$). Bulunan tasarruf oranının oldukça düşük olmasının farklı nedenleri olabilir. Gençlerin tüketim eğiliminin genelde yüksek olması, tasarruf yapacak kadar gelirin bulunmaması bu nedenler arasında sayılabilir.

Öğrencilerin ortalama 895,68 TL harcama yapmış olmaları dikkate alındığında Kastamonu'da öğrencilerin yapmış oldukları harcamalar toplamı hesaplanabilir. 2017-2018 yılında Kastamonu'da eğitim gören öğrenci sayısı 31340 kişidir.

Aylık Toplam Öğrenci Harcamaları(2017-2018) = $895,68 * 31340 = 28.070.611$

Öğrencilerin yılın 8 ayını Kastamonu’da geçirdikleri düşünülürse

Yıllık Toplam Öğrenci harcaması = $28.070.611 * 8 = 224.564.889$ TL

Dolaylı Statik Gelir Etkisinin Diğer Kalemleri

Üniversitenin şehir ekonomisine olan katkısının öğrenci harcamaları yanı sıra personele harcanan dışındaki bütçe harcamaları, döner sermaye harcamaları, üniversite vakıf harcamaları ile Sağlık Kültür ve Spor dairesi harcamaları yer almaktadır. Ancak Kastamonu Üniversitesi’ne bağlı vakıf bulunmadığı için bu kalem dikkate alınmamaktadır.

Bütçe: Kastamonu Üniversitesi bütçesinde personel giderleri haricindeki giderler 76.080.777,20 TL’dir. Kastamonu Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı’ndan alınan bilgilere göre 27.997.726 TL’si Kastamonu yerel ekonomisi tarafından karşılanmıştır. Yani Kastamonu Üniversitesi’nin bütçe imkanlarıyla Kastamonu yerel ekonomisine sağladığı dolaylı statik gelir etkisi 27.997.726 TL’sidir.

Döner Sermaye Harcamaları: Kastamonu Üniversitesi döner sermaye toplam harcamaları 152.454.000 TL’dir. Personele harcanan miktar (1.212.330 TL) ve ödenen vergiler (256.333 TL) düşürdüğünde geriye 150.985.337 TL kalmıştır. Bu tutar ise Kastamonu Üniversitesi’nin döner sermaye yoluyla Kastamonu yerel ekonomisine sağladığı dolaylı statik gelir etkisidir.

Sağlık Kültür ve Spor dairesi harcamaları: 2018 yılında Kastamonu Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor dairesi Başkanlığı’nın yapmış olduğu harcamalar 6.858.438,19 TL’dir.

Bunların toplanması suretiyle Kastamonu üniversitesinin Kastamonu şehrine olan dolaylı statik gelir etkisi Tablo 3’de görüldüğü gibi elde edilebilir. 2018 yılında Kastamonu Üniversitesi’nin Kastamonu yerel ekonomisine sağladığı dolaylı statik gelir etkisi 410.406.390,20 TL’dir.

Tablo 4.18. Üniversitenin dolaylı statik gelir etkisi	
Dolaylı Gelir etkisi maddeleri	
Öğrenci Harcamaları	224.564.889 TL
Bütçe Harcamaları	27.997.726 TL
Döner Sermaye harcamaları	150.985.337 TL
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları	6.858.438,19 TL
Toplam	410.406.390,20TL

Dolaylı Statik İstihdam Etkisi

Dolaylı statik istihdam etkisinin incelenmesi amacıyla öncelikle TUİK'ten 2018 yılı fiyatlarıyla toplam hizmet üretimi, 2018 yılı hizmetler sektörü toplam istihdam değeri elde edilmiştir. Bunların bölünmesi sonucunda kişi başına düşen hizmet üretimi elde edilmiştir.

Tablo 4.19. Dolaylı statik istihdam etkisi hesabı	
2017 yılı fiyatlarıyla toplam hizmet üretimi* (X ₁)	1.657.822.396.037
2017 yılı hizmetler sektörü toplam istihdam değeri** (X ₂)	15.547.000
Kişi Başına Düşen Hizmet üretimi: $X_3 = X_1/X_2$	106.633
2018 yılı Kastamonu Üniversitesi Bütçe Harcamaları (X ₄)	27.997.726
Bütçe Harcamalarının Dolaylı İstihdama Katkısı (X ₅ =X ₄ /X ₃)	262
2018 yılı Öğrenci Harcamaları (X ₆)	224.564.889 TL
Öğrenci Harcamalarının Dolaylı İstihdama Katkısı (X ₇ =X ₆ /X ₃)	2106
Döner Sermaye harcamaları (X ₈)	150.985.337 TL
Döner Sermaye Harcamalarının Dolaylı İstihdama Katkısı (X ₉ =X ₆ /X ₃)	1416
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları (X ₁₀)	6.858.438,19 TL
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamalarının Dolaylı İstihdama etkisi (X ₁₁ =X ₁₀ /X ₃)	64
Toplam Dolaylı İstihdam (X ₁₁ + X ₉ +X ₇ +X ₅)	3848
*ve **: 2018 rakamları açıklanmadığı için 2017 rakamları kullanılmıştır.	

Tablo 4.19’da yapılan hesaplama sonucunda Kastamonu Üniversitesi’nin toplamda 3848 kişiye dolaylı istihdam sağladığı tespit edilmiştir.

4.5.4.1.3.Uyarılmış etkiler

Uyarılmış etkiyi hesaplamak için öncelikle harcama çarpanı bulunması gereklidir. Çünkü öğrencilerin ve çalışanların yaptığı harcama başkaları için gelir olacak ve onlar da harcama yapacaktır. Daha sonra diğerlerinin de harcama yapmasıyla ekonomiye olan etki katlanacaktır. Çarpan katsayısı $1/(1-MPC)$ formülü ile hesaplanabilir. Formüldeki MPC, marjinal tüketim eğilimini göstermektedir. Uyarılmış etkinin hesaplanması için Dalgar vd. (2009, s.46)'ın izlediği yol takip edilmiş ve önce öğrenciler sonra çalışanlar için bir tüketim fonksiyonu tahmin edilmiştir. Bunun için SPSS programı kullanılmıştır. Doğrusal denklem modeli kurulmuştur.

$$C = c_0 + c_1Y + U$$

C: Toplam Tüketim, c_0 : Sabit tüketim harcamaları, c_1 : Marjinal tüketim eğilimi, Y: Toplam gelir.

Bu modelde sabit tüketim harcamaları (c_0), 209,883 TL olarak bulunmuştur. Yani öğrenciler hiç gelirleri olmasa bile 209,883 TL değerinde tüketim gerçekleştirmektedir. Marjinal tüketim eğilimi ise 0,896 olarak bulunmuştur. Marjinal tüketim eğilimi bize gelirdeki 100 birimlik artışın tüketimi 89,6 birim artırdığını göstermektedir. Model anlamlıdır (Sig:0,000). Durbin Watson değeri 1,739'dur yani 1,5 ile 2,5 arasındadır ve bu nedenle otokorelasyon sorunu da yoktur. Modelin R değeri 0,848 ve R^2 değeri de 0,720'dir. Yani tüketimdeki artışın %72'si gelir değişkeni tarafından açıklanmaktadır. C_1 katsayısının (marjinal tüketim eğilimi) %5 seviyesinde anlamlıdır (sig:0,000). C_0 katsayısının değeri ise %10 seviyesinde anlamlıdır(sig:0,08).

Öğrenciler için regresyon modeli kısaca aşağıdaki biçimde yazılabilir.

$$C = 209,883 + 0,896Y + U$$

Marjinal tüketim eğiliminin oldukça yüksek çıktığı görülmektedir. Bunun temelde iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi; araştırmanın örneklemi olan üniversite gençlerinin

genel olarak tüketim eğilimi yüksektir. İkincisi; gençlerin eline geçen para tasarruf yapmaya izin vermeyecek kadar düşüktür. Kişi başına hesaplanan ortalama gelir 2018 yılı asgari ücreti olan 1600 TL'nin altındadır.

Öğrenciler için harcama çarpanını aşağıdaki biçimde hesaplayabiliriz.

$$\text{Çarpan} = 1 / (1 - C_1) = 1 / (1 - 0,896) = 9,62$$

Benzer biçimde çalışanlar içinde basit regresyon modeli kurulup çarpan değeri hesaplanmıştır. Çalışanlar için sabit tüketim harcamaları 535,887 TL'dir. Diğer bir deyişle çalışanlar hiç gelirleri olmasa bile 535,887 TL harcama yapacaklardır. Marjinal tüketim eğilimi ise 0,805'dir. Kısaca gelirdeki 100 birimlik artış tüketimde 80,5 artışa neden olmaktadır. Model anlamlıdır (Sig:0,000 F:230,196). Durbin Watson değeri 1,846'dır.Yani 1,5 ile2,5 arasındadır. Dolayısıyla otokorelasyon sorunu yoktur. Modelin R değeri 0,892 ve R² değeri 0,796'dır.Yani tüketimdeki artışın %79,6'sı gelir tarafından açıklanmaktadır. C₀ katsayısının değeri ise %10 seviyesinde anlamlıdır(sig:0,069).

Çalışanlar için regresyon modeli kısaca aşağıdaki biçimde yazılabilir.

$$C = 535,887 + 0,805Y + U$$

Çalışanların tasarruf eğiliminin biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni çalışanların daha yaşlı olması, tasarruf yapmak için daha yüksek gelire sahip olmasıdır. Çalışanlar için harcama çarpanı aşağıdaki biçimde hesaplanabilir.

$$\text{Çarpan} = 1 / (1 - C_1) = 1 / (1 - 0,805) = 5,13$$

Statik katkıyı harcama çarpanı ile çarptığımızda toplam ekonomik katkıyı bulmak mümkündür. Kastamonu Üniversitesi'nin direkt statik gelir katkısı 75.611.166,48 TL ve dolaylı statik gelir katkısı 410.406.390,20 TL idi. Uyarılmış etkilerin hesabı için bu etkiler çarpan katsayısı ile çarpıldığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Tablo 4.20. Uyarılmış etkiler		
		Uyarılmış Etki
Direkt Statik Gelir Etkisi	75.611.166,48	$75.611.166,48 \times 5,13 = 387.885.28,04$
Dolaylı Statik Gelir Etkisi	410.406.390,20	$410.406.390,20 \times 9,62 = 3.948.109.474$
Toplam Uyarılmış Etkiler		4.335.994.758,04

4.5.4.2. Dinamik Etkiler

Üretim faktörlerinin miktarında bir değişim olmamasına rağmen Üniversite, Kastamonu’da faktör verimliliğinin artmasına vesile olmuştur. Kastamonu üniversitesinde eğitim gören pek çok öğrenci Kastamonu’da faaliyet gösteren firmalarda işe başlamış ve kalifiye personel eksikliğinin giderilmesine katkıda bulunulmuştur. Ayrıca Kastamonu Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (KASÜSEM) kurulduğu zamandan itibaren çeşitli kurslar aracılığıyla Kastamonu ekonomisine olumlu katkı sağlamıştır. 2018 yılında KASÜSEM 64 katılım belgesi ve 65 katılım sertifikası vermiştir.

4.6. Kastamonu Üniversite’sinin Kastamonu Ekonomisine Toplam Etkisi

Kotosz vd.(2015), üniversitenin şehir ekonomisine katkısının tam olarak hesaplanamayacağını ama yaklaşık bir değer hesaplanabileceğini belirtmiştir. Ancak dördüncü bölümde Kastamonu üniversitesi’nin şehir ekonomisine büyük katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Kastamonu Üniversitesi’nin Kastamonu şehir ekonomisine sağladığı direkt statik gelir etkisi 75.611.166,48 TL’dir. Dolaylı Statik gelir etkisi, 410.406.390,20 TL ve uyarılmış gelir etkisi ise 4.335.994,04 TL’dir. Üç gelir etkisinin toplamı ise 4.822.012.314,72 TL’dir. 2017 yılı Kastamonu GSYİH değeri 10.561.050.000 TL’dir (tuik.gov.tr). Araştırmamızın yapıldığı tarihte 2018 yılı GSYİH değeri açıklanmamıştır. 2018 yılı doğrudan, dolaylı ve uyarılmış gelir etkileri toplamının 2017 yılı Kastamonu GSYİH değerine oranı %45,7 gibi yüksek bir değer çıkmaktadır. İstihdam etkisi incelendiğinde ise Kastamonu Üniversitesinin direkt istihdam etkisi 1407 kişi, dolaylı istihdam etkisi ise 3848 kişidir. Toplamda istihdam etkisi ise 5255 kişi olarak ortaya çıkmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Üniversitelerin eğitimle ilgili işlevlerinin yanında özellikle kuruldukları yerel çevrenin ekonomileri üzerindeki dönüştürücü etkileri son yıllarda çok sayıda araştırmaya konu edilmiştir. Bu araştırmalarda üniversitelerin kuruldukları yerel alanda ekonomik olarak önemli bir dönüştürme işlevinin olduğu yönünde bulgular vardır. Ancak üniversitelerin yerel ekonomik çevreye bu dikkate değer katkıları sağlamasına karşın gerek üniversite öğrencilerinin gerekse üniversite çalışanlarının başta barınma ve pahalılık olmak üzere çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldığı da görülmektedir. Dolayısı ile üniversitelere sadece yerel ekonomiler için bir gelir kapısı olarak bakan yaklaşımdan daha geniş bir perspektife ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür.

Bu araştırma, üniversitelerin yerel ekonomiye sağladığı katkıların yanında öğrencilerin ve çalışanların yaşadıkları sorunları da inceleme odaklı olarak hazırlanmıştır. Araştırmada inceleme konusu yapılan Kastamonu Üniversitesi'nin Kastamonu ekonomisine hatırı sayılır bir ekonomik katkı sağladığı ancak özellikle öğrencilerin başta barınma ve pahalılık olmak üzere bir çok sorundan yakındıkları tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları ve bu bulguların literatürdeki eşdeğer nitelikte kabul edilebilecek çalışmalarla benzerlik ve karşıtlıkları aşağıda ele alınmıştır.

Kastamonu Üniversitesi'nde 2018-2019 akademik yılında 1.447 akademik ve idari personel çalışırken 33.176 öğrenci de eğitim öğretime devam etmektedir. Araştırmaya toplam 430 öğrenci ve 460 idari personel katılmıştır. Öğrencilerin 245'i kadın, 185'i erkektir. Çalışanların ise 254'ü kadın 206'sı erkektir.

Öğrencilerin genel olarak 19-25 aralığındaki yaşlara dağıldığı, ağırlıklı olarak ilahiyat fakültesi öğrencisi oldukları görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna bakıldığı zaman önemli ölçüde orta gelir grubuna dahil ailelere mensup oldukları, alt ve üst gelir gruplarına dahil ailelere mensup öğrencilerin azınlıkta olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin harcamalarına esas gelirleri incelendiğinde ailelerden gelen gelir katkısının düşük seviyelerde olduğu, ailesinden 1.000 TL ve üzeri gelir katkısı elde eden öğrencilerin sadece % 10,7 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmının çalışarak ek gelir elde ettiği, burs ve diğer sınıfına dahil gelirlerinin olduğu görülmektedir. Toplam gelirlere bakıldığında ise öğrencilerin % 25,1'inin 751-1.250 TL, % 33,5'inin 1.001-1.500 TL gelir elde ettiği ve % 18,4'ünün ise 1.501 TL ve üzeri gelir elde ettiği görülmektedir.

Öğrencilerin % 13,7'si kendi evinde ve % 34,4'ü devlete ait yurtlarda kalırken diğer öğrencilerin tamamı başta kiralık evler ve özel yurtlar olmak üzere Kastamonu halkına gelir getiren barınma alanlarında ikamet etmektedir.

Öğrencilerin önemli bir kısmı okudukları üniversiteyi memleketlerine yakın olduğu için tercih ederken yurdun farklı yerlerinden geldikleri, yaklaşık üçte ikisinin mezun olduktan sonra Kastamonu'ya tekrar gelmeyi düşündüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite çalışanlarına ait hususlar incelendiğinde; katılımcıların % 45,9'unun erkek, % 55,2'sinin kadın olduğu görülürken % 45,9'unun 26-35 ve % 42,6'sının ise 36-45 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı dengeli bir görünüm sergilerken önemli ölçüde genç ve orta yaşlı oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların % 35,2'si bekar, % 60'ı evli ve geri kalanları boşanmış çalışanlardan oluşmaktadır.

Üniversite çalışanı katılımcıların çok önemli bir kısmının ailelerinin 3.500 TL üzerinde olduğu görülürken önemli bir kısmının ise Türkiye koşullarında iyi sayılabilecek aile gelirine sahip olduğu görülmektedir. Üniversite çalışanı katılımcıların % 20,9'unun kendi evinde, % 75,7'sinin ise kiralık evde ikamet ettiği geri kalanların ise çeşitli barınma imkanlarından yararlandığı görülmektedir. Bunun

yanında üniversite çalışanı katılımcıların çok önemli bir kısmının 3.500 TL üzerinde ücret geliri elde ettiği, % 59,1'inin ise 4.000 TL ve üzerinde maaş gelirin e sahip olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin yaptıkları harcamaların kesin rakamlarla tespit edilme zorluğu göz önüne alınarak yaklaşık değerlere göre hesaplamalar yapılmış ve öğrencilerin harcamalarının % 25,16'sını barınma harcamalarının oluşturduğu tespit edilmiştir. Harcamalar içerisinde eğlence ve kültür harcamaları % 13,91 ile ikinci sırayı alırken giyim ve ayakkabı harcamaları % 13,66 ile üçüncü sırayı almaktadır. Yiyecek ve içecek harcamaları toplamı % 21 civarında iken harcamaların geri kalanı ulaşım ve diğer harcamalardan oluşmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin bir kısmının cüzi miktarlarda tasarruf yaptığı da görülmektedir.

Üniversite çalışanlarının harcamalarına bakıldığı zaman; barınma, yiyecek ve içecekler ile eğlence ve kültür en fazla harcama yapılan kalemler olarak öne çıkmaktadır. Çalışanların yarıya yakınının bu kalemlerin her biri için 501-800 TL arasında harcama yaptığı görülürken önemli bir kısmının ise 801-1.200 TL aralığında harcama yaptığı görülmektedir. Öte yandan üniversite çalışanlarının tamamına yakınının çeşitli düzeylerde tasarruf yaptığı da görülmektedir.

Her ne kadar üniversitelerin bulundukları yerel ekonomiye katkısı bir çok araştırmada ispatlanmış bir bulgu olarak öne çıksa da üniversite öğrencilerinin ve çalışanlarının kent ile ilişkisi de önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bir çok araştırmada öğrencilerin maliyetlerden ve esnafın tutumundan şikayetçi olduğu yönünde bulgular söz konusudur. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin % 37'si esnafın öğrencilere karşı olan tutumundan memnun değilken % 34'sinin bu konuda nötr olduğu, % 28,6'sının ise esnafın tutumundan memnun olduğu görülmektedir.

Taşra kentlerinin alışveriş imkanları öğrencilerin en yaygın şikayetlerinden birisi olarak dikkat çekmektedir. Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin sadece % 27,7'si öğrenim gördükleri çevredeki alışveriş imkanlarından memnunken % 43'ünün ise memnun olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin işletmelerin hizmet

kalitesine yönelik görüşleri de farklılaşmaktadır. Öğrencilerin % 37,6'sı alışveriş hizmetlerinden memnun değilken % 53,5'i memnun görünmektedir. Bu durum her ne kadar alışveriş imkanları kısıtlı da olsa öğrencilerin hizmet kalitesi konusunda fazla şikayetlerinin olmadığına işaret etmektedir.

Öğrencilerin sosyal yaşam mekanları olarak öne çıkan kafe, restoran tarzı işletmeler, öğrencilerin en önemli harcama alanlarından birisini oluştururken öğrencilerin yaşamları için de önem taşımaktadır. Kastamonu Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 35,3'ü mevcut kafe, restoran tarzı işletmelerin sayısını yeterli bulurken % 32,3'ü ise yetersiz bulmaktadır. Öte yandan öğrencilerin % 29,5'i bu tür sosyal mekanlarda verilen hizmetlerin kalitesinden memnunken %34,4'ü ise memnun değildir.

Öğrenciler toplum içerisinde gelir düzeyi en düşük sosyal katmanlardan birisini oluştururken bağımlı nüfusun da önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Öğrencilerin bu bağımlılık durumları ve gelir düzeyleri, fiyatları önemli bir soruna dönüştürmektedir. Bir çok araştırmada öğrencilerin özellikle barınma ve yiyecek içecek maliyetlerini yüksek bulduğu görülmektedir. Benzer biri durumu Kastamonu Üniversitesi öğrencileri için de söylemek mümkündür.

Öğrencilerin % 52'si gıda mallarının fiyatlarını yüksek bulmaktadır. Ev kiralarını yüksek bulanların oranı % 66,7 iken özel yurt fiyatlarını yüksek bulanların oranı ise % 60 seviyesindedir. Dolayısıyla öğrencilerin genel olarak gıda malları fiyatlarını ve barınma hizmetlerinin fiyatlarını yüksek bulduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin % 66,5'i giyim eşyaları fiyatlarını, % 63,5'i yiyecek içecek işletmelerinin fiyatlarını yüksek bulduğu görülürken fiyatların genel olarak yüksek olduğunu düşünen öğrencilerin oranı ise % 61,2 civarındadır. Dolayısıyla öğrencilerin bütün harcama kalemleri bakımından karşı karşıya oldukları fiyatların yüksek olduğu düşüncesinde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin % 42,8'i, üniversitenin Kastamonu kentinin tanınmasına katkı sağladığı düşüncesinde olduğu, % 41,4'ünün ise kentin markalaşmasında üniversitenin etkisinin olduğunu düşündüğü görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin % 42,8'ine göre üniversite, Kastamonu kentinin çehresinin değişmesinde etkili bir

unsurdur. Öğrencilerin % 67,5'in e göre ise üniversite, Kastamonu esnafının gelir düzeyini artırmaktadır.

Her ne kadar bazı hususlarda farklılaşma görülse de çalışanların esnaf ve fiyatlar konusundaki düşünceleri, öğrencilerin düşünceleri ile önemli bir paralellik arz etmektedir.

Çalışanların % 46'sı esnafın öğrencilere karşı olan tutumundan memnun olmadığı, % 60'ının Kastamonu'daki alışveriş imkanlarından memnun olmadığı, % 53,7'sinin işletmelerin hizmet kalitesinden memnun olmadığı, % 52,4'ünün kafe ve restoran benzeri işletme miktarından memnun olmadığı, % 54,4'ünün ise kafe ve restoran türü işletmelerin hizmet kalitesinden memnun olmadığı görülmektedir.

Çalışanlarda önemli düzeyde memnuniyetsizlikler görülürken üniversitenin kente sağladığı katkılar konusunda pozitif düşünceler içerisinde olduğu görülmektedir. Çalışanların % 49,6'sına göre üniversite Kastamonu kentinin tanınmasına katkı yaptığını düşünürken % 57'si ise üniversitenin Kastamonu kentinin markalaşmasına katkı yaptığını düşünmektedir. Ayrıca çalışanlara göre üniversite, kentin refah düzeyini yükseltirken, esnafın gelir düzeyini yükseltmekte, kentin çehresinin değişimine katkı sağlamakta ve şehrin ekonomik olarak daha da ileri gitmesine katkı sağlamaktadır.

Öğrencilerle çalışanların düşünceleri arasında bir karşılaştırma yapıldığında ise iki grubun düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu durumu aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür;

- ✓ Öğrenciler ile üniversite çalışanlarının esnafla ilgili düşüncelerine bakıldığı zaman öğrencilerin daha olumlu bir yaklaşım içerisinde olduğu görülmektedir.
- ✓ Üniversitenin kentin tanınmasına etkisi hakkındaki görüşlere bakıldığı zaman üniversite çalışanlarının daha olumlu bir yaklaşım içerisinde olduğu görülmektedir.
- ✓ Bunun yanında çalışanların ekonomik katkı hakkındaki görüşleri de öğrencilere göre daha olumlu düzeydedir.

Üniversite'nin Kastamonu ekonomisine hem doğrudan hem dolaylı katkılarının olduğu görülmektedir. Bu katkıları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür;

Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu ekonomisine 2018-2019 akademik yılı için yaklaşık olarak 76,49 milyon TL doğrudan gelir ve 1.124 kişi doğrudan istihdam katkısı sağlamaktadır.

Anketlerle öğrencilerden elde edilen bilgilere göre öğrenci harcamaları ortalama değerlere dönüştürülerek bu değerin bütün öğrenciler için yıllık hesaplamaları yapılmıştır. Bu hesaplamalara göre Kastamonu Üniversitesi'nde eğitim öğretimine devam etmekte olan 33.176 öğrencinin aylık harcama toplamı yaklaşık olarak 511.964 TL'dir. Bu harcamanın yaklaşık olarak % 60'ının Kastamonu ekonomisi içerisinde kaldığı göz önüne alındığında öğrencilerin Kastamonu ekonomisine doğrudan gelir katkısı aylık olarak toplam 307 bin TL'dir. Öğrenciler yaklaşık olarak 8 ay boyunca Kastamonu'da kalmakta olup bu süre içerisinde yerel ekonomiye sağlanan doğrudan gelir katkısı toplamda 2,45 milyon TL'dir. Öğrencilerin Çarpan katsayısı ile hesaplanan toplam ekonomik katkıları ise 10,66 milyon TL'dir.

Üniversite'nin doğrudan yapılan harcamalardan kaynaklanan dolaylı katkıları da söz konusudur. Yapılan hesaplamalara göre Kastamonu Üniversitesi'nin gerçekleştirdiği harcamalara bağlı olarak yıllık olarak toplam 47,68 milyon TL dolaylı gelir katkısı ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular, daha önce yapılan araştırmaların bulguları ile kıyaslandığında üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları, öğrenim maliyetleri, öğrencilerin memnuniyetsizlikleri gibi birçok konuda benzerliklerin olduğu görülmüştür.

Üniversitelerin ekonomiye etkilerini Türkiye üniversiteleri açısından inceleyen ilk dönem çalışmalardan birisi olan Atik (1999: 108), Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri kent ekonomisine önemli etkilerinin olduğunu tespit ederken üniversitelerin ekonomik etkilerini statik ve dinamik etkiler olarak sınıflandırarak bu konuda referans bir çalışma olmuştur. Sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda, üniversitelerin ekonomik katkıları çeşitli açılardan ele alınarak üniversitelerin yerel ekonomiye

katkıları konusunda bir konsensüsün ortaya çıkmasına yeter düzeyde bulgular elde edilmiştir.

Türkmen (2002), Afşar (2009), Eser ve Gökmen (2009), Varsak ve Bakırtaş (2009), Altınışik ve Peker (2012), Gölpek (2012), Öz (2014), Pamuk ve Bektaş (2014), Yalçinkaya ve Kaya (2016), Akıncı (2017) gibi araştırmalar genel olarak eğitim harcamalarının ekonomik büyümeyi çeşitli şekillerde olumlu etkilediğine işaret etmektedir. Bu şekilde yapılmış makroekonomik kapsamlı araştırmaların yanında üniversiteler bazında yapılmış çok sayıda araştırma da bu ilişkiyi yerel bağlamda doğrular bulgular sağlamaktadır. Bu bulguların önemli bir kısmının bizim bu araştırmada elde ettiğimiz bulgularla paralellikler gösterdiği görülmekte, üniversitelerin yerel ekonomik büyüme ve kalkınma açısından hayati önem taşıdığı yönünde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Akçacı (2013: 76)'nın Türkiye'de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme ile ilişkisini incelediği araştırmaya göre 1998-2012 dönemi için eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi vardır. Buna göre eğitim harcamaları arttıkça ekonomik büyüme de artmaktadır. Recepoğlu ve Zuhail (2017: 9-10)'nın araştırmasına göre gerçekleştirilen eğitim yatırımlarının ekonomik büyümeye önemli etkileri vardır. Ulusal ve bölgesel düzeyde yapılan analizlere göre eğitim yatırımlarının ulusal ekonomi büyüklükleri ile ilişkisi çift yönlü nedensellik şeklindedir. Bölgesel düzeyde yapılan analizlere göre gelişmiş iller kategorisinde ve az gelişmiş iller kategorisindeki illere yapılan eğitim yatırımları ekonomik büyümeyi etkilerken gelişmiş illerin uzantısı görünümündeki illerde yapılan yatırımlarla ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Atık (1999) ile birlikte ilk dönem çalışmalardan kabul edebileceğimiz Erkekoğlu, (2000: 226-227)'nin Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine etkileri ile ilgili araştırması, Dalğar vd. (2009: 47-48)'nin Burdur'un Bucak ilçesi temelindeki araştırması, Çalışkan (2010: 174-179)'ın Uşak Üniversitesi'nin ekonomik etkileri ile ilgili araştırması, Dağ ve Özen (2012:168-169)'in küçük yerleşimlerdeki üniversite birimlerinin uyarılmış yatırımlar üzerindeki etkilerini ortaya koyan araştırması, Kızıldere (2014: 114)'nin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin akademik birimlerinin

Erciş ilçesinin ekonomisine etkisini inceleyen araştırması, Binici ve Koyuncu (2015: 123)'nın Bitlis Üniversitesi'nin kent ekonomisine katkıları ile ilgili araştırması, Yavuzçehre (2016: 247)'nin Pamukkale Üniversitesi'nin Denizli ekonomisine ve kimliğine etkileri ile ilgili araştırması, Arslan (2016: 1114-1116)'ın Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine katkısı ile ilgili araştırması, Acaroğlu vd. (2017)'nin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin Sivrihisar ilçesinin ekonomisine etkileri ile ilgili araştırması, Beşballı ve Öztürk (2017: 153-155)'ün Artvin Çoruh Üniversitesi ile ilgili araştırması bu çalışmalardan bazıları olarak sayılabilir.

Yayar ve Demir (2013: 112, 119-121)'in Tokat Osmangazi Üniversitesinin ekonomik etkileri ile ilgili araştırmasına göre öğrencilerin 2012 yılı Mart ayı itibarıyla aylık gelirleri 646 TL civarında olup öğrencilerin aylık toplam geliri 13,36 milyon TL'dir. Öğrenciler gelirlerinin 11,82 milyon TL'sini il içinde harcarken 1,54 milyon TL'sini ise il dışında harcamaktadır.

Selçuk Üniversitesi'nin Konya ekonomisine etkilerini doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkiler olarak ayrı ayrı inceleyen Görkemli (2009: 182-183)'nin araştırmasına göre üniversitenin 2002-2003 yılı için Konya ekonomisine doğrudan ve dolaylı gelir etkisi toplam olarak 278 milyon TL iken doğrudan ve dolaylı istihdam etkisi ise 13.702 kişidir. Ayrıca üniversitenin toplam 852,58 milyon TL uyarılmış gelir etkisi ve 34.085 kişi uyarılmış istihdam etkisi vardır.

Erilli (2018: 89-92)'nin araştırmasında üniversite öğrencilerinin Sivas ekonomisine yıllık olarak 318 (Sivaslı öğrencilerin 133, Sivas dışından gelenlerin 184 milyon TL) katkı sağladığı görülmektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerin ilçelerin ekonomisine da 44 milyon TL katkı sağladığı görülmektedir. Öğrencilerin harcamaları içerisinde barınma harcamaları bir çok örnekte olduğu gibi ilk sırayı almaktadır.

Yılmaz ve Kaynak (2011: 68-70)'in araştırmasının bulgularına göre Bayburt kent halkı üniversitenin kentlerine ekonomik canlılık getirdiğini, kentte yeni işyerlerinin açılmasını sağladığını, kente değer kattığını, bir çekicilik yarattığını düşünmektedir.

Aydın vd. (2016: 323-324)'nin araştırmasına göre Manyas MYO'nun öğrencilerinin ve okulun kurumsal harcamalarının kente önemli katkılar sağladığı görülmektedir.

Yapılan hesaplamalara göre öğrenci harcamalarının kent ekonomisine katkısı okulun kurumsal harcamalarının etkisinden daha fazladır.

Köksal ve Özşen (2017: 419)'nin Beypazarı MYO'nun ilçe ekonomisine etkisini inceleyen çalışmasına göre öğrenci başına aylık katkı 532 TL civarında çıkarken aylık toplamda 539 bin TL, yıllık 4,3 milyon TL'lik bir gelir katkısı söz konusudur. Ancak öğrencilerin ilçedeki maliyetleri oldukça yüksek bulunduğu, başta barınma ve gıda fiyatları olmak üzere fiyatlardan şikayetçi olduğu görülmektedir.

Arslan (2016: 1116-1117)'nin araştırmasına göre kent nüfusunun % 15'ine yakın öğrencisi olan Cumhuriyet Üniversitesi'nin kent ekonomisine çok önemli katkıları vardır. Ancak şehrin ekonomisi için lokomotif bir rol üstlenmiş olan üniversitenin öğrencileri, genel olarak içinde bulundukları durumdan ve kentin koşullarından memnun değildir. Öğrenciler başta toplu taşıma araçları sürücüleri olmak üzere kentte kendilerine karşın olumsuz davranışların yoğun olduğundan şikayet ederken ev kiralama, alışveriş, sosyal imkanlar gibi bir çok hususta öğrenci şikayetlerinin çok yaygın olduğu görülmektedir.

Kaşlı ve Serel (2008: 107-108)'nin Gönen MYO'nun 2006-2007 akademik yılında Gönen ekonomisine etkilerini incelediği çalışmada öğrenciler, aylık olarak 518 TL harcama yaparken yıllık toplam 2,3 milyon TL harcama yapmışlardır. Araştırmaya göre öğrenciler gelirlerinin % 34'ünü eğlence, % 23'ünü barınma, elektrik, su ve doğalgaz gibi harcamalara ayırmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin çeşitli alanlarda yaptıkları harcamaların yeni iş yerlerinin açılmasını sağladığı görülmektedir.

Yayar vd. (2018: 47-48)'in Amasya Üniversitesi'nde yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin aylık 697 TL harcama yaptığı, toplam öğrenci harcamalarının ise 72,65 milyon TL olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en önemli gider kaleminin barınma maliyetleri olarak görünmektedir. Üniversitenin gerçekleştirdiği harcamaların ise il ekonomisine 2016 yılı için toplam 84 milyon TL katkı sağladığı görülmektedir.

Köse vd. (2017: 1024-1025)'nin araştırmasına göre Bülent Ecevit Üniversitesi'nin ekonomik büyüklüğü, Zonguldak il ekonomisinin yaklaşık olarak % 16'sı kadardır. Sürekli büyüme ve gelişme gösteren üniversitenin öğrenci ve personelinin

harcamalarının kent gelirleri içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Öğrencilerin harcamaları içerisinde en büyük payı barınma harcamaları alırken gıda, giyim ve ulaşım harcamaları diğer önemli harcamalar olarak öne çıkmaktadır.

Bu araştırmalar içerisinde Kastamonu Üniversitesi'nin ekonomik etkilerini inceleyen araştırmaların olduğu da görülmektedir. Gümüş vd. (2015)'in araştırmasına göre Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu ekonomisine doğrudan ve dolaylı katkılar sağlarken şehrin yaşam kalitesini artırmakta, kültürel çeşitliliğe, şehrin çekicilik ve markalaşmasına katkı sağlamaktadır. Gümüş ve Ekiz (2017:113-114)'nin araştırmasında öğrencilerin harcamalarının ekonomik etkileri incelenmiş ve öğrencilerin görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya göre öğrencilerin harcamaları şehrin ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak öğrencilere göre şehirdeki bazı imkanlar sınırlıdır ve barınma gibi konularda maliyetler oldukça yüksektir.

Keskingöz vd. (2017:111-126)'nın Kastamonu il merkezinde faaliyette bulunan işletmelerin büyük çoğunluğu yeni kurulmuştur. Yaptıkları araştırmada işletmelerin %60'ı beş yıllık veya daha yeni işletmelerdir. Bu işletmelerin açılmasında en etkili faktör 2006 yılında kurulan ve hızla gelişen Kastamonu Üniversitesi, girişimcileri motive etmiş ve yeni işletmelerin kurulmasına neden olmuştur.

Bulgular ve literatür hakkında genel bir değerlendirme yapılmak istendiğinde; üniversitelerin yerel ekonomi için hayati bir öneme sahip olduğu ancak başta barınma ve sosyal yaşama hitap eden alt yapı bakımından şehirlerin önemli düzeyde alt yapı eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Barınma imkanları ve maliyetleri, öğrencilerin en fazla mağdur oldukları konu olarak öne çıkarken bir çok üniversitenin kurulduğu kentteki öğrencilere hitap eden sosyal yaşam alanlarının yetersizliği de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Ayrıca bir çok araştırmada öğrencilerin esnafın tutumundan memnun olmadığı da görülmektedir. Kastamonu Üniversitesi ile ilgili bir durum tespiti yapmaya çalışan bu araştırmada da genel olarak benzer bulgular elde edilmiştir.

SONUÇ

Eğitim, bireyin kendisine sağladığı özel getirilerin yanında toplumun bütününe de uzun vadede önemli katkılar sağlamaktadır. Eğitim seviyesinin toplumsal kalkınma ve refahla yakın bir ilişki içerisinde olduğu uzun zamandır genel kabul görmüş bir olgudur. Çünkü eğitilmiş bireyler niteliklerine uygun işleri daha kolay bulabilmekte, daha yüksek istihdam gelirleri elde ederken diğer çalışanlara göre daha verimli olmakta ve toplamda ekonomideki çıktı miktarı artmaktadır. Bireyin elde ettiği bu yararın yanında eğitim düzeyindeki artışa bağlı olarak ekonomide bilginin ve teknolojinin kullanımı yaygınlaşmakta, ekonominin üretim kapasitesi gelişmektedir (Gölpek, 2012: 47).

Toplumun ve ekonominin bilgi birikimini artıran, iş gücünün vasıflarını artıran bir olgu olarak eğitim (Eser ve Gökmen, 2009: 43-46), toplumların ve ekonomilerin gelişmesini sağlarken küresel ölçekte rekabet gücünü de artırmaktadır (Günkör, 2017: 18-19). Günümüzde kalkınmış ülkelerin hemen hepsinin eğitim sorununu çözmüş ülkeler olması bunun önemli göstergelerinden birisidir. Birey ve toplum yaşamındaki geliştirici rolü kısa ve uzun vadede açıkça gözlemlenebilen eğitim ve bu alandaki yatırımlar, hükümetlerin gelir dağılımını eşitlemek ve bölgesel kalkınmayı sağlamak için başvurduğu önemli araçlardan birisi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Toplumların insan sermayesinin geliştirilmesinde çok önemli bir yeri olan üniversiteler aynı zamanda yerel ve ulusal ölçekte ekonomik hareketliliklere de kaynaklık etmektedir. Ekonomik ve toplumsal kalkınmasını tam olarak gerçekleştirememiş olan Türkiye, özellikle 2000’li yıllardan itibaren üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki önemi ve rolünden hareketle bütün illerde üniversiteler açılması yönünde hareket etmiştir (Arslan, 2016: 1104).

Günümüzde her ilde en az bir üniversite kurulmuş durumdadır ve bu üniversitelerin bulundukları şehirlerin ekonomilerine önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle yeterince kalkınamamış bir çok ilde yapılan üniversite yatırımlarının zaman içerisinde kuruldukları yerel ekonomik çevreye dikkate değer bir hareketlilik kazandırdığı görülmektedir. Ayrıca bu etkiler ekonomik alan ile sınırlı kalmayıp

mekânsal ve kültürel yapıyı da kapsayacak şekilde bir çok farklı alana yayılmaktadır (Binici ve Koyuncu, 2015: 115; Yavuzçehre, 2016: 238).

Kastamonu Üniversitesi'nde eğitim gören Türki Cumhuriyeti öğrencileri düşük aylık bütçeyle yaşamlarını idame ettirmektedirler. Bu nedenle yurtlarda veya kalabalık olarak tuttıkları evlerde zor şartlarda yaşamakta ve bütçelerinin önemli bölümünü zorunlu mallara harcamaktadırlar. Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan sonra üniversite sayısı ve kontenjanlarında artış ortaya çıkmıştır. Bu artış neticesinde her sene yurt dışından giderek artan sayıda öğrenci yükseköğrenim yapmak amacıyla Türkiye'ye ve Kastamonu Üniversitesi'ne gelmektedir. Türki Cumhuriyetlerden gelen öğrencilerin önemli kısmının maddi açıdan iyi durumda olmadığı düşünülecek olursa Türkiye'de ve Kastamonu'da yapacakları harcamaların çoğunun zorunlu mallara olacağı açıktır.(Dilek vd. 2015: 14).

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kastamonu doğal çevresi bakımından Türkiye'nin en güzel ve zengin illerinden birisi olmasına karşın gelir ve refah göstergeleri bakımından oldukça gerilerde yer almaktadır. Bu çalışmada, Kastamonu Üniversitesi'nin il ekonomisine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için 430 öğrenciye ve 460 üniversite çalışanına yüz yüze anket çalışması yapılmış ve sorulara verilen cevaplar derlenerek, öğrencilerin ve çalışanların harcama kalemlerine göre çeşitli değişkenler için ortalamaları bulunmuştur. 2006 yılında faaliyete geçen Kastamonu Üniversitesi, kentin ekonomisine bir hareketlilik kazandırmış olup 2018-2019 akademik yılında 1,447 personel ve 33.176 öğrencinin de harcamaları ile yerel ekonomik sistem içerisinde önemli bir gelir kaynağı işlevi görmektedir.

Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin en önemli harcama kalemini barınma oluşturmaktadır. İkincisini ise gıda ve alkolsüz içecek türünde oluşturmaktadır. Bu iki harcama zorunlu ihtiyaç olarak kabul edilebilir. Bu iki harcama kalemi toplam harcamaların %46.5'ne yani yaklaşık yarısına gelmektedir. Kastamonu Üniversitesi çalışanları içinde harcama kalemlerinde ilk sırayı barınma ikinci sırayı gıda ve alkolsüz içecekler almaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar, Kastamonu Üniversitesi'nin diğer bir çok üniversite ile ilgili olarak yapılan

çalışmaların bulgu ve sonuçları ile benzer yöndedir. Gerek Üniversite'nin kurumsal harcamaları gerekse çalışanlar ve öğrencilerin bireysel harcamaları, kent ekonomisi için doğrudan ve dolaylı ekonomik katkılar yaratmaktadır.

Üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin esnaf hakkındaki düşüncelerine bakıldığında çoğunluğun; esnaftan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin Kastamonu Üniversitesi'nin kentin tanınması hakkındaki düşüncelerine bakıldığında çoğunluğun; kentin tanınmasında üniversitenin etkili olduğu görüşüne katıldığını belirtmektedirler. Üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin Kastamonu Üniversitesi'nin Kastamonu'ya ekonomik katkısı hakkındaki düşüncelerine bakıldığında çoğunluğun; üniversitenin kente ekonomik yönden katkısının olduğu görüşüne katıldığını belirtmişlerdir. Kastamonu Üniversitesi'nin ekonomik etkileri ile ilgili diğer çalışmaların da dikkat çektiği gibi kentte hem barınma imkanları sınırlı (ve pahalı) hem öğrencilerin sosyal yaşam alanları kısıtlıdır.

Araştırma sonuçları Kastamonu Üniversitesi'nin bir bütün olarak Kastamonu ekonomisine çok önemli düzeyde ekonomik katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Kastamonu Üniversitesi'nin Kastamonu şehir ekonomisine sağladığı gelir etkisinin toplamı 4.822.012.314,72 TL'dir. 2017 yılı Kastamonu GSYİH değeri 10.561.050.000 TL'dir. Araştırmamızın yapıldığı tarihte 2018 yılı GSYİH değeri açıklanmamıştır. 2018 yılı doğrudan, dolaylı ve uyarılmış gelir etkileri toplamının 2017 yılı Kastamonu GSYİH değerine oranı %45,7 gibi yüksek bir değer çıkmaktadır. İstihdam etkisi incelendiğinde ise Kastamonu Üniversitesinin direkt istihdam etkisi 1407 kişi, dolaylı istihdam etkisi ise 3848 kişidir. Toplamda istihdam etkisi ise 5255 kişi olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

- Acaroğlu, H. & Kartal, Z. & Güllü, M. (2017). Üniversitelerin bölgesel ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi: Eskişehir'in Sivrihisar ilçesi üzerine bir araştırma. *Anadolu International Conference in Economics V*, May 11-13.
- Afşar, M. (2009). Türkiye'de eğitim yatırımları ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 85-98.
- Akçacı, T. (2013). Eğitim harcamalarının iktisadi büyümeye etkisi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(5), 65-79.
- Akıncı, A. (2017). Türkiye'de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. *Maliye Dergisi*, Sayı: 173, Temmuz-Aralık, 387-397.
- Akyüz, Y. (2006). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: PEGEM A Yayıncılık, (10. Baskı).
- Altınışık, İ. & Peker, H. S. (2012). Eğitimin ekonomik kalkınmaya etkisi. *Sosyoteknik Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı: 4, Aralık, 1-13.
- Altınoy, S. (2011). *A review of university facilities in Turkey*, CELE Exchange, Centre for Effective ve Learning Environments, OECD Publisling,
- Arslan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin şehirle kurduğu ekonomik ve sosyal ilişkilerden memnuniyet analizi: sivas cumhuriyet üniversitesi örneği. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), Nisan Özel, 1103-1120.
- Ataünal, A. (1993). Cumhuriyet döneminde yükseköğretimdeki gelişmeler (Ankara: MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayını).
- Atik, H. (1999). Üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları: teori ve Erciyes üniversitesi üzerine bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 15, 99-109.
- Aydın, G. & Darıcı, B. & Aydın, A. (2016). Yüksek öğretim kurumlarının yerel ekonomilere katkıları: manyas meslek yüksek okulu örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(36), 305-328.
- Bayraktutan, Y. (1992). Kalkınma ve altyapı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 3-4(47), 83-94.

- Beşballı, S.G. & Öztürk, Z. (2017). Artvin Çoruh üniversitesi öğrencilerinin harcamalarının Artvin ekonomisine katkısı. *Karadeniz Araştırmaları*, 14(56), Kış, 135-157.
- Binici, F.Ö. & Koyuncu, B. (2015). Üniversite öğrencilerinin 2012-2013 harcamalarının bitlis ili ekonomisine katkısının incelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Haziran, 4(1), 113-126.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 11, 33-41.
- Çalışkan, Ş. (2010). Üniversite öğrencilerinin harcamalarının kent ekonomisine katkısı (Uşak üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), Kış, 169-179.
- Çatalbaş, N. (2007). Üniversite – yerel ekonomi ilişkisinde kutuplaşma teorisi iyi bir model olabilir mi?. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, Mayıs, 90-101.
- Çayın, M.; Özer, H. (2015). Üniversitelerin il ekonomisine katkısı ve öğrencilerin tüketim yapısı: Muş Alparslan üniversitesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 131-147.
- Çelik, M.Y. & Erkan H. (2010). Küreselleşme kalkınma ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı.26 Nisan 2010
- Dağ, H. & Özen, İ. (2012). Eğitim öğretim kurumlarının uyarılmış yatırımlar üzerindeki etkileri: köse, kelkit ve şiran myo örnekleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(2), 149 – 171.
- Dalğar, H. & Tunç, H. & Kaya, M. (2009). Bölgesel kalkınmada yükseköğretim kurumlarının rolü ve bucak örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Güz, 39-50.
- Dilek, S. & Avcı, M. & Koçoğlu, C.M. (2015). Talebin gelir esnekliği: Kastamonu üniversitesi'nde Kırgız öğrenciler üzerinde bir uygulama. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Temmuz 2015, Sayı:8
- Dilek, S.; (2010). Türkiye’de yeni ekonominin tüketicilere enformasyon sağlama olanakları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2010, . 63–78
- Doğramacı, İ. (2000). “Günümüzde rektör seçimi ve atama krizi Türkiye’de ve dünyada yükseköğretim yönetimine bir bakış.” www.dogramaci.org/r-main.html (20.12.2005).

- Dura, C. (1994). Üniversite-sanayi işbirliği üzerine bir deneme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(3), 101-107.
- Dura, C. (1996). Eğitim ve ekonomi ilişkileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 7, 29-47.
- Durmuş, S. (2017). eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerine etkisi: ampirik bir çalışma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(629), 9-18.
- Erilli, N. A. (2018). Üniversite öğrencilerinin bulundukları il ekonomisine katkıları: Cumhuriyet üniversitesi örneği. *Uluslararası Ekonomi, İşletme Ve Politika Dergisi*, 2(1), 79-96
- Erdoğan, İ. (2004) Yeni bin yıla doğru türk eğitim sistemi. *Sistem Yayıncılık, İstanbul*.
- Eser, K. & Gökmen, Ç. E. (2009). Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemler. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), ss: 41-56.
- Florax R. J., (1987). The regional economic role of universities: *The Dark Side of Universities, Twente Univ., CHEPS, Netherlands*, 51-55.
- Gölpek, F. (2012). Eğitim getirilerinin özel ve sosyal açıdan incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 14(1), 43-53.
- Gök, F. (1998). “Cumhuriyet dönemi’nde eğitim sistemi ve üniversiteler.” *İktisat Dergisi*, 383: 75-80
- Görkemli, H. N. (2009). Selçuk üniversitesi’nin Konya kent ekonomisine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22, ss: 169-186.
- Gümüş, N. & Ertürk, E. & Şen, Ş. (2015). Kastamonu halkının Kastamonu üniversitesi’ne yönelik algılarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), ss: 293-312.
- Gümüş, N. & Ekiz, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin tüketim harcamalarının şehir ekonomisine katkısının belirlenmesi: Kastamonu ilinde bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 99-116.
- Gümkör, C. (2017). Eğitim ve kalkınma ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 3(1), 14-32.

Gürüz, K. (2001). Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri. (Ankara: ÖSYM Yayınları) 2001-4.

Gürüz, K. & Şuhubi, E. & Şengör, C. & Türker, K. & Yurtsever, E. (1994). Türkiye’de ve Dünyada yükseköğretim bilim ve teknoloji (İstanbul: TUSİAD Yayını No. 94): 6-167.

Hatipoğlu, T. (2000). Türkiye üniversite tarihi. (Ankara: Selvi Yayınları)

Hatipoğlu, T. (1995). “1933 üniversite devrimi, malche raporu ve yök,” *İkinci Üniversite Kurultayı Bildiriler Kitabı* (İstanbul: Sarmal Yayınevi) 96-102.

İnönü, E. (2005). “Cumhuriyet Döneminde Bilim Tarihinin Önemi ve Anlamı.” *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 5/1: www.universite-toplum.org/text.php3?id=219 (10.01.2006).

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Bölgesel gelişme ulusal stratejisi (2014-2023), “daha dengeli, topyekûn kalkınma”, bölgesel gelişme ve yapısal uyum genel müdürlüğü, (Aralık 2014), <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/003.pdf>, Erişim tarihi: 01.10.2016.

Kandemir, O. ve Kürkcü M. (2016). Bir refah göstergesi olan “yaşam endeksi” bağlamında tr82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgesinin analizi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, Eylül, 22-35.

Kastamonu üniversitesi, hakkımızda, <https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/universitemiz-tr/hakkimizda-tr>, Erişim: 04.01.2019.

Kastamonu Üniversitesi, <https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/menu-oidb-istatistikler-tr/27-kategori-oidb-tr/2127-makale-oidb-2016-yilil-fakulte-yuksekokulu-meslekyo-sayilari-tr>, Erişim: 04.01.2019.

Kastamonu Üniversitesi, <https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/menu-oidb-istatistikler-tr/27-kategori-oidb-tr/2113-makale-oidb-istatistikler-2016-yili>, Erişim: 04.01.2019.

Kastamonu üniversitesi, yıllara göre öğrenci sayıları, https://www.kastamonu.edu.tr/images/dokumanlar/idaribirimler/ogrenciisleri/istatistikler/ogrenci_sayilari/YILLARA-GORE-OGRENCI-SAYILARI.png, Erişim: 04.01.2019.

Kastamonu Üniversitesi. (2018). Kastamonu üniversitesi 2017 yılı idare faaliyet raporu. *Kastamonu üniversitesi strateji geliştirme daire başkanlığı*, Şubat 2018.

- Kaşlı, M. & Serel, M. (2008). Üniversite öğrenci harcamalarının analizi ve bölge ekonomilerine katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(2), ss: 99-113.
- Kavilli arap, S. (2007). “Kamu yönetiminde yapısal değişim süreci ve üniversiteler,” *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) IV (8-10 Kasım 2006 Muğla: Muğla Üniversitesi, 279-296).*
- Kelly, U. Mc & Nicoll, I & White, J. (2014). The economic impact of higher education institutions in england, summary report, *Universities UK*, <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2014/the-economic-impact-of-heis-in-england.pdf>, Erişim: 10.09.2018.
- Kesgingöz, H. & Konak, A. & Dilek, S. & İnancılı, S.(2017). Restoran işletmelerinde rekabet üstünlüğü sağlayan faktörler: Kastamonu’da bir uygulama. *Econder uluslararası akademik dergi Vol: 1, Sayı/Issue: 2, 2017 Sayfa: 111-126*
- Kesgingöz, H. & Dilek S. (2016). “Investigation of tr82 region according to the growth stages of rostow” *Asian Journal of Economic Modelling*, 4(4):180-189.
- Kızıldere, C. (2014). Meslek yüksekokullarının bulundukları yerleşim yerlerindeki ekonomik etkileri: Erciş örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 31, ss: 101-115.
- Kılıçbay, M.A. (1999). “Hayalimdeki üniversite,” *Düşünen Siyaset Dergisi*, 1/3:18-20.
- Kiper, M. (2010). Dünya ve Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliğiyle ve bu kapsamda üniversite-sanayi ortak araştırma merkezleri programı (ÜSAMP). *Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ankara.*
- Kotosz, B. (2013). The local economic impact of higher education institutions in hungary .in: khavand, k. j. (ed): intellectual capital management. global perspectives on higher education, scienceand technology. *IICM, Zanjan. ISBN: 978-964-196-194-9. 45-60.*
- Kotosz; B.; & Anderson, M-F. & Lukovics, M. (2015). The local economic impact of universities: an international comparative analysis. paperpresented at the fourth international conference in researching economic development and entrepreneurship in transitional economies. *Graz (Austria), 22-24 October 2015.*

- Koçer, H.A. (1987). Türkiye’de modern eğitimin doğuşu (Ankara: Uzman Yayınları).
- Korkut, H., (1984). Türk üniversiteleri ve üniversite araştırmaları, *AÜ.Yayını, No.134, Ankara.*
- Köksal, Y. & Özşen, Z. S. (2017). Ankara üniversitesi Beypazarı meslek yüksek okulu öğrencilerinin ilçe ekonomisine katkısı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 59, Kasım 2017, 402-422.*
- Köse, Y. E. & Yıldırım, E. & Çakmak, A. F. & Pekkaya, M. & Şarkgüneşi, A. Ve Diğerleri (2017). Bülent Ecevit üniversitesi’nin Zonguldak iline ekonomik etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, İcmeb17 Özel Sayısı, 1011-1026.*
- Krücken, G. & Kosmützky, A. & Torka, M. (2007). “Towards a multiversity? universities between global trends and national traditions.” http://www.transcriptverlag.de/ts468/ts468_1.pdf, (20.04.2009)
- Martin, B. R. & Etzkowitz, H. (2000). “The origin and evolution of the university species.” *Vest 13*, www.vest-journal.net/Mart-Etz.pdf (08.12.2008): 9-34.
- Ortaylı, İ. (2001). Gelenekten geleceğe (İstanbul: Ufuk Yayınları).
- Öz, E. (2014). Eğitim ve ekonomi ilişkisi. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi, Sayı: 29, Aralık, 35-41*
- Özarslan, İ. & Erkal, M. & Korkmaz, E. & Batırel, Ö. F. (1998). Yükseköğretim kurumlarının bölgelerarası gelişme farklılıkları açısından önemi ve işlevleri. *İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:1998-19, İstanbul.*
- Pamuk, M. & Bektaş, H. (2014). Türkiye’de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: ardl sınır testi yaklaşımı. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 77-90.*
- Recepoğlu, M. & Zuhail, M. (2017). Türkiye’de eğitim yatırımları ile yerel ekonomik büyüme arasındaki ilişki: bölgesel dinamik panel nedensellik analizleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2(8), 1-11.*
- Sargın, S. (2007) . Türkiye’de üniversitelerin gelişim süreci ve bölgesel dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl/Volume: 3, Sayı/Issue: 5, 2007, 133-150*
- Şahin, Y.E. & Erşen A. (2008). “Bilimin ekonomi politiği,” bilim ve iktidar. (Ankara: Dipnot Yayınevi) 183-193

- Tanilli, S. (1991). Uygarlık tarihi (*İstanbul: Say Yayınları, 6.Baskı*). “Tarihçe” (2009), <http://www.atauni.edu.tr/operation.php?op=32> (15.04.2009)
- Tatlı, H. (2014). Bingöl üniversitesi öğrencilerinin bingöl ekonomisine katkısı. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 4, 4(7), Bahar, ss: 79-94.
- Tekeli, İ. (2003). “Dünya’da ve Türkiye’de üniversite üzerinde konuşmanın değişik yolları.” *Toplum ve Bilim Dergisi*, 97: 123-143.
- Timur, T. (2000). Toplumsal değişme ve üniversiteler (*Ankara: İmge Kitabevi*).
- Türel, O. (2004). “Türkiye’de yükseköğretimin (yeniden) kurumsallaşması üzerine düşünceler,” *Mülkiye Dergisi*, 28/242: 151-180.
- Türkmen, F. (2002). Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiye’de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması, *DPT – Uzmanlık Tezleri*, Yayın No: DPT: 2655, Ankara.
- Varış, F. (1974). Üniversitenin değişen fonksiyonu ve birkaç sorun, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), ss: 345-360.
- Varsak, S. & Bakırtaş, İ. (2009). Ekonomik büyüme üzerinde beşeri sermayenin etkisi: Türkiye örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 25, Aralık, 49-60.
- Yalçinkaya, Ö. & Kaya, V. (2016). Eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri: düşük, orta ve yüksek gelirli ülkeler üzerinde bir uygulama (1991-2011). *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 16: 27-60.
- Yavuzçehre, P. S. (2016). Üniversitelerin kentlerine etkileri: Denizli Pamukkale üniversitesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 235-250.
- Yayar, R. & Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa üniversitesinin Tokat ili ekonomisine etkisi. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 8, Mayıs, 106-122.
- Yayar, R. & Şeker, H. & Karanfil, N. (2018). Amasya üniversitesinin il ekonomisine etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 55(635), 37-49.
- Yılmaz, K. & Kaynak, S. (2011). Sosyo - ekonomik dönüşüm sürecinde üniversitelerin rolü ve yöre halkının üniversite’den beklentileri ile ilgili bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), 55-73.

EKLER

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK ANKET

A. Demografik bilgiler	
A1	Yaş ☐ 18 yaş ve altı ☐ 19-20 yaş ☐ 21-22 yaş ☐ 23-24 yaş ☐ 25-26 yaş ☐ 26 yaş ve yukarısı
A2	Cinsiyet ☐ Erkek ☐ Kadın
A3	Eğitim ☐ İİBF ☐ Eğitim ☐ İlahiyat ☐ İletişim ☐ Fen-Edebiyat ☐ Güzel Sanatlar ☐ Mühendislik-Mimarlık ☐ Oman ☐ Sağlık ☐ Turizm ☐ BESYO ☐ MYO ☐ Sosyal Bilimler Enstitüsü ☐ Fen Bilimleri Enstitüsü
A4	Medeni Durum ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Boşanmış (Dul)
A5	Ailenizin Aylık Geliri ☐ 1600 TL'den az ☐ 1601-2500 TL ☐ 2501-3500 TL ☐ 3501- 4500 TL ☐ 4501-5500 TL ☐ 5501 TL-6500 TL ☐ 6501 TL ve daha yüksek
A6	Kastamonu'da kaldığınız yer ☐ Kendi Evim ☐ Kiralık ev ☐ Devlet Yurdu ☐ Özel yurt ☐ Pansiyon, özel yurt, otel vb ☐ Diğer (..... lütfen belirtiniz)
A7	Kastamonu Üniversitesi tercih nedeniniz ☐ Eğitim Kalitesi ☐ Memlekete yakınlık ☐ okuduğum bölümün cazibesi ☐ yakın çevremın tavsiyesi ☐ Fiziki ve sosyal imkanları ☐ Diğer (..... lütfen belirtiniz)
A8	Mezun olduktan sonra Kastamonu'ya tekrar gelmek ister misiniz? ☐ Evet ☐ Hayır
A9	Ailenizin yaşadığı yer ☐ İstanbul ☐ Ankara ☐ İzmir ☐ Marmara Bölgesi (İstanbul hariç) ☐ Ege Bölgesi (İzmir Hariç) ☐ İç Anadolu (Ankara Hariç) ☐ Akdeniz Bölgesi ☐ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ☐ Kastamonu ☐ Karadeniz Bölgesi (Kastamonu hariç) ☐ Suriye ☐ Türki Cumhuriyetler (Azerbaycan, Kazakistan vb). ☐ Diğer (..... lütfen belirtiniz)
A10	Ailenizden ayda gelen para miktarı (TL) .....
A11	Çalışarak elde ettiğiniz aylık para miktarı (TL) .....
A12	Burs, yardım vs yoluyla elde ettiğiniz aylık para (TL) .....
A13	Diğer gelirler (TL) .....
A14	Toplam ayda elde ettiğiniz para (TL) (A10+A11+A12+A13) ve B11'e eşit olacak. ....

B. AYLIK ORTALAMA HARCAMALARINIZ		
	Aylık Toplam A14'e eşit olmalı	TL Cinsinden, ortalama
B1	Gıda ve alkolsüz içecekler	.....
B2	Alkollü içecekler ve Tütün	.....
B3	Giyim ve ayakkabı	.....
B4	Banım	.....
B5	Sağlık	.....
B6	Haberleşme	.....
B7	Eğlence ve Kültür	.....
B8	Eğitim	.....
B9	Ulaşım	.....
B10	Diğer	.....
B11	Tasarruf ettiğiniz miktar	.....
B12	Toplam (A14'e eşit olacak.)	.....

TÜİK hanehalkı Bütçe harcamalarındaki kalemler ele alınmıştır.
MPS=B11/B12'dir. MPC ise 1-MPS'dir. (Dağar vd.2009).

C. Aile						
	Aileniz Senede sizi Kastamonu'da kaç kez ziyarete geliyor?	☐ Hiç ☐ 1-2 ☐ 3-5 ☐ 5 ve üzeri				
C2	Ailenizin ziyaretlerinde Kastamonu'da yaptıkları harcama miktarı ne kadar?	.....				
D. ESNAF HAKKINDA DÜŞÜNCELER						
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyor ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
D1	Esnafın öğrencilere karşı tutumundan memnunuz.					
D2	Kastamonu'daki alışveriş imkanlarından memnunuz.					
D3	Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunuz.					
D4	Kastamonu'daki yiyecek-içecek işletmeleri (Restaurant ve cafe tarzı) miktarından memnunuz.					
D5	Kastamonu'daki yiyecek-içecek işletmeleri (Restaurant ve cafe tarzı) hizmet kalitesinden memnunuz.					
E. FİYATLAR HAKKINDA DÜŞÜNCE						
E1	Gıda malları fiyatları düşüktür.					
E2	Özel yurt fiyatları düşüktür					
E3	Ev kiralari düşüktür.					
E4	Giyim eşyaları fiyatları düşüktür.					
E5	Yiyecek- İçecek İşletmeleri (Cafe, Restaurant vb) fiyatları düşüktür.					
E6	Fiyatlar Genel olarak düşüktür.					
F. TANINMA						
F1	Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır.					
F2	Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır,					
F3	Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli rol oynamaktadır.					
G. EKONOMİK KATKI						
G1	Kastamonu Üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir.					
G2	Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleri ile Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir.					
G3	Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır.					
F ve G: Niyazi Gümüş, E.Ertürk, S.Şen						

ÜNİVERSİTE ÇALIŞANLARINA YÖNELİK ANKET

A. Demografik bilgiler		
A1	Yaş	☐ 18- 25 yaş ☐ 26-35 yaş ☐ 36-45 yaş ☐ 46-55 yaş ☐ 56 yaş ve yukarısı
A2	Cinsiyet	☐ Erkek ☐ Kadın
A3	Medeni Durum	☐ Bekar ☐ Evli ☐ Boşanmış (Dul)
A4	Ailenizin Aylık Geliri	☐ 1600 TL'den az ☐ 1601-2500 TL ☐ 2501-3500 TL ☐ 3501- 4500 TL ☐ 4501-5500 TL ☐ 5501 TL-6500 TL ☐ 6501 TL ve daha yüksek
A5	Kastamonu'da kaldığınız yer	☐ Kendi Evim ☐ Kiralık ev ☐ Yurt, Otel, Pansiyon, Konukevi ☐ Diğer (..... lütfen belirtiniz)
A6	Maaşınız (TL)	.....

B. AYLIK ORTALAMA HARCAMALARINIZ		
	Aylık Toplam A6'a eşit olmalı	TL Cinsinden, ortalama
B1	Gıda ve alkolsüz içecekler	.....
B2	Alkollü içecekler ve Tütün	.....
B3	Giyim ve ayakkabı	.....
B4	Barınma	.....
B5	Sağlık	.....
B6	Haberleşme	.....
B7	Eğlence ve Kültür	.....
B8	Eğitim	.....
B9	Ulaşım	.....
B10	Diğer	.....
B11	Tasarruf ettiğiniz miktar	.....
B12	Toplam (A6'a eşit olacak.)	.....
TÜİK hanehalkı Bütçe harcamalarındaki kalemler ele alınmıştır. MPS=B11/B12'dir. MPC ise 1-MPS'dir.(Dalgas vd.2009).		

C. ESNAF HAKKINDA DÜŞÜNCELER						
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyor ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
C1	Esnaflar öğrencilere karşı tutumundan memnunuz.					
C2	Kastamonu'daki alışveriş imkanlarından memnunuz.					
C3	Kastamonu'da işletmelerin verdiği hizmet kalitesinden memnunuz.					
C4	Kastamonu'daki yiyecek-içecek işletmeleri (Restaurant ve cafe tarzı) miktarından memnunuz.					
C5	Kastamonu'daki yiyecek-içecek işletmeleri (Restaurant ve cafe tarzı) hizmet kalitesinden memnunuz.					
D. TANINMA						
D1	Kastamonu Üniversitesi kentin tanınmasına katkı yapmaktadır.					
D2	Kastamonu Üniversitesi kentin markalaşmasına katkı yapmaktadır.					
D3	Kastamonu Üniversitesi kentin çehresinin değişmesinde önemli rol oynamaktadır.					
E EKONOMİK KATKI						
E1	Kastamonu Üniversitesi ile Kastamonu halkının refah düzeyi yükselmektedir.					
E2	Kastamonu Üniversitesi'nin girişimleriyle Kastamonu ekonomik alanda daha ileriye gitmektedir.					
E3	Kastamonu Üniversitesi ile birlikte esnafın gelir düzeyi artmaktadır.					
D VE E: Niyazi Gümüş, E.Ertürk, S.Şen						

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Hasan KALKAN

Doğum Yeri ve Yılı : Amasya

Doğum Tarihi : 08.03.1992

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : hsnkalkan05@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Amasya Lisesi (2007-2011)

Lisans: Kastamonu Üniversitesi – İktisat (2012-2016)